

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยขอแนะนำเสนอเนื้อหาตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 คุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- 1.1 ความหมายของคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 1.2 ความสำคัญของคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 1.3 องค์ประกอบของคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 1.4 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนา

เด็กเล็ก

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- 2.1 องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2.2 การสังเคราะห์เส้นทางการอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนใน

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.2.1 การสังเคราะห์เส้นทางการอิทธิพลของปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

2.2.2 การสังเคราะห์เส้นทางการอิทธิพลของปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

2.2.3 การสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

2.2.4 การสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

2.2.5 การสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็กที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา

2.3 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.3.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3.1.1 ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3.1.2 ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3.1.3 องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3.1.4 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- 2.3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
- 2.3.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
- 2.3.2.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
- 2.3.2.3 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
- 2.3.2.4 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา
- 2.3.3 บรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2.3.3.1 ความหมายของบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2.3.3.2 ความสำคัญของบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2.3.3.3 องค์ประกอบของบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2.3.3.4 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 2.3.4 ความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา
- 2.3.4.1 ความหมายของความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา
- 2.3.4.2 ความสำคัญของความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา
- 2.3.4.3 องค์ประกอบของความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา
- 2.3.4.4 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา
- 2.3.5 พฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก
- 2.3.5.1 ความหมายของพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก
- 2.3.5.2 ความสำคัญของพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก
- 2.3.5.3 องค์ประกอบของพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก
- 2.3.5.4 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

ตอนที่ 3 การจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- 3.1 ความหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 3.2 แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 3.3 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 3.4 มาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตอนที่ 4 การจัดการศึกษาปฐมวัยในต่างประเทศ

- 4.1 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศอังกฤษ
- 4.2 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศสวีเดน
- 4.3 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศสหรัฐอเมริกา
- 4.4 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศญี่ปุ่น
- 4.5 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศอิสราเอล
- 4.6 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศมาเลเซีย

ตอนที่ 5 การวิจัยรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น

- 5.1 ความหมายของโมเดลสมการโครงสร้าง
- 5.2 องค์ประกอบของโมเดลสมการโครงสร้าง
- 5.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง
- 5.4 กระบวนการวิจัยพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้าง
- 5.5 การประเมินและการปรับโมเดล

ตอนที่ 1 คุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.1 ความหมายของคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กล่าวถึง คุณภาพผู้เรียนที่สังคมต้องการ มาตรา 6 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

หลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546 มุ่งพัฒนาให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย มีความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อให้เด็กพัฒนาตนเอง เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการเรียนรู้และดำรงชีวิตในอนาคต

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, บทนำ) กล่าวว่า คุณภาพผู้เรียน หมายถึง ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานตามหลักสูตร เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีทักษะในการจัดการ รักการทำงาน(เก่ง) มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์(ดี) มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะดนตรี กีฬา มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษ(มีสุข)

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ : คู่มือการดำเนินงานตามมาตรฐาน (2556, หน้า 22) กล่าวว่า เด็กที่มีคุณภาพต้องมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัยตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2553, หน้า 1) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นการมุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กวัย 3-5 ขวบ ให้ได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาต่อในระดับประถมศึกษา

ฐิติวรรณ สีพหวนิช (2550, หน้า 9) กล่าวว่า คุณภาพผู้เรียน หมายถึง การที่ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะต่างๆ ครบถ้วน คือ ทำให้นักเรียนเป็นคนดี มีความรู้ อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขตามความคาดหวังของหลักสูตร อันเป็นผลมาจากการที่หน่วยงานและบุคคลทุกฝ่ายทุกระดับทั้งจากส่วนกลางและส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชน จัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า คุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่สังคมต้องการทั้งด้าน การมีพัฒนาการด้านร่างกายสมวัย การมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจสมวัย การมี พัฒนาการด้านสังคมสมวัย และการมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสมวัย ซึ่งเป็นต้นทุนการ เรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น

1.2 ความสำคัญของคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายการปฏิรูปการศึกษาและ จากการประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ผ่านมา สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษาได้เสนอแนะวิสัยเกี่ยวกับคนไทยยุคใหม่ในการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่ต้องการเห็นคนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถ เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่านและมีนิสัยใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถในการ สื่อสาร สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจิตสาธารณะ มีระเบียบวินัย เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม สามารถทำงานเป็นกลุ่ม ตลอดจนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม จิตสำนึกและความภาคภูมิใจในความเป็นไทยยึดมั่นการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รังเกียจการทุจริตและต่อต้าน การซื้อสิทธิ์ขายเสียงและสามารถก้าวทันโลก มีสติรู้ทัน มีปัญญา รู้คิด มีสมรรถนะ และมีความ รับผิดชอบต่อครอบครัว ประเทศชาติและเป็นพลเมืองดีของโลกอย่างมีคุณภาพ ซึ่งได้ กำหนดกรอบแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนรู้อย่างเป็นระบบไว้ 4 ประการ คือ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพ สถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการใหม่ โดย กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และตัวบ่งชี้ความสำเร็จ คือ 1) การศึกษาไทยมีคุณภาพและ ได้มาตรฐานระดับสากล 2) คนไทยใฝ่รู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง รักการอ่านและแสวง หาความรู้อย่างต่อเนื่อง 3) คนไทยใฝ่ดี มีคุณธรรม มีจิตสำนึก และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสาธารณะ มีวัฒนธรรมประชาธิปไตย และ 4) คนไทยคิด เป็นทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีทักษะในการคิดและปฏิบัติ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสามารถในการสื่อสาร (แนวทางการพัฒนาระบบการ ประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และ วิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2553, หน้า 5)

นอกจากสถานศึกษาจะมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นที่ต้องการของชุมชนและสังคมในท้องถิ่นแล้ว สถานศึกษาจะต้องผนวกสิ่งที่คุณเรียนควร ได้รับการพัฒนาและมีคุณภาพตามวิสัยทัศน์ที่สังคมต้องการและเน้นเรื่องของการพัฒนา ผู้เรียนให้มีความสามารถและทักษะตลอดจนคุณลักษณะที่จะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมี คุณภาพบรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร (แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ ภายในของสถานศึกษาตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกัน คุณภาพการศึกษา, 2553, หน้า 6) ทั้งนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กล่าวถึงความมุ่งหมาย ของการจัดการศึกษาว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทยรู้จักรักษาผลประโยชน์ ส่วนรวมของประเทศชาติ และส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่ง ตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง กำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกัน คุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา กำหนดให้มาตรฐานและการประกัน คุณภาพการศึกษาเป็นภารกิจสำคัญที่สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการ อีกทั้งต้องเป็นไปตามระบบหลักเกณฑ์วิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด การประกัน คุณภาพการศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นระบบและมีคุณภาพตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด (แนวทางการนำจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนสู่การปฏิบัติ, 2553, หน้า 1-4)

จะเห็นได้ว่า นโยบายการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552- 2561) ซึ่งมีแนวนโยบายที่สอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้มุ่งเน้นและให้ความสำคัญ กับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนรวมถึงการมุ่งประโยชน์สูงสุดให้เกิดแก่ผู้เรียน โดยถือว่า ผู้เรียนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องคำนึงถึงและให้การสนับสนุนส่งเสริม รวมทั้งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีคุณภาพ ตามที่คาดหวัง

1.3 องค์ประกอบของคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไว้ดังนี้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี) (2547, หน้า 9) มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เมื่อจบการศึกษา เด็กจะมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี) (2549, หน้า 8) กล่าวว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน คือ การส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ และความแตกต่างระหว่างบุคคล

สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 3-5 ปี (2552, หน้า 7) กล่าวถึง สมรรถนะของเด็กปฐมวัย ว่าประกอบด้วย การเคลื่อนไหวและสุขภาพร่างกาย พัฒนาการด้านสังคม พัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการด้านการคิดและสติปัญญา พัฒนาการด้านภาษา พัฒนาการด้านจริยธรรม และพัฒนาการด้านการสร้างสรรค์

รายงานความก้าวหน้าการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย ปี 2551-2552 (2552, หน้า 42) กล่าวว่า คุณภาพเด็กปฐมวัย คือ การเตรียมความพร้อมให้เด็กมีพัฒนาการทุกด้านที่เหมาะสมกับวัยทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาเหมาะสมตามความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นต้นทุนในการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2553, หน้า 1) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นการมุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กในวัย 3-5 ขวบ ให้ได้รับการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาต่อในระดับประถมศึกษา

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ : คู่มือการดำเนินงานตามมาตรฐาน (2554, หน้า 5) กำหนดเกณฑ์ด้านคุณภาพเด็ก ประกอบด้วย เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายและสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพของตน เด็กมีพัฒนาการทางด้านจิตใจ-อารมณ์ สังคม เด็กได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ และเด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา

แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (2554, หน้า 11-12) กำหนดมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน ประกอบด้วย เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ เด็กมีพัฒนาการด้านสังคม และเด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา

คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ระดับการศึกษาปฐมวัย(2-5 ปี) ฉบับสถานศึกษา (2554, หน้า 9-10) กำหนดตัวบ่งชี้พื้นฐานเพื่อพัฒนาเด็ก ประกอบด้วย เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายสมวัย เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจสมวัย เด็กมีพัฒนาการด้านสังคมสมวัย เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสมวัย และเด็กมีความพร้อมศึกษาต่อในขั้นต่อไป

ถนอมพร เลหาจรัสแสง (2556, หน้า 9-14) กล่าวว่า คุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับนักเรียนยุค Gen Net/ Tweenies ประกอบด้วย ความรับผิดชอบและพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ ทักษะด้านการคิด ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะในการสืบเสาะค้นหา ความกระตือรือร้น ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที ทักษะในการใช้ภาษาสากล และความสนใจในวัฒนธรรม

ระวีญา อิสมาแอล (2556, หน้า 21) กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนปฐมวัย คือ การพัฒนาให้เด็กมีความพร้อมทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยให้เด็กมีการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการทำกิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก รวมถึงการที่เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม อันจะเป็นหนทางที่จะนำไปสู่การใช้ชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

มณีนยา จิตธิวงษ์ (2558, บทคัดย่อ) กล่าวว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนมี 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา

มาตรฐานการศึกษา(ขั้นพัฒนา) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและแบบกรอกผลการประเมินมาตรฐานการศึกษา (ม.ป.ป, คำนำ) กล่าวว่า กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพ มีพัฒนาการสมบูรณ์ตามวัยครบทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพผู้เรียน พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 58 องค์ประกอบ แต่เนื่องจากบางองค์ประกอบมีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การมีพัฒนาการด้านสังคมสมวัย องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ สังคม (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี), 2547) (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี), 2549) พัฒนาการด้านสังคม (สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 3-5 ปี, 2552) (รายงานความก้าวหน้าการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย ปี 2551-2552, 2552) (มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2553) เด็กได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่พึงประสงค์ (มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ : คู่มือการดำเนินงานตามมาตรฐาน, 2554) เด็กมีพัฒนาการด้านสังคม (แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา, 2554) เด็กมีพัฒนาการด้านสังคมสมวัย (คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาปฐมวัย (2-5 ปี) ฉบับสถานศึกษา, 2554) (ระวีญา อิศมาแอล, 2556) (มณีนยา จิตธิวงษ์, 2558) (มาตรฐานการศึกษา (ขั้นพัฒนา) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแบบกรอกผลการประเมินมาตรฐานการศึกษา, ม.ป.ป.) และทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ (ถนอมพร เลหาจรัสแสง, 2556) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 12 คิดเป็นร้อยละ 100

กลุ่มที่ 2 การมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสมวัย องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกันมีดังนี้ สติปัญญา (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี), 2547) (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี), 2549) พัฒนาการด้านการคิดและสติปัญญา (สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 3-5 ปี, 2552) (รายงานความก้าวหน้าการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย ปี 2551-2552, 2552) (มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2553) เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา (มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ : คู่มือการดำเนินงานตามมาตรฐาน, 2554) เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา (แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา, 2554) เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสมวัย (คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาปฐมวัย (2-5 ปี) ฉบับสถานศึกษา, 2554) (ระวีญา อิศมาแอล, 2556) (มณีนยา จิตธิวงษ์, 2558) (มาตรฐานการศึกษา (ขั้นพัฒนา) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแบบกรอกผล

การประเมินมาตรฐานการศึกษา, ม.ป.ป.) และทักษะด้านการคิด (ถนนอมพร เลหาจรัสแสง, 2556) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 12 คิดเป็นร้อยละ 100

กลุ่มที่ 3 การมีพัฒนาการด้านร่างกายสมวัย องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ ร่างกาย (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี), 2547) (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี), 2549) การเคลื่อนไหวและสรีระทางกาย (สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 3-5 ปี, 2552) (รายงานความก้าวหน้าการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย ปี 2551-2552, 2552) (มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2553) เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายและสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพของตน (มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ : คู่มือการดำเนินงานตามมาตรฐาน, 2554) เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย (แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา, 2554) เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกายสมวัย (คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ.2554-2558) ระดับการศึกษาปฐมวัย (2-5 ปี) ฉบับสถานศึกษา, 2554) (ระวีญา อิศมาแอล, 2556) (มณีนยา จิตธิวงษ์, 2558) และ (มาตรฐานการศึกษา (ขั้นพัฒนา) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแบบกรอกผลการประเมินมาตรฐานการศึกษา, ม.ป.ป.) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 11 คิดเป็นร้อยละ 91.67

กลุ่มที่ 4 การมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจสมวัย องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ อารมณ์ จิตใจ (หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี), 2547) อารมณ์-จิตใจ (หลักสูตร การศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี), 2549) พัฒนาการด้านอารมณ์ (สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 3-5 ปี, 2552) (รายงานความก้าวหน้าการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย ปี 2551-2552, 2552) (มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2553) เด็กมีพัฒนาการทางด้านจิตใจ-อารมณ์ สังคม (มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ : คู่มือการดำเนินงานตามมาตรฐาน, 2554) เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์ และจิตใจ (แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา, 2554) เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจสมวัย (คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาปฐมวัย (2-5 ปี) ฉบับสถานศึกษา, 2554) อารมณ์ จิตใจ (ระวีญา อิศมา

แอล, 2556) (มณีญา จิตธิวงษ์, 2558) อารมณ และ (มาตรฐานการศึกษา(ขั้นพัฒนา) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแบบกรอกผลการประเมิน มาตรฐานการศึกษา, ม.ป.ป.) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 11 คิดเป็นร้อยละ 91.67

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ทำให้สามารถสรุปองค์ประกอบของคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง	1.หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย(2547)	2.หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย(2549)	3.สมรรถนะของเด็กปฐมวัย(2552)	4.รายงานความก้าวหน้าการจัดการจัดการฯ (2552)	5.มาตรฐานการดำเนินงาน ศพด.ฯ (2553)	6.มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ(2554)	7.แนวทางการประเมินคุณภาพภายใน(2554)	8.คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอก(2554)	9.ถนอมพร เลขาจรสสส(2556)	10.ระวีญา ชิตมาแอล(2556)	11.มณีญา จิตธิวงษ์(2558)	12.มาตรฐานการศึกษา(ขั้นพัฒนา)(ม.ป.ป.)	สรุปความถี่	ร้อยละ	ปัจจัยที่มุ่งศึกษา
1. ด้านร่างกาย	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	11	91.67	*
2. ด้านอารมณ์และจิตใจ	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	11	91.67	*
3. ด้านสังคม	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	12	100	*
4. ด้านสติปัญญา	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	12	100	*
5. ด้านภาษา			√						√				2	16.67	
6. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และ ค่านิยมที่พึงประสงค์			√						√	√			3	25	
7. ด้านการสร้างสรรค์			√										1	8.33	
8. มีความพร้อมในการเข้ารับ การศึกษาต่อในระดับประถมศึกษา					√			√					2	16.67	
9. ความรับผิดชอบและพึ่งพา ตนเองในการเรียนรู้									√				1	8.33	
10. ทักษะในการสืบเสาะค้นหา									√				1	8.33	
11. ความกระตือรือร้น									√				1	8.33	
12. ทักษะพื้นฐานด้านไอซีที									√				1	8.33	

จากตาราง 1 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน เพื่อสะท้อนให้เห็นความหมายเดียวกันและครอบคลุมองค์ประกอบอื่นที่ใช้ชื่อ แตกต่างกัน พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 12 องค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้ใช้

เกณฑ์ในการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 30 ขึ้นไป และได้จัดเรียงองค์ประกอบตามพัฒนาการของผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

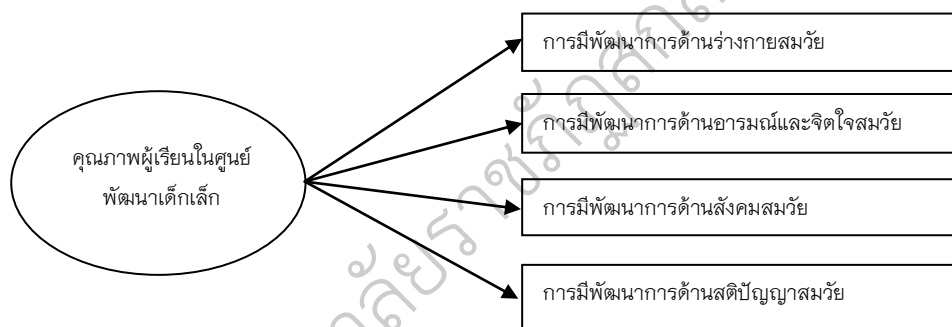
องค์ประกอบที่ 1 การมีพัฒนาการด้านร่างกายสมวัย

องค์ประกอบที่ 2 การมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจสมวัย

องค์ประกอบที่ 3 การมีพัฒนาการด้านสังคมสมวัย

องค์ประกอบที่ 4 การมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสมวัย

จากองค์ประกอบข้างต้น สามารถสร้างโมเดลการวัดคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อใช้ในการวิจัยดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 โมเดลการวัดคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.4 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.4.1 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของ “การมีพัฒนาการด้านร่างกายสมวัย” มีดังนี้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี) (2547, หน้า 136) และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี) (2549, หน้า 136) กล่าวว่า พัฒนาการด้านร่างกาย หมายถึง ความสามารถของร่างกายในการทรงตัวในอิริยาบถต่างๆ และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่ไปโดยใช้กล้ามเนื้อใหญ่ เช่น การนั่ง ยืน เดิน วิ่ง กระโดด การใช้สัมผัสรับรู้ การใช้ตาและมือประสานกันในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การหยิบจับของ การขีดเขียน ปั้น ประดิษฐ์

มาตรฐานการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2548, หน้า 23) ได้กล่าวถึง มาตรฐานด้านผลผลิต (ผู้เรียน) ว่า ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี คือ 1) มีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพและป้องกันตนเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ 2) มีน้ำหนัก ส่วนสูง และมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ 3) รู้จักสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมีนเมา 4) มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม และ 5) ว่างแจ่มใสมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อน ครู ผู้อื่น และชอบมาโรงเรียน

สมรรถนะของเด็กปฐมวัย (2552, หน้า 21-34) กล่าวว่า เด็กสามารถ แสดงความแข็งแรงประสานการทำงานของกล้ามเนื้อใหญ่ เด็กสามารถแสดงความ แข็งแรงประสานการทำงานของกล้ามเนื้อเล็ก เด็กสามารถใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ เช่น การได้ยิน กายสัมผัส เป็นการนำในการเคลื่อนไหว เด็กรับประทานอาหารหลายๆ ชนิดที่มี ประโยชน์และปลอดภัย เด็กแสดงความแข็งแรงและความทนทานทางร่างกาย เด็กแสดง ออกว่ามีความเข้าใจเกี่ยวกับความปลอดภัย และเด็กสามารถช่วยและพึ่งตนเองได้

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ (2554, หน้า 23-24) กล่าวว่า เด็กมี พัฒนาการด้านร่างกายและสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพของตน มีเกณฑ์การพิจารณา คือ เด็กมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัย เด็กมีร่างกายแข็งแรงสามารถทรงตัวได้ดีและสามารถ ประสานสัมพันธ์ส่วนต่างๆ ของร่างกาย เด็กมีสุขนิสัยในการดูแลสุขภาพตนเอง และเด็ก รู้จักระวังอุบัติเหตุต่อตนเองและผู้อื่น

แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการ ประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (2554, หน้า 15) อธิบายว่า เด็กมีพัฒนาการด้าน ร่างกาย คือ เด็กมีร่างกายเจริญเติบโตตามวัย มีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน มีทักษะการเคลื่อนไหวตามวัย สามารถดูแลรักษาสุขภาพ และหลีกเลี่ยงต่อสภาวะที่เสี่ยง ต่อโรค อุบัติเหตุ ภัย และสิ่งเสพติด

คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาปฐมวัย (แรกเกิด-2 ปี) ฉบับสถานศึกษา (2554, หน้า 19) กล่าวว่า เด็กมี พัฒนา การด้านร่างกายสมวัย หมายถึง เด็กมีลักษณะพฤติกรรมที่สามารถแสดงออกตาม ชั้นพัฒนาการด้านร่างกายได้อย่างเหมาะสมกับวัย มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางร่างกาย เริ่มต้นจากส่วนบนสู่ส่วนล่าง และจากแกนกลางไปสู่ส่วนข้าง การพัฒนาทักษะการ เคลื่อนไหวร่างกายทั่วไปสู่การเคลื่อนไหวแบบเจาะจงและมีพฤติกรรมที่สามารถดูแล สุขอนามัยและความปลอดภัยของตนเองได้เหมาะสมตามวัย

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของ “การมีพัฒนาการด้านร่างกาย สมวัย” ได้ว่าหมายถึง ผู้เรียนมีน้ำหนักและส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน มีทักษะ การเคลื่อนไหวและสามารถทรงตัวได้ดี มีการประสานสัมพันธ์กันระหว่างส่วนต่างๆ ของ ร่างกายโดยใช้กล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ได้ดี มีการใช้ตาและมือประสานกันทำ กิจกรรมต่างๆ ได้ดี และสามารถป้องกันอุบัติเหตุต่อตนเองและผู้อื่นได้ ซึ่งนิยามดังกล่าว สามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ผู้เรียนมีน้ำหนักและส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 2) ผู้เรียนมีทักษะการเคลื่อนไหวและสามารถทรงตัวได้ดี 3) ผู้เรียนมีการประสานสัมพันธ์ กันระหว่างส่วนต่างๆ ของร่างกายโดยใช้กล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ได้ดี 4) ผู้เรียน ใช้ตาและมือประสานกันทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดี และ 5) ผู้เรียนสามารถป้องกันอุบัติเหตุต่อ ตนเองและผู้อื่นได้

1.4.2 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของ “การมีพัฒนาการด้านอารมณ์ และจิตใจสมวัย” มีดังนี้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี) (2547, หน้า 136) และ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ ต่ำกว่า 3 ปี) (2549, หน้า 136) กล่าวว่า พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ หมายถึง ความ สามารถในการรู้สึกและแสดงความรู้สึก เช่น พอใจ ไม่พอใจ รัก ชอบ โกรธ เกลียด กลัว และเป็นสุข ความสามารถในการแยกแยะความลึกซึ้งและควบคุมการแสดงออกของ อารมณ์อย่างเหมาะสมเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนการสร้างความรู้สึกที่ดี และนับถือต่อตนเอง หรือ อุตมโนทัศน์ซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสังคมด้วย บางครั้ง จึงมีการรวมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจกับทางด้านสังคมเป็นกลุ่มเดียวกัน

สมรรถนะของเด็กปฐมวัย (2552, หน้า 49-54) ที่กล่าวถึง พัฒนาการ ด้านอารมณ์ว่า เด็กสามารถรับรู้เกี่ยวกับตนเองและตระหนักรู้ว่าตนชอบหรือไม่ชอบอะไร เด็กปฏิบัติตนตามกฎระเบียบและกิจวัตรและคุมอารมณ์ได้ตามสมควร และเด็กแสดงความ เชื่อมั่นในความสามารถของตน

มาตรฐานศูนย์เด็กเล็กแห่งชาติ (2554, หน้า 25) กล่าวว่า เด็กมี พัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม คือ เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้เหมาะสมตามวัย รู้จักทอดทรวงคอย เด็กมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก ไร้เรงแจ่มใส มีความ รู้สึกที่ดีต่อ ตนเองและผู้อื่น และเด็กมีความสนใจและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะดนตรีและการเคลื่อนไหว

แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (2554, หน้า 20) อธิบายว่า เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ คือ เด็กมีลักษณะพฤติกรรมที่แสดงออกทางอารมณ์จิตใจและความรู้สึกที่เหมาะสมกับวัย มีความสุข ร่าเริง แจ่มใส มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีความมั่นใจกล้าแสดงออกและควบคุมการแสดงออกของอารมณ์อย่างเหมาะสมกับวัยเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนชื่นชมศิลปะดนตรีการเคลื่อนไหวและรักธรรมชาติ

คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554–2558) ระดับการศึกษาปฐมวัย (แรกเกิด–2 ปี) ฉบับสถานศึกษา (2554, หน้า 24) กล่าวว่า เด็กมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจสมวัย คือ เด็กมีลักษณะพฤติกรรมที่สามารถแสดงออกตามขั้นพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจได้อย่างเหมาะสมกับวัย มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกจากการรับรู้ความรู้สึกทั่วไปสู่ความรู้สึกที่ละเอียดลึกซึ้งจากการรับรู้ความรู้สึกของตนเองไปสู่การรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของ “การมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจสมวัย” ได้ว่าหมายถึง ผู้เรียนมีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส มีความมั่นใจและกล้าแสดงออก มีการควบคุมอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม รู้จักอดทนและรอคอย มีความสนใจทำกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว และมีความรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ผู้เรียนมีอารมณ์ ร่าเริงแจ่มใส 2) ผู้เรียนมีความมั่นใจและกล้าแสดงออก 3) ผู้เรียนมีการควบคุมอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม รู้จักอดทนและรอคอย 4) ผู้เรียนมีความสนใจทำกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว และ 5) ผู้เรียนมีความรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.4.3 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของ “การมีพัฒนาการด้านสังคมสมวัย” มีดังนี้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3–5 ปี) (2547, หน้า 137) และ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี) (2549, หน้า 137) กล่าวว่า พัฒนาการด้านสังคม หมายถึง ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีทักษะการปรับตัวในสังคม สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตน ร่วมมือกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีความเป็นตัวของตัวเองและรู้จักกาลเทศะ รวมถึงความสามารถในการช่วยตัวเองในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับพัฒนา

การด้านจิตวิญญาณ คุณธรรม และด้านสติปัญญา ทำให้รู้จักแยกแยะความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและสามารถเลือกดำรงชีวิตในทางสร้างสรรค์เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

มาตรฐานการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2548, หน้า 23) กล่าวถึง มาตรฐานด้านผลผลิต (ผู้เรียน) ในมาตรฐานที่ 22 ว่า ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกอบด้วย 1) เคารพและเทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 2) เคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น รักษาสิทธิเสรีภาพของตนเอง และมีความเป็นประชาธิปไตย 3) เคารพและปฏิบัติตามคำสั่งสอน คำแนะนำของพ่อ แม่ ครู ญาติและผู้ใหญ่ และ 4) รู้จักท้องถิ่น และรักท้องถิ่น

สมรรถนะของเด็กปฐมวัย (2552, หน้า 39-46) กล่าวถึง สมรรถนะของเด็กปฐมวัยด้านสังคมว่า เด็กแสดงทักษะในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ เด็กแสดงทักษะทางสังคมเชิงบวกกับเพื่อนเด็กด้วยกัน เด็กแสดงความรู้เห็นว่าพฤติกรรมมีผลกระทบต่อบุคคลและสิ่งแวดล้อม และเด็กตระหนักรู้เห็นคุณค่าและยอมรับนับถือในความเหมือนและความแตกต่างระหว่างบุคคล

แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (2554, หน้า 25) อธิบายว่า เด็กมีพัฒนาการด้านสังคม คือ มีพฤติกรรมแสดงออกด้านสังคมได้เหมาะสมกับวัย มีวินัย มีความรับผิดชอบ เชื้อพ้องคำสั่งสอนของพ่อ แม่ ผู้ปกครอง และครู มีความซื่อสัตย์ สุจริต ช่วยเหลือแบ่งปัน เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และประพฤติตนตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่ตนนับถือ

คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาปฐมวัย (แรกเกิด-2 ปี) ฉบับสถานศึกษา (2554, หน้า 30) อธิบายว่า เด็กมีพัฒนาการด้านสังคมสมวัย หมายถึง เด็กมีลักษณะพฤติกรรมที่สามารถแสดงออกตามขั้นพัฒนาการด้านสังคมได้อย่างเหมาะสมกับวัย สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ กติกาของสถานศึกษาและสังคมในสิ่งที่ตั้งถาม บอกเหตุผลสะท้อนความเข้าใจได้ว่าการกระทำใดถูกผิด สามารถติดต่อและสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่น และปรับตัวจากการพึ่งพาผู้ใหญ่ไปสู่การพึ่งพาตนเอง เพื่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ตามวัย

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของ “การมีพัฒนาการด้านสังคมสมวัย” ได้ว่าหมายถึง ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสามารถปรับตัวได้ดี มีความรับผิดชอบสามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนได้ สามารถปฏิบัติตามกฎ กติกา และ

ข้อตกลงเบื้องต้นได้ มีความกตัญญูทเวที เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เชื้อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ และครู อาจารย์ และประพฤติตนตามวัฒนธรรมความเป็นไทยและศาสนาที่ตนนับถือ ซึ่ง นิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสามารถ ปรับตัวได้ดี 2) ผู้เรียนมีความรับผิดชอบสามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนได้ 3) ผู้เรียน สามารถปฏิบัติตามกฎ กติกา และข้อตกลงเบื้องต้นได้ 4) ผู้เรียนมีความกตัญญูทเวที เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ เชื้อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และครู อาจารย์ และ 5) ผู้เรียนประพฤติตน ตามวัฒนธรรมความเป็นไทยและศาสนาที่ตนนับถือ

1.4.4 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของ “การมีพัฒนาการด้าน สติปัญญาสมวัย” มีดังนี้

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี) (2547, หน้า 137) และ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ ต่ำกว่า 3 ปี) (2549, หน้า 137) กล่าวว่า พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง ความ สามารถในการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ กับตนเอง การรับรู้ รู้จักสังเกต จดจำ วิเคราะห์ การรู้คิด รู้เหตุผล และความสามารถในการแก้ปัญหาตลอดจนการสังเคราะห์ ซึ่งเป็นความสามารถเชิงสติปัญญาในระดับสูงซึ่งแสดงออกด้วยการใช้ภาษาสื่อความหมาย และการกระทำ

มาตรฐานการจัดการศึกษาท้องถิ่น (2548, หน้า 22) กล่าวถึง มาตรฐานด้านผลผลิต (ผู้เรียน) มาตรฐานที่ 17 ว่า ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ซึ่งตัวบ่งชี้ คือ 1) สามารถสรุปความเกี่ยวเนื่องกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ 2) แก้ไข ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย และ 3) มีจินตนาการและมีความคิดริเริ่มสร้าง สรรค์

สมรรถนะของเด็กปฐมวัย (2552, หน้า 57-83) กล่าวถึง สมรรถนะ ของเด็กปฐมวัยในพัฒนาการด้านการคิดและสติปัญญาว่า เด็กสามารถแสดงการจดจำ เบื้องต้น เด็กสามารถแสดงความคิดพื้นฐานในเรื่องเกี่ยวกับเวลา ช่องว่าง ตำแหน่งแหล่งที่ คุณลักษณะ รวมทั้งจัดกลุ่มสิ่งต่างๆ ที่อยู่แวดล้อม เด็กแสดงความเข้าใจเกี่ยวกับเหตุผล เด็กสามารถเปรียบเทียบแยกแยะความเหมือนความแตกต่าง และประเมินสถานภาพ เด็กสามารถแก้ปัญหาได้ เด็กสามารถจดจ่อกับการทำกิจกรรมด้วยความตั้งใจ สามารถ อ่านตัวเลขนับเลขและรู้จำนวน เด็กแสดงพฤติกรรมอยากรู้อยากลอง โดยการมอง การฟัง การถาม จับต้อง และลงมือทำเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีชีวิตต่างๆ เด็กแสดงออกถึงความ

ตระหนักรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของครอบครัว และบทบาทของครอบครัว เด็กแสดงออกถึงความตระหนักรู้เกี่ยวกับชุมชนของตน การพึ่งพาซึ่งกันและกัน และบทบาททางสังคมของคนต่างๆ เด็กแสดงพฤติกรรมการรักษาสິงแวดล้อมและหลีกเลี่ยงมลภาวะ เด็กแสดงออกถึงความตระหนักรู้เกี่ยวกับคุณค่าเชิงเศรษฐกิจของสิ่งต่างๆ

มาตรฐานคุณย้เด็กเล็กแห่งชาติ (2554, หน้า 28-29) กล่าวว่า พัฒนาการด้านสติปัญญา หมายถึง การรู้จักสังเกตการรับรู้ เข้าใจเหตุและผล การจดจำ การคิด การใช้ภาษา การลงมือปฏิบัติ การแก้ปัญหา มีจินตนาการสร้างสรรค์ สร้างความคิดรวบยอดให้เกิดการเรียนรู้ มีทักษะพื้นฐานเพื่อการอ่านออกเขียนได้และการคิดคำนวณได้เหมาะสมตามวัย เกณฑ์การพิจารณา คือ เด็กมีทักษะด้านการคิด การใช้ภาษา การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบจำนวน เวลา มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ) เด็กมีความรู้เรื่องตนเองบุคคลที่เกี่ยวข้องของธรรมชาติและสิ่งต่างๆ รอบตัว เด็กมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เด็กมีความสามารถในการอ่านได้เหมาะสมตามวัย

แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาปฐมวัยเพื่อ การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (2554, หน้า 30) ว่า เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญา คือ เด็กมีลักษณะพฤติกรรมสนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัว ช้คำถามอย่างตั้งใจ รักการเรียนรู้ มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ จากประสบการณ์การเรียนรู้ มีทักษะทางภาษาที่เหมาะสมกับวัย มีทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ รวมทั้งมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาปฐมวัย (แรกเกิด-2 ปี) ฉบับสถานศึกษา (2554, หน้า 35) อธิบายว่า เด็กมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสมวัย หมายถึง เด็กมีลักษณะพฤติกรรมที่สามารถแสดงออกตามขั้นพัฒนาการด้านสติปัญญาได้อย่างเหมาะสมกับวัย มีการเปลี่ยนแปลงทางความสามารถทางการรู้คิด โดยพัฒนาจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสและการรู้จักคิดเชิงรูปธรรมไปสู่ความเข้าใจในการใช้สัญลักษณ์แล้วจึงรู้จักคิดเป็นนามธรรม รวมถึงการพัฒนาความคิดที่ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่การคิดที่มีเหตุผลอย่างเหมาะสมตามวัย

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของ “การมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสมวัย” ได้ว่าหมายถึง ผู้เรียนสนใจเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ รอบตัว มีการซักถามอย่างตั้งใจ มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีทักษะการอ่านและการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัย และมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ผู้เรียนสนใจเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ รอบตัว
2) ผู้เรียนซักถามอย่างตั้งใจ 3) ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากการ
จัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ผู้เรียนมีทักษะการอ่านและการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัย และ
5) ผู้เรียนมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

สรุปนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการมีพัฒนาการด้านร่างกาย
สมวัย การมีพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจสมวัย การมีพัฒนาการด้านสังคมสมวัย และ
การมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสมวัยในโมเดลการวัดคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ดังตาราง 2

ตาราง 2 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของโมเดลการวัดคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนา
เด็กเล็ก

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
การมีพัฒนาการ ด้านร่างกาย สมวัย	ผู้เรียนมีน้ำหนักและส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน มีทักษะการเคลื่อนไหวและสามารถทรงตัวได้ดี มีการประสานสัมพันธ์กันระหว่างส่วนต่างๆ ของร่างกายโดยใช้กล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ได้ดี มีการใช้ตาและมือประสานกันทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดี และสามารถป้องกันอุบัติเหตุต่อตนเองและผู้อื่นได้	1) ผู้เรียนมีน้ำหนักและส่วนสูงเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 2) ผู้เรียนมีทักษะการเคลื่อนไหวและสามารถทรงตัวได้ดี 3) ผู้เรียนมีการประสานสัมพันธ์กันระหว่างส่วนต่างๆ ของร่างกายโดยใช้กล้ามเนื้อเล็กและกล้ามเนื้อใหญ่ได้ดี 4) ผู้เรียนใช้ตาและมือประสานกันทำกิจกรรมต่างๆ ได้ดี 5) ผู้เรียนสามารถป้องกันอุบัติเหตุต่อตนเองและผู้อื่นได้
การมีพัฒนาการ ด้านอารมณ์และ จิตใจสมวัย	ผู้เรียนมีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส มีความมั่นใจและกล้าแสดงออก มีการควบคุมอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม รู้จักอดทนและรอคอย มีความสนใจทำกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว และมีความรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	1) ผู้เรียนมีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส 2) ผู้เรียนมีความมั่นใจและกล้าแสดงออก 3) ผู้เรียนมีการควบคุมอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม รู้จักอดทนและรอคอย 4) ผู้เรียนมีความสนใจทำกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว 5) ผู้เรียนมีความรักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตาราง 2 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
การมีพัฒนาการด้านสังคมสมวัย	ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสามารถปรับตัวได้ดี มีความรับผิดชอบสามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนได้ สามารถปฏิบัติตามกฎ กติกา และข้อตกลงเบื้องต้นได้ มีความกตัญญูกตเวที เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เชื้อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และครู อาจารย์ และประพฤติตนตามวัฒนธรรมความเป็นไทยและศาสนาที่ตนนับถือ	1) ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสามารถปรับตัวได้ดี 2) ผู้เรียนมีความรับผิดชอบสามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนได้ 3) ผู้เรียนสามารถปฏิบัติตามกฎ กติกา และข้อตกลงเบื้องต้นได้ 4) ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เชื้อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่และครู อาจารย์ 5) ผู้เรียนประพฤติตนตามวัฒนธรรมความเป็นไทยและศาสนาที่ตนนับถือ
การมีพัฒนาการด้านสติปัญญาสมวัย	ผู้เรียนสนใจเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ รอบตัว มีการซักถามอย่างตั้งใจ มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีทักษะการอ่านและการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัย และมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์	1) ผู้เรียนสนใจเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ รอบตัว 2) ผู้เรียนซักถามอย่างตั้งใจ 3) ผู้เรียนมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) ผู้เรียนมีทักษะการอ่านและการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับวัย 5) ผู้เรียนมีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.1 องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสำคัญ เนื่องจากผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นวัยแห่งการเริ่มต้นของการวางรากฐานชีวิตในการเป็นคนดีและมีคุณภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศชาติเกิดการพัฒนา ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไว้ดังนี้

ชูไฮลา จิตรบรรทัด (2549, หน้า 7) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี พบว่า ปัจจัยความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร การนิเทศการสอนของผู้บริหาร การสร้างขวัญในการทำงาน และพฤติกรรมการสอนของครู ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน

ดรุณี เทพา (2550, หน้า ง) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของโรงเรียน ประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยด้านการจัดโครงสร้างองค์กรและ การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารแบบมีส่วนร่วม การดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ภาวะผู้นำทางความคิดสร้างสรรค์ การมีวิสัยทัศน์ และการเป็นผู้นำทางวิชาการ การบริหารสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ การพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรม การจัด กิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสัมพันธ์และความ ร่วมมือกับชุมชน ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

มานะ สิ้นธวงษานนท์ (2550, หน้า 116) ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการ ศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน พบว่า กระบวนการพัฒนาตนเอง ความพร้อมที่จะเรียน การจัดการชั้นเรียน ความกระตือรือร้นของครู โครงสร้างการบริหารโรงเรียน และกระบวนการบริหารคุณภาพ ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนทางบวก ส่วนความรอบรู้ของครู ส่งผลต่อ คุณภาพนักเรียนทางลบ

สภาราญ คำเฟื่องฟู (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหามาตรฐานคุณภาพ นักเรียนต่ำในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านน้ำรี พบว่า ปัจจัยบริบทของผู้ปกครอง ปัจจัยชุมชน ปัจจัยสภาพของโรงเรียน และปัจจัยสภาพการจัดการเรียนการสอน ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน

ฉวีวรรณ จันทร์เม่ง (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อมาตรฐานด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดย ภาพรวมส่งผลต่อมาตรฐานด้านผู้เรียน

วาสนา เจริญสอน (2552, บทคัดย่อ) ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ การการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยการบริหารด้าน ภาวะผู้นำ ด้านการวางแผนกลยุทธ์ ด้านเทคนิคการบริหาร ด้านการบริหารทรัพยากร มนุษย์ การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา เทคโนโลยีทางการศึกษา และการใช้ภูมิปัญญา

ท้องถิ่นเพื่อการศึกษา ส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในประเทศไทยมีประสิทธิภาพ

กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์ (2554, หน้า 4) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า ปัจจัยด้านนักเรียน ด้านครอบครัว ด้านครู และด้านสถานศึกษา ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

วาสนา จักรแก้ว (2554, บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหาและสภาพความต้องการการจัดประสบการณ์ของเด็กปฐมวัย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า แนวทางการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย คือ การส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครูปฐมวัย และการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

ประวิดา มีเปี่ยมสมบูรณ์ (2555, บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม พบว่า ปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ความสะอาด ด้านผู้ปกครอง ด้านทรัพยากร ด้านนักเรียน และด้านชุมชน ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียน

ภัคพร บุญเคล้า (2555, บทคัดย่อ) ศึกษายุทธวิธีการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในเขตตรวจราชการที่ 13 พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ การจูงใจในการทำงาน การพัฒนาบุคลากร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ งบประมาณ และการประกันคุณภาพ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

อริญญา ชนะเพี้ย (2557, บทคัดย่อ) ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์การ พฤติกรรมการสอนของครู การบริหารเชิงกลยุทธ์และสุขภาพองค์การ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

ยุวดี แก้วสอน (2558, หน้า 105) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

อมรรัตน์ เชิงหอม (2558, หน้า 193) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน พบว่า ปัจจัยการจัดการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ สื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา ภาวะผู้นำของผู้บริหาร หลักสูตร การประกันคุณภาพการศึกษา และวิธีการบริหาร ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

Irfan Mushtaq & Shabana Nawaz Khan (2012) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน พบว่า การสื่อสาร สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ คำแนะนำที่เหมาะสม และความเครียดในครอบครัว ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

Emmanuel Benson, Kwabena Nduro, Eric Kwadwo Amisshah (2015) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามการรับรู้ของผู้เรียน พบว่า ครูผู้สอน หลักสูตร สิ่งอำนวยความสะดวก/ทรัพยากร การควบคุมดูแล และตัวผู้เรียน ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 73 องค์ประกอบ แต่เนื่องจากบางองค์ประกอบมีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 พฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ พฤติกรรมการสอนของครู (ชูไฮลา จิตรบรรทัด, 2549) และ (อรัญญา ชนะเพีย, 2557) การจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (ดรุณี เทพา, 2550) การจัดการชั้นเรียนและความกระตือรือร้นของครู (มานะ สิ้นธุวงษานนท์, 2550) สภาพการจัดการเรียนการสอน (สำราญ คำเฟื่องฟู, 2550) ครู (กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์, 2554) และ (ประวิตา มีเปี่ยมสมบุญ, 2555) การส่งเสริมพัฒนาศักยภาพครู ปฐมวัย (วาสนา จักรแก้ว, 2554) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (ภัคพร บุญเคล้า, 2555) การจัดการเรียนการสอน (อมรรัตน์ เชิงหอม, 2558) และครูผู้สอน (Emmanuel Benson, Kwabena Nduro, Eric Kwadwo Amisshah, 2015) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 11 คิดเป็นร้อยละ 73.33

กลุ่มที่ 2 บรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ การสร้างขวัญในการทำงาน (ชูไฮลา จิตรบรรทัด, 2549) การจัดโครงสร้างองค์กรและการบริหารเชิงกลยุทธ์ (ดรุณี เทพา, 2550) โครงสร้างการบริหารโรงเรียน (มานะ สิ้นธุวงษานนท์, 2550) สภาพของโรงเรียน (สำราญ คำเฟื่องฟู, 2550) สถานศึกษา (กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์, 2554) การจูงใจในการทำงาน (ภัคพร บุญเคล้า,

2555) วัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์กร (อรัญญา ชนะเพ็ญ, 2557) และ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน (อมรรัตน์ เชิงหอม, 2558) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 8 คิดเป็นร้อยละ 53.33

กลุ่มที่ 3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (ฉวีวรรณ จันทร์เม่ง, 2551) (อรัญญา ชนะเพ็ญ, 2557) และ (ยุวดี แก้วสอน, 2558) ภาวะผู้นำ (วาสนา เจริญสอน, 2552) และ (ภัคพร บุญเคล้า, 2555) ผู้บริหาร (ประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์, 2555) และภาวะผู้นำของผู้บริหาร (อมรรัตน์ เชิงหอม, 2558) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 7 คิดเป็นร้อยละ 46.67

กลุ่มที่ 4 ความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ การบริหารสื่อเทคโนโลยีและสารสนเทศ (ดรุณี เทพา, 2550) บริหารทรัพยากรทางการศึกษา (วาสนา เจริญสอน, 2552) ทรัพยากร (ประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์, 2555) งบประมาณ (ภัคพร บุญเคล้า, 2555) แหล่งเรียนรู้ ด้านสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา (อมรรัตน์ เชิงหอม, 2558) สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ (Irfan Mushtaq & Shabana Nawaz Khan, 2012) และสิ่งอำนวยความสะดวก/ทรัพยากร (Emmanuel Benson, Kwabena Nduro, Eric Kwadwo Amisah, 2015) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 7 คิดเป็นร้อยละ 46.67

กลุ่มที่ 5 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ ความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน (ดรุณี เทพา, 2550) ปัจจัยชุมชน (สำราญ คำเฟื่องฟู, 2550) ปัจจัยด้านครอบครัว (กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์, 2554) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (วาสนา จักรแก้ว, 2554) ด้านชุมชน (ประวิตา มีเปี่ยมสมบูรณ์, 2555) และความเครียดในครอบครัว (Irfan Mushtaq & Shabana Nawaz Khan, 2012) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 6 คิดเป็น ร้อยละ 40

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ผู้วิจัยจึงได้สรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังตาราง 3

ตาราง 3 การสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนา
เด็กเล็ก

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ ของปัจจัยที่ส่งผล ต่อคุณภาพผู้เรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก															สรุปความถี่	ร้อยละ	ปัจจัยที่มุ่งศึกษา
	1. ชูไฮลา จิตบรรทัด(2549)	2. ครุณี เทพา(2550)	3. มานะ ลินสูงงานนท์(2550)	4. สำราญ คำเฟื่องฟู(2550)	5. ฉวีวรรณ จันทร์เม็ง(2551)	6. วาสนา เจริญสอม(2552)	7. กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์(2554)	8. วาสนา จักรแก้ว(2554)	9. ประวีดา มีเกียรติมสมบูรณ์(2555)	10. ภัคพร บุญเตชะ(2555)	11. อรัญญา ชนะเพ็ญ(2557)	12. ยุพดี แก้วสอม(2558)	13. อมรรัตน์ เชิงทอง(2558)	14. Irfan Mushtaq & Shabana (2012)	15. Emmanuel, Kwabena.Eric (2015)			
1. ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร	√	√														2	13.33	
2. การนิเทศการสอน	√															1	6.67	
3. บรรยากาศของคณาจารย์	√	√	√	√			√		√	√		√			8	53.33	*	
4. พฤติกรรมการสอนของครู	√	√	√	√			√	√	√	√	√	√		√	11	73.33	*	
5. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง					√	√			√	√	√	√			7	46.67	*	
6. การบริหารแบบมีส่วนร่วม		√													1	6.67		
7. การประกันคุณภาพภายใน		√							√				√		3	20		
8. ทรัพยากรทางการศึกษา		√				√		√	√			√	√	√	7	46.67	*	
9. การพัฒนาบุคลากร		√							√						2	13.33		
10. ความสัมพันธ์กับชุมชน		√		√			√	√	√				√		6	40	*	
11. กระบวนการพัฒนาตนเอง			√												1	6.67		
12. ความพร้อมที่จะเรียน			√				√		√					√	4	26.67		
13. การจัดการชั้นเรียน			√												1	6.67		
14. ความรอบรู้ของครู			√												1	6.67		
15. กระบวนการบริหารคุณภาพ			√												1	6.67		
16. อาคารสถานที่									√						1	6.67		
17. ปัจจัยบริบทของผู้ปกครอง				√					√						2	13.33		
18. การบริหาร						√				√		√			3	20		
19. การวางแผนกลยุทธ์						√									1	6.67		
20. เทคนิคการบริหาร						√									1	6.67		
21. การบริหารทรัพยากรมนุษย์						√									1	6.67		
22. เทคโนโลยีทางการศึกษา						√									1	6.67		
23. การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น						√									1	6.67		
24. สุขภาพองค์การ										√					1	6.67		
25. หลักสูตรและการเรียนรู้												√		√	2	13.33		
26. การสื่อสาร													√		1	6.67		
27. คำแนะนำที่เหมาะสม													√		1	6.67		
28. การควบคุมดูแล														√	1	6.67		

จากตาราง 3 ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกันเพื่อสะท้อนให้เห็นความหมายเดียวกันและครอบคลุมองค์ประกอบอื่นที่ใช้ชื่อแตกต่างกัน พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 28 องค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 30 ขึ้นไป และได้จัดเรียงองค์ประกอบตามอันดับของความถี่จากมากไปหาน้อย เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 พฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

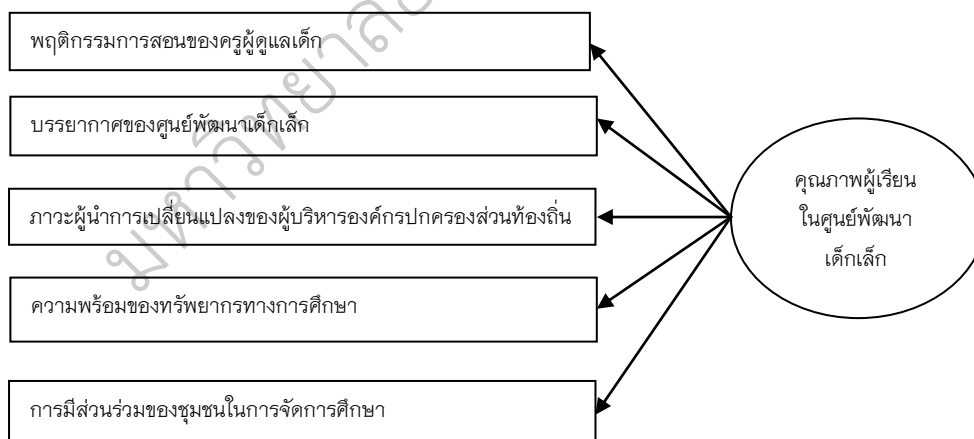
องค์ประกอบที่ 2 บรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์ประกอบที่ 3 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์ประกอบที่ 4 ความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา

องค์ประกอบที่ 5 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

จากองค์ประกอบข้างต้น สามารถสร้างโมเดลการวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อใช้ในการวิจัยดังภาพประกอบ 3

ภาพประกอบ 3 โมเดลการวัดปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.2 การสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการสนับสนุนว่า จากข้อ 2.1 นั้น มีปัจจัยใดที่เป็นตัวแปรแฝงภายนอก และตัวแปรแฝงภายใน หากพิจารณาการจัดลำดับเส้นทางอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามแนวคิดเชิงระบบ รวมทั้งผลการสังเคราะห์จากตาราง 3 สามารถกำหนดให้ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา เป็นตัวแปรแฝงภายนอก เนื่องจากเป็นปัจจัยในกลุ่มปัจจัยป้อนเข้า (Input) ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เป็นปัจจัยป้อนออก (Output) สำหรับงานวิจัยนี้ได้ผ่านตัวแปรคั่นกลางอยู่ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก ซึ่งทั้ง 3 ปัจจัยอยู่ในกลุ่มกระบวนการ (Process) ทั้งนี้ ตามทฤษฎีระบบนั้น ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นปัจจัยในกลุ่มปัจจัยป้อนเข้า ถือว่ามีอิทธิพลทั้งต่อปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก ขณะเดียวกันก็มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วย และสำหรับปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็กต่างล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยในกลุ่มกระบวนการซึ่งมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยเช่นกัน หากกล่าวตามหลักของทฤษฎีระบบจะสามารถสรุปเส้นทางอิทธิพลของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ดังนี้

2.2.1 การสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

จากการสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นเส้นทางอิทธิพล ได้ดังนี้

สุเทพ สังกะเพศ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพด้านภาวะผู้นำ และด้านมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ได้ร้อยละ 21.5

ฉวีวรรณ จันทร์เม่ง (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อมาตรฐานด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโดยภาพรวมส่งผลต่อมาตรฐานด้านผู้เรียนโดยภาพรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างบารมีอย่างมีอุดมการณ์ส่งผลต่อมาตรฐานด้านผู้เรียนโดยรวม และมาตรฐานที่ 2, 6, 8 ด้านการสร้างแรงบันดาลใจส่งผลต่อมาตรฐานที่ 7 ด้านการกระตุ้นการใช้ปัญญาส่งผลต่อมาตรฐานที่ 5, 6 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1

สมหมาย อ่ำดอนกลอย (2551, หน้า 61) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีอิทธิพลทางตรงต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษา และมีอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยผ่านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ทั้งนี้เพราะผู้บริหารไม่ใช่ผู้ปฏิบัติโดยตรงแต่ผู้บริหารเป็นผู้ขับเคลื่อนผ่านกระบวนการต่างๆ โดยเฉพาะบุคลากรในองค์การ

อรพิน สีแก้ว (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสอนของครูตามแนวปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการสอนของครู

วาสนา เจริญสอน (2552, หน้า 279) ศึกษาประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในประเทศไทย พบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล

ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลในภาพรวมมีค่าเป็นบวก กล่าวคือ ถ้าผู้บริหารมีภาวะผู้นำสูง ประสิทธิภาพการบริหารจัดการการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลก็จะสูงไปด้วย ผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถในการนำความรู้ ความเข้าใจ หลักการ และทฤษฎีทางการบริหารการศึกษาไปประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ต้องมีความสามารถในการยอมรับความเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในยุคโลกาภิวัตน์ และยังมีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาด้านความสามารถในการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล

เอกพล อินทรพิชัย (2552, หน้า 36) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหารกับบรรยากาศขององค์กร โรงเรียนชลราษฎรอำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหารในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบรรยากาศขององค์กรในโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชิตพร คำวัน (2554, บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทผู้บริหารในการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี ได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารควรประชาสัมพันธ์เพื่อให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ให้มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ ให้มีความสามารถด้านการคิด ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ควรให้การส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและจัดหาเทคโนโลยีที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ให้ครูเยี่ยมบ้านนักเรียน และควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและการจัดกิจกรรมร่วมกับโรงเรียน

ประวีตา มีเปี่ยมสมบุรณ์ (2555, หน้า 97) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านผู้บริหาร ด้านครู ด้านนักเรียน ด้านผู้ปกครอง ด้านทรัพยากร ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านชุมชนปัจจัยโดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ระวีญา อิสมาเอล (2556, บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยทางการบริหารที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนของครูปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยภาวะผู้นำของผู้บริหาร การนิเทศภายใน และบรรยากาศองค์การ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการสอนของครู

อรัญญา ชนะเพีย (2557, บทคัดย่อ) ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานิเทศตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพผู้เรียน วัฒนธรรมการเรียนรู้ขององค์การ พฤติกรรมการสอนของครู การบริหารเชิงกลยุทธ์ และสุขภาพองค์การ

ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2557, บทคัดย่อ) ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลางของประเทศไทย พบว่า ภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมต่อประสิทธิผลโรงเรียนโดยผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน

ยุวดี แก้วสอน (2558, หน้า 105) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน ในภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Desimone, et al. (2000, p. 323, อ้างถึงใน ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555, หน้า 29) กล่าวว่า การเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีแก่โรงเรียน การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนส่งเสริมบรรยากาศที่ดีและทำให้โรงเรียนมีวัฒนธรรมแบบเปิดมากขึ้น

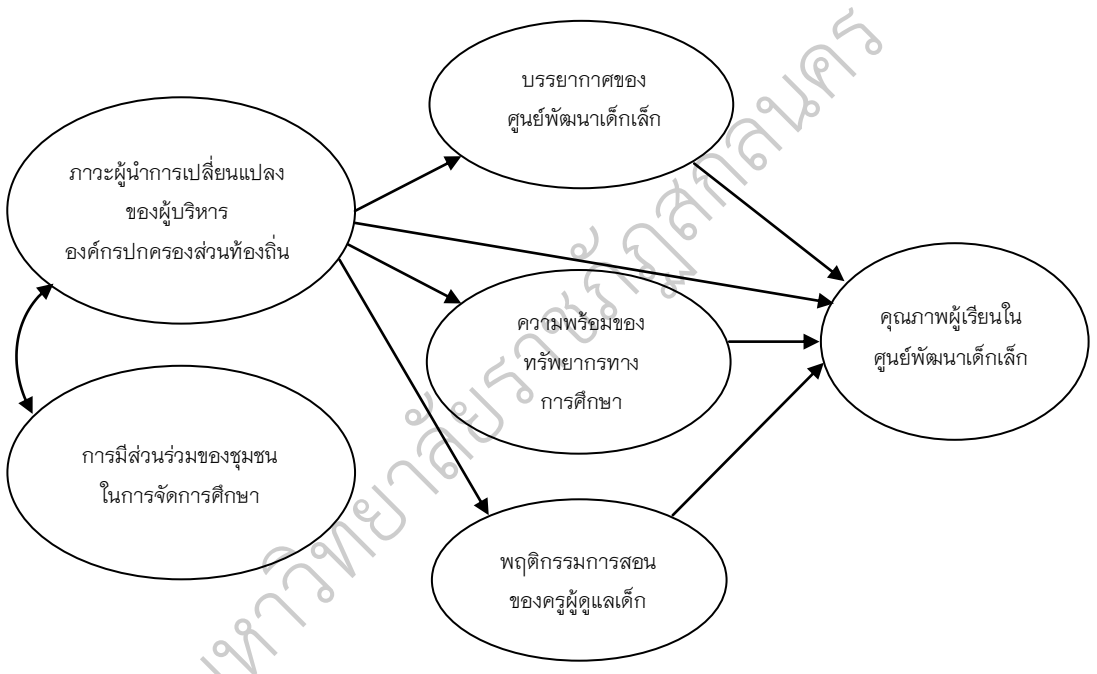
Stringer (2002, p. 65) กล่าวว่า พฤติกรรมของผู้นำส่งผลทางตรงต่อบรรยากาศของโรงเรียน อีกทั้งยังเป็นตัวแปรที่สามารถทำนายความสำเร็จขององค์กร ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะมีอิทธิพลโดยตรงต่อสภาพบรรยากาศองค์กร ขณะเดียวกันสภาพบรรยากาศองค์กรก็มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ร่วมงาน

จากแนวคิดและผลการวิจัยดังกล่าวจึงกำหนดให้ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา และมีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยส่งผ่านมาทางบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

ตาราง 4 การสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

ปัจจัยภายนอก	ปัจจัยภายใน	ผู้วิจัย/ผู้ศึกษา
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	คุณภาพผู้เรียนในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก	ฉวีวรรณ จันทร์เม่ง (2551), วาสนา เจริญสอน (2552), ชิตพร คำวัน (2554), ประวิตา มีเปี่ยมสมบุญ (2555), อรัญญา ชนะเพีย (2557) และ ยุวดี แก้วสอน (2558)
	บรรยากาศ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	เอกพล อินทรพิชัย (2552), ประวิตา มีเปี่ยมสมบุญ (2555), อรัญญา ชนะเพีย (2557) และ Stringer (2002)
	ความพร้อมของ ทรัพยากรทางการศึกษา	สมหมาย อ่ำดอนกลอย (2551), วาสนา เจริญสอน (2552), ชิตพร คำวัน (2554) และ ประวิตา มีเปี่ยมสมบุญ (2555)
	พฤติกรรมการสอน ของครูผู้ดูแลเด็ก	อรพิน สีแก้ว (2551), ชิตพร คำวัน (2554), ประวิตา มีเปี่ยมสมบุญ (2555), ระวีญา อีสมาเอล (2556) และ อรัญญา ชนะเพีย (2557)
ภาวะผู้นำการ เปลี่ยนแปลง ของผู้บริหาร องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น	การมีส่วนร่วม ของชุมชนในการ จัดการศึกษา	สุเทพ สังกะเพศ (2550), ชิตพร คำวัน (2554), ประวิตา มีเปี่ยมสมบุญ (2555), ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2557), Desimone, etal. (2000) และ Stringer (2002)

จากตาราง 4 จะเห็นได้ว่าปัจจัยภายนอกมี 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
 ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน
 ในการจัดการศึกษา ส่วนปัจจัยภายในมี 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยคุณภาพ
 ผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการ
 สอนของครูผู้ดูแลเด็ก ซึ่งได้จากการสังเคราะห์จากผลการวิจัยต่างๆ
 ผู้วิจัยจึงได้นำมาสร้างเป็นโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน
 ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กร
 ปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจัยบรรยากาศของ
 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และ
 ปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

2.2.2 การสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

จากการสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นเส้นทางอิทธิพล ได้ดังนี้

จิรนนท์ ฮังกาสิ (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาและคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนศิริราชบุรีวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศงขจวน เขต 1 พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนศิริราชบุรีวิทยาคาร โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

ณรงค์ ศรีโสภา (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาอัตลักษณ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนประชาวิทยา ต่าบลอุโลกสีห์มื่นอำเภอนาทม จังหัดกาญจนบุรี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับคุณภาพการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวมมีความสัมพันธ์ในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

สราวดี เพ็งศรีโคตร (2554, หน้า 79) ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัย พบว่า โรงเรียนใช้ทรัพยากรในชุมชนจัดการเรียนรู้ให้สมบูรณ์ขึ้น โรงเรียนบริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ ความช่วยเหลือการบริการต่างๆ ให้แก่ครอบครัวและชุมชน โรงเรียนจัดบริการชุมชนโดยเป็นแหล่งเรียนรู้และศูนย์กลางในการประสานการเรียนรู้ผ่านผู้ปกครอง ส่วนผู้ปกครองจะร่วมระดมทรัพยากรต่างๆ เช่น ภูมิปัญญาในท้องถิ่น เงินทุน สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน และผู้ปกครองจะให้ข้อมูลเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ของชุมชนให้แก่โรงเรียน

ปารณทัตต์ แสนวิเศษ (2555, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา : การสร้างทฤษฎีจากฐานราก พบว่า ผลกระทบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ผลกระทบต่อนักเรียน ผลกระทบต่อครูและบุคลากรทางการศึกษา ผลกระทบต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลกระทบต่อชุมชน และผลกระทบต่อโรงเรียน

พินสุดา ลีริธรังศรี (2557, หน้า 2) ศึกษาการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาโครงการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชนเพื่อสุขภาวะคนไทย กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่ประสบผลสำเร็จของครูในโครงการทุนครูสอนดี และการจัดการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จของสถานศึกษาส่วนใหญ่ล้วนเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ

ภัทรภร ปุยสุวรรณ (2557, บทคัดย่อ) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสถานศึกษาของสมาคมผู้ปกครองและครูที่เหมาะสมกับสังคมไทย พบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีความสัมพันธ์ทางตรงระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน การประเมินผล การสนับสนุนทรัพยากรกับการสร้างภาคีเครือข่าย บรรยากาศองค์การ การมีส่วนร่วมของสมาชิก และความสัมพันธ์ทางอ้อมระหว่างบรรยากาศองค์การ และการสร้างภาคีเครือข่าย

ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2557, บทคัดย่อ) ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษานาตเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลางของประเทศไทย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีอิทธิพลทางตรงต่อประสิทธิผลของโรงเรียน

ณัชชา รอดสม (2558, หน้า 6) ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร พบว่า ผู้ปกครองต้องการมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมเด็กให้พัฒนาทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การศึกษาหลักสูตร การนำแผนประสบการณ์ไปใช้ การจัดหาและผลิตสื่อ การนิเทศ ติดตาม และการประเมินผล

Epstein and Other (1997, อ้างถึงใน สรวาดดี เพ็งศรีโคตร, 2554, หน้า 79) กล่าวว่า การใช้ทรัพยากรในชุมชนให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดเป็นสิ่งที่หลายฝ่ายมองเห็นความสำคัญ และการร่วมมือกับชุมชนเป็นการเชื่อมโยงชุมชนให้มาช่วยเหลือโรงเรียน นักเรียน และครอบครัว หรือการเชื่อมโยงโรงเรียนให้มาช่วยเหลือชุมชน

Kasambira Danai (2008, อ้างถึงใน สรวาดดี เพ็งศรีโคตร, 2554, หน้า 80) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติการสื่อสารของครูอนุบาลและแม่ของเด็กที่ต่างวัฒนธรรมและฐานะทางเศรษฐกิจที่มีต่อการใช้คำศัพท์ ภาษา และทักษะทางสังคมของเด็ก

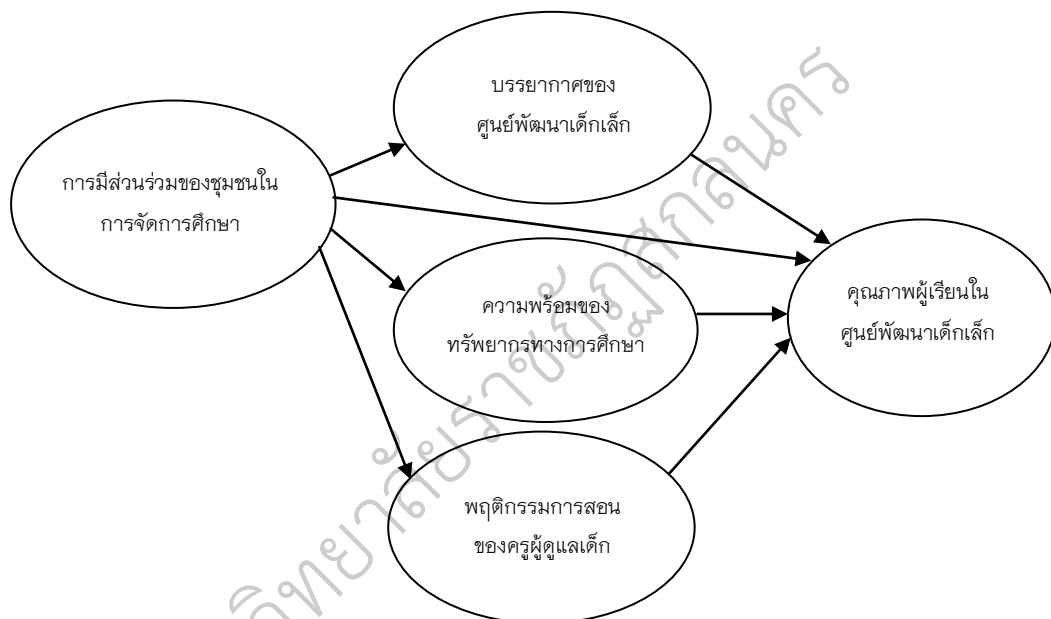
เพื่อศึกษากระบวนการรับรู้ในการสื่อสารโดยการพัฒนาอย่างมีรูปแบบของครูและแม่ของเด็กระหว่างปฏิกริยาตอบสนองต่อการสอนและการเล่น พบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากแนวคิดและผลการวิจัยดังกล่าวจึงกำหนดให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา มีอิทธิพลทางตรงและและอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยส่งผ่านมาทางบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

ตาราง 5 การสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และ ปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

ปัจจัยภายนอก	ปัจจัยภายใน	ผู้วิจัย/ผู้ศึกษา
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา	คุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	จิรนนท์ ฮังกาสิ (2551), ณรงค์ ศรีโสภา (2553), ปารณทัตต์ แสนวิเศษ (2555), ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2557), ณัชชา รอดสม (2558) และ Epstein and Other (1997)
	บรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	สรราวดี เพ็งศรีโคตร (2554) และ ภัทรภร ปุຍສຸວຽຽຽຽຽຽຽຽ (2557)
	ความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา	สรราวดี เพ็งศรีโคตร (2554), ภัทรภร ปุຍສຸວຽຽຽຽຽຽຽຽ (2557) และ Epstein and Other (1997)
	พฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก	ปารณทัตต์ แสนวิเศษ (2555), พินสุดา ลีริธรังศรี (2557), ภัทรภร ปุຍສຸວຽຽຽຽຽຽຽຽ (2557) และ Kasambira Danai (2008)

จากตาราง 5 จะเห็นได้ว่าปัจจัยภายนอกมี 1 ปัจจัย คือ ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ส่วนปัจจัยภายในมี 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก ซึ่งได้จากการสังเคราะห์จากผลการวิจัยต่างๆ ผู้วิจัยจึงได้นำมาสร้างเป็นโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 เส้นทางการอิทธิพลของปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

2.2.3 การสังเคราะห์เส้นทางการอิทธิพลของปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

จากการสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นเส้นทางอิทธิพล ได้ดังนี้

ชูไฮลา จิตรบรรทัด (2549, หน้า 125) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี พบว่า การสร้างขวัญในการทำงานมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการสอนของครู

มานะ สินธุวงษานนท์ (2550, หน้า 116) ศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน พบว่า โครงสร้างการบริหารโรงเรียนและกระบวนการบริหารคุณภาพส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในทางบวก

สำราญ คำเฟื่องฟู (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาปัญหามาตรฐานคุณภาพนักเรียนต่ำในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านน้ำรี พบว่า บริบทของผู้ปกครอง ชุมชน สภาพของโรงเรียน และสภาพการจัดการเรียนการสอน ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน

ยุภาพร ทองลาภ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูในจังหวัดปัตตานี พบว่า บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครู

จันทิมา ภูมิสุราษฎร์ (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุตรธานี พบว่า บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครู

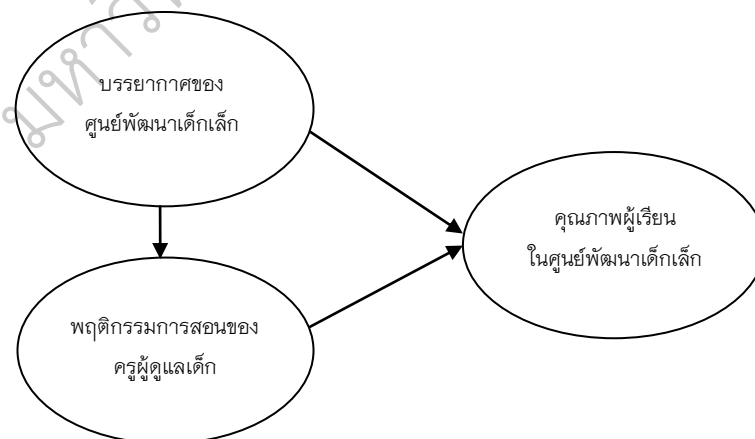
ศิริกาญจน์ จิระภคญาดา (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุตรธานี พบว่า บรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู

จากแนวคิดและผลการวิจัยดังกล่าว จึงกำหนดให้ปัจจัยบรรยากาศองค์การของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยส่งผ่านมาทางพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

ตาราง 6 การสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

ปัจจัยภายนอก	ปัจจัยภายใน		ผู้วิจัย/ผู้ศึกษา
บรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	คุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	มานะ ลินธวงษานนท์ (2550) และ สาราญ คำเฟื่องฟู (2550)	
	พฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก	ชูไฮลา จิตรบรรทัด (2549), ยุภาพร ทองลาภ (2550), จันทิมา ภูมิสุราษฎร์ (2553), และ ศิริกาญจน์ จิระภคญาดา (2553)	

จากตาราง 6 จะเห็นได้ว่าปัจจัยภายในมี 3 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก ซึ่งได้จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยต่างๆ ผู้วิจัยจึงได้นำมาสร้างเป็นโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

2.2.5 การสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

จากการสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นเส้นทางอิทธิพล ได้ดังนี้

สุภชัย ไพโรจน์ (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรทางการบริหารกับคุณภาพผู้เรียนช่วงชั้นที่ 1 และ 2 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร พบว่า ทรัพยากรการบริหารภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์ (2554, หน้า 41) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า ปัจจัยด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและการส่งเสริมด้านการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ประวิตา มีเปี่ยมสมบุรณ์ (2555, หน้า 99) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม พบว่า ปัจจัยด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกสามารถร่วมพยากรณ์มาตรฐานคุณภาพผู้เรียนได้ ทั้งนี้เพราะอาคารสถานที่เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการบริหารการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดีย่อมส่งผลให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และสังคม

ภัคพร บุญเคฉ้า (2555, บทคัดย่อ) ศึกษายุทธวิธีการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในเขตตรวจราชการที่ 13 พบว่าการพัฒนาบุคลากร และงบประมาณมีความสัมพันธ์กับคุณภาพผู้เรียนที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

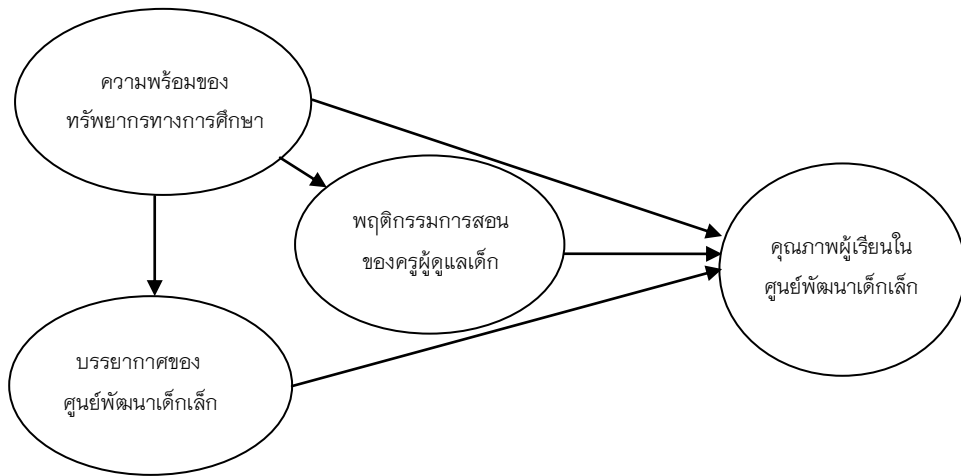
สุภัค ยมพุก (2558, บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารสถานศึกษาและการรับรู้การสนับสนุนการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่มที่ 4 พบว่า การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานบุคคลมีอิทธิพลทางบวกต่อประสิทธิผลการสอนของครู จากแนวคิดและผลการวิจัยดังกล่าวจึงกำหนดให้ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา มีอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยส่งผ่านมาทาง บรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

ตาราง 7 การสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทาง

การศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

ปัจจัยภายนอก	ปัจจัยภายใน		ผู้วิจัย/ผู้ศึกษา
ความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา	คุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	บรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	สุภชัย ไพโรจน์ (2553), ประวีตา มีเปี่ยมสมบุญ (2555), และ ภัคพร บุญเคล้า (2555)
	บรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก		กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์ (2554)
	พฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก		สุภัค ยมพุก (2558)

จากตาราง 7 จะเห็นได้ว่ามีปัจจัยภายใน 4 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา คุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก ซึ่งได้จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยต่างๆ ผู้วิจัยจึงได้นำมาสร้างเป็นโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 7 เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

2.2.6 การสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็กที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา

จากการสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นเส้นทางอิทธิพล ได้ดังนี้

ชูไฮลา จิตรบรรทัด (2549, หน้า 125) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี พบว่า พฤติกรรมการสอนมีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพผู้เรียน

มานะ สินธุวงษานนท์ (2550, หน้า 121) ศึกษาปัจจัยส่งเสริมการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนทางบวก คือ การจัดการชั้นเรียน และความกระตือรือร้นของครู

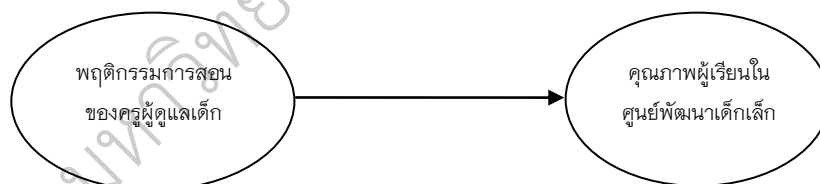
ประวิดา มีเปี่ยมสมบุรณ์ (2555, หน้า 96) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม พบว่า ปัจจัยด้านครูมีความสัมพันธ์กับมาตรฐานคุณภาพผู้เรียนทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากแนวคิดและผลการวิจัยดังกล่าว จึงกำหนดให้ปัจจัยพฤติกรรม
การสอนของครูผู้ดูแลเด็ก มีอิทธิพลทางตรงต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตาราง 8 การสังเคราะห์เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็กที่
ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ
จัดการศึกษา ปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปัจจัยความพร้อม
ของทรัพยากรทางการศึกษา

ปัจจัยภายนอก	ปัจจัยภายใน		ผู้วิจัย/ผู้ศึกษา
	พฤติกรรม การสอนของ ครูผู้ดูแลเด็ก	คุณภาพผู้เรียน ในศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก	ชูไฮลา จิตรบรรทัด (2549), มานะ สิ้นธุวงษานนท์ (2550), และ ประวิดา มีเปี่ยมสมบุรณ์ (2555)

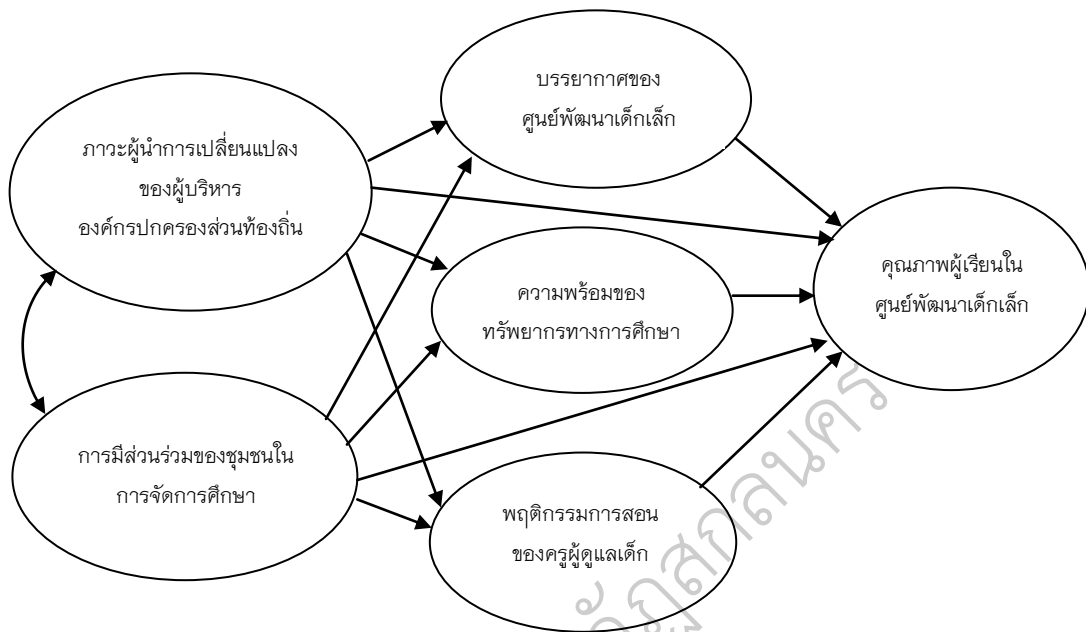
จากตาราง 8 จะเห็นได้ว่าปัจจัยภายในมี 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครู
ผู้ดูแลเด็ก และคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งได้จากการ
สังเคราะห์จากผลการวิจัยต่างๆ ผู้วิจัยจึงได้นำมาสร้างเป็นโมเดลปัจจัยเชิง
สาเหตุที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็กที่ส่งผลต่อ
คุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ดังนั้น ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยที่ผู้วิจัยสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้อง จึงประกอบด้วย 1) ตัวแปรเหตุ ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายนอกมี 2 ตัวแปร คือ
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วม
ของชุมชนในการจัดการศึกษา และตัวแปรแฝงภายในมี 3 ตัวแปร คือ บรรยากาศของ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา และพฤติกรรมสอนของครู

ผู้ดูแลเด็ก 2) ตัวแปรผล คือ คุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยมีเส้นทางอิทธิพลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังภาพประกอบ 9

ภาพประกอบ 9 เส้นทางอิทธิพลของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.3 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้วิจัยขอเสนอตามลำดับเส้นทางอิทธิพลของปัจจัย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3.1.1 ความหมายของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 7) ให้ความหมายภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ว่าหมายถึง การให้ความสำคัญของผู้ร่วมงานและผู้ตามให้มองเห็นงานในแง่มุมใหม่ๆ โดยมีการสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา หรือการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยผู้นำจะยกระดับวุฒิภาวะและอุดมการณ์ของผู้ตามกระตุ้นชี้แนะและมีส่วนร่วมในการพัฒนาความสามารถผู้ตามและผู้ร่วมงานไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้น มีศักยภาพมากขึ้นนำไปสู่การบรรลุถึงผลงานที่สูงขึ้น

สุพานี สฤกษ์วานิช (2552, หน้า 258) กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นผู้นำที่ใช้บารมีเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่แก่องค์กรสามารถพลิกฟื้นองค์กรที่มีปัญหาให้ประสบความสำเร็จ

Bass and Avolio (1994, p. 2) กล่าวว่า คุณลักษณะของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ มีการกระตุ้นให้เกิดความสนใจระหว่างผู้ร่วมงานและผู้ตามมองงานในแง่มุมใหม่ๆ เกิดการตระหนักรู้ในเรื่องภารกิจและวิสัยทัศน์ของทีมและองค์กร มีการพัฒนาความสามารถและศักยภาพของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับความสามารถที่สูงขึ้น ชักนำให้ผู้ร่วมงานและผู้ตามมองให้ไกลเกินกว่าความสนใจไปสู่สิ่งที่ทำให้กลุ่มได้ประโยชน์ ผู้นำมีการท้าทายความคาดหวังเพื่อนำไปสู่การบรรลุถึงผลงานที่สูงขึ้น

Bass (1997, p. 130) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำให้ผู้ตามอยู่เหนือความสนใจตนเองผ่านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ยกย่องคุณลักษณะและอุดมการณ์ของผู้ตามที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ การบรรลุผลสำเร็จจะการแข่งขัน ความเจริญรุ่งเรืองของสังคม องค์กร และผู้อื่น นอกจากนั้นยังช่วยกระตุ้น ชี้นำ หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาความต้องการทางศีลธรรมของผู้ตามให้สูงขึ้น

Yukl (2006, p. 264) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความรู้สึกไว้วางใจ ซินชม จงรักภักดี เคารพยกย่องในตัวผู้นำ และผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังกระตุ้นให้ผู้ตามปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดความหวัง

Northouse (2010, p. 171) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงและเปลี่ยนสภาพผู้คนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ ค่านิยม จริยธรรม มาตรฐานและเป้าหมายระยะยาว มีการประเมินแรงจูงใจ ความพึงพอใจ ความต้องการ และการปฏิบัติเกี่ยวข้องกับรูปแบบของอิทธิพลที่เปลี่ยนแปลงผู้ตามให้บรรลุผลเกินกว่าสิ่งที่คาดหวังโดยปกติ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถกระตุ้นให้ครูผู้ดูแลเด็กใช้สติปัญญา ความรู้ ความสามารถในการทำงานจนบรรลุเป้าหมาย และมีการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กให้สามารถแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่

2.3.1.2 ความสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

รุ่ง แก้วแดง (2546, หน้า 1) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเป็น
กลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงต่อคุณภาพผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ทั้งด้านประสิทธิ
ภาพของการบริหารการศึกษาและประสิทธิผลขององค์การทางการศึกษา และนักวิชาการ
หลายคนมีความเห็นตรงกันว่า ความสำเร็จและความล้มเหลวทางการศึกษานั้นผู้บริหาร
นับว่าเป็นตัวแปรสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทยคุณภาพและประสิทธิภาพทางการ
ศึกษามักแปรปรวนไปตามผู้นำเสมอ

วาโร เฟ็งสวัสดิ์ (2549, หน้า 60) กล่าวว่า หน้าที่ของผู้บริหารใน
ฐานะผู้นำที่สำคัญนั้นจะต้องจัดการภายในองค์กรเพื่ออำนวยความสะดวกให้ทรัพยากรที่เป็นตัวตน
และวัตถุประสงค์เข้าด้วยกันสามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำองค์การ
ให้สามารถดำเนินไปได้ ผู้นำที่มีความสามารถจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความขยันขันแข็ง
สามัคคี มุ่งมั่น เต็มใจและมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จของ
องค์การ การบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาดังกล่าวจึงต้องอาศัย
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา

ยุวดี แก้วสอน (2558, หน้า 1) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา
ให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว
จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำ ดังนั้น ภาวะผู้นำของผู้บริหารจึงมี
ความสำคัญในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้สัมฤทธิ์ผลและเป็นไปตามที่คาดหวังของ
องค์การ โดยเฉพาะมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียนถูกคาดหวังอย่างมากหลังจากการปฏิรูป
การศึกษาตามประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม
(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 จึงมีการควบคุมคุณภาพสถานศึกษาด้วยระบบการประกันคุณภาพ
การศึกษาและทำให้เกิดกระแสการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

Stogdill (1974, p. 311) กล่าวว่า ผู้นำเป็นผู้ที่มีความสำคัญมาก
ต่อการพัฒนาองค์การให้บรรลุประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพและเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี
ดังนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องอาศัยการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบในการบริหาร
โรงเรียน

Dubrin (2010, p. 2) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นความสามารถในการ
สร้างความเชื่อมั่นและการสนับสนุนต่อบุคคลเพื่อดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องมีภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถบริหารงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความถูกต้องเป็นไปตามกฎ ระเบียบ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร ภาวะผู้นำ การเปลี่ยนแปลงจึงเป็นเรื่องสำคัญและต้องพิจารณาควบคู่กับมนุษยสัมพันธ์ในหน่วยงาน โดยเฉพาะในยุคของการเปลี่ยนแปลงที่เน้นเรื่องการปฏิรูปการศึกษา

2.3.1.3 องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ไว้ดังนี้

บุญโสม ดีเลิศ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และการกระตุ้นทางปัญญา

น้ำผึ้ง ใจจันทร์ (2552, บทคัดย่อ) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของพนักงานครูในสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และด้านการสร้างบารมี

ฉวีวรรณ จันทร์เม่ง (2552, บทคัดย่อ) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อมาตรฐานด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การมีอิทธิพลอย่างอุดมการณ์ และการกระตุ้นการใช้ปัญญา

เพ็ญพร ทองคำสุก (2553, หน้า 7) ศึกษาตัวแบบสมการโครงสร้างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล

วรรณภา จันทร์ศรี (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษา

ตามอรรถยาศัยจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การเป็นผู้มีบารมี การเป็นผู้สร้างแรงดลใจ การเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นรายบุคคล และการเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา

ชีวิน อ่อนลออ (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การคำนึงถึงเอกัตถะบุคคล การกระตุ้นปัญญา และการสร้างแรงบันดาลใจ

สมมารณ สุรโรคา (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารการศึกษาของคณาจารย์บริหารส่วนตำบล พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

วรรณปกรณ์ สุดตะนา (2556, บทคัดย่อ) ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

นัยณ์ปพร ปะที (2556, บทคัดย่อ) ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การสร้างแรงบันดาลใจ การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล

สำราญ รักษาสิทธิ์ (2556, บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงการเป็นปัจเจกบุคคล การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ และการสร้างแรงบันดาลใจ

วุฒิศักดิ์ ชูชื่น (2557, บทคัดย่อ) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล พลังอุดมการณ์ การกระตุ้นทางปัญญา และการสร้างแรงบันดาลใจ

ยูวดี แก้วสอน (2558, บทคัดย่อ) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวคิดของ Bass and Avolio ได้แก่ การสร้างบารมีอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นการใช้ปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

Bass (1985) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การพิจารณาเป็นรายบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา แรงจูงใจในการสร้างแรงบันดาลใจ และอิทธิพลที่เงียบสงบ

Bennis & Nanus (1985) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การพิจารณาเป็นรายบุคคล การกระตุ้นทางปัญญา แรงจูงใจในการสร้างแรงบันดาลใจ และอิทธิพลที่เงียบสงบ

Bass & Avolio (1994) ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การพิจารณาเป็นรายบุคคล

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 60 องค์ประกอบ แต่เนื่องจากบางองค์ประกอบมีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การสร้างแรงบันดาลใจ องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ การสร้างแรงบันดาลใจ (บุญโสม ดีเลิศ, 2550) (น้ำผึ้ง ใจจันทร์, 2552) (ฉวีวรรณ จันทร์เม่ง, 2552) (เพ็ญพร ทองคำสุก, 2553) (ซิวิณ อ่อนลอบ, 2553) (สมมาตร สุรโรคา, 2553) (วรรณปกรณ์ สุดตะนา, 2556) (นัยณ์ปพร ปะที, 2556) (สำราญ รักษาสัตย์, 2556) (วุฒิศักดิ์ ชูชื่น, 2557) (ยูวดี แก้วสอน, 2558) และ (Bass & Avolio, 1994) การเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ (วรรณภา จันทร์ศรี, 2553) แรงจูงใจในการสร้างแรงบันดาลใจ (Bass, 1985) และ (Bennis & Nanus, 1985) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 15 คิดเป็นร้อยละ 100

กลุ่มที่ 2 การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล (บุญโสม ดีเลิศ, 2550) (ฉวีวรรณ จันทร์เม่ง, 2552) (สมมาตร สุรโรคา, 2553) (วรรณปกรณ์ สุดตะนา, 2556) (สำราญ รักษาสัตย์, 2556) (วุฒิศักดิ์ ชูชื่น, 2557) และ (ยูวดี แก้วสอน, 2558) การคำนึง

ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล (น้ำผึ้ง ใจจันทร์, 2552) การคำนึงถึงความเป็นเอกัตถะบุคคล (เพ็ญพร ทองคำสุก, 2553) และ (นัยณ์ปพร ปะที, 2556) การเป็นผู้สร้างความสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นรายบุคคล (วรรณภา จันท์ศรี, 2553) การคำนึงถึงเอกัตถะบุคคล (ซีวิน อ่อนลออ, 2553) การพิจารณาเป็นรายบุคคล (Bass, 1985) และ (Bennis & Nanus, 1985) และ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลการพิจารณาเป็นรายบุคคล (Bass & Avolio, 1994) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 15 คิดเป็นร้อยละ 100

กลุ่มที่ 3 การกระตุ้นทางปัญญา องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ การกระตุ้นทางปัญญา (บุญโสม ดีเลิศ, 2550) (เพ็ญพร ทองคำสุก, 2553) (วรรณปกรณ สุตตะนา, 2556) (นัยณ์ปพร ปะที, 2556) (สำราญ รักษาสัตย์, 2556) (วุฒิศักดิ์ ชูชื่น, 2557) (Bass, 1985) (Bennis & Nanus, 1985) และ (Bass & Avolio, 1994) การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา (น้ำผึ้ง ใจจันทร์, 2552) การกระตุ้นการใช้ปัญญา (ฉวีวรรณ จันท์เม่ง, 2552) (สมมารท สุโรคา, 2553) และ (ยุวดี แก้วสอน, 2558) การเป็นผู้กระตุ้นการใช้ปัญญา (วรรณภา จันท์ศรี, 2553) และการกระตุ้นปัญญา (ซีวิน อ่อนลออ, 2553) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 15 คิดเป็นร้อยละ 100

กลุ่มที่ 4 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (บุญโสม ดีเลิศ, 2550) (ฉวีวรรณ จันท์เม่ง, 2552) (เพ็ญพร ทองคำสุก, 2553) (ซีวิน อ่อนลออ, 2553) และ (สำราญ รักษาสัตย์, 2556) การสร้างบารมี (น้ำผึ้ง ใจจันทร์, 2552) การเป็นผู้มีบารมี (วรรณภา จันท์ศรี, 2553) การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์หรือการสร้างบารมี (สมมารท สุโรคา, 2553) การใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (วรรณปกรณ สุตตะนา, 2556) การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ (นัยณ์ปพร ปะที, 2556) และ (Bass & Avolio, 1994) พลังอุดมการณ์ (วุฒิศักดิ์ ชูชื่น, 2557) การสร้างบารมีอย่างมีอุดมการณ์ (ยุวดี แก้วสอน, 2558) อิทธิพลที่เจียบสงบ (Bass, 1985) และ (Bennis & Nanus, 1985) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 15 คิดเป็นร้อยละ 100

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ผู้วิจัยจึงได้สรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังตาราง 9

ตาราง 9 การสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ ของปัจจัยภาวะ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น	1.บุญโสม ตีเลิศ(2550)	2.นำดี ใจจันทร์(2552)	3.ศิววรรณ จันทร์เม้ง(2552)	4.เพ็ญพร ทองคำสุก(2553)	5.วรรณภา จันทร์ศรี(2553)	6.ศิริน อ่อนลออ(2553)	7.สมภารถ สุโรคา(2553)	8.วรรณปกรณ์ สุตตะนา(2556)	9.นิยน์พร ปะที(2556)	10.สำราญ รักษาสิทธิ์(2556)	11.อุดมศักดิ์ ชูชื่น(2557)	12.ยุวดี แก้วสอน(2558)	13.Boss(1985)	14.Bennis & Nanus(1985)	15.Bass & Avolio(1994)	สรุปความถี่	ร้อยละ	ปัจจัยที่มุ่งศึกษา
1. การสร้างแรงบันดาลใจ		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	15	100	*
2. การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	15	100	*
3. การมีอิทธิพลอย่างมี อุดมการณ์		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	15	100	*
4. การกระตุ้นทางปัญญา		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	15	100	*

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 4 องค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 30 ขึ้นไป และได้จัดเรียงองค์ประกอบตามอันดับของความถี่จากมากไปหาน้อย เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

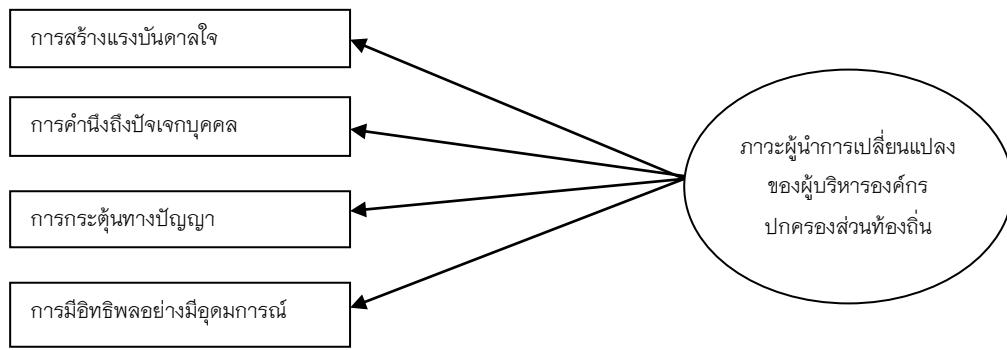
องค์ประกอบที่ 1 การสร้างแรงบันดาลใจ

องค์ประกอบที่ 2 การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล

องค์ประกอบที่ 3 การกระตุ้นทางปัญญา

องค์ประกอบที่ 4 การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์

จากองค์ประกอบข้างต้น สามารถสร้างโมเดลการวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้ในการวิจัยดังภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 10 โมเดลการวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3.1.4 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีรายละเอียดดังนี้

1) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการสร้างแรงบันดาลใจมีดังนี้

ฉวีวรรณ จันทร์เม่ง (2552, หน้า 39) กล่าวว่า การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานที่เป็นกระบวนการทำให้ผู้ร่วมงานมีแรงจูงใจภายใน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนอุทิศตนเพื่อกลุ่ม มีการตั้งมาตรฐานในการทำงานสูงและเชื่อมั่นว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมาย มีความตั้งใจแน่วแน่ในการทำงาน มีการให้กำลังใจผู้ร่วมงาน มีการกระตุ้นผู้ร่วมงานให้ตระหนัก ถึงสิ่งสำคัญ โดยผู้นำจะมีคุณลักษณะสำคัญในการสร้างแรงจูงใจภายในให้กับผู้ร่วมงาน มีการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก

น้ำผึ้ง ใจจันทร์ (2552, หน้า 7) กล่าวว่า การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้บริหารกระตุ้นจูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดแรงบันดาลใจ กระตือรือร้น ตระหนักและเห็นคุณค่าของงาน ผู้บริหารจะสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวกและสร้างสื่อความหวังที่ต้องการอย่างชัดเจน ผู้บริหารจะอุทิศตนหรือความผูกพันต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน สร้างความเชื่อมั่นความเข้าใจให้กำลังใจแก่ผู้ร่วมงานว่าสามารถปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายได้โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

เพ็ญพร ทองคำสุก (2553, หน้า 8) กล่าวว่า การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใช้คำพูดหรือการโน้มน้าวจูงใจกระตุ้นให้ครูเชื่อและยอมรับในวิสัยทัศน์ว่าทุกคนสามารถทำให้บรรลุผลสำเร็จตามที่

กำหนดเป้าหมายได้ รวมทั้งทุ่มเทความพยายามในการทำงานมากขึ้นและมองงานเป็นสิ่งที่ท้าทายและมีคุณค่าต่อตนเอง

นัยณ์ปพร ปะที (2556, หน้า 6) กล่าวว่า การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจูงใจผู้ร่วมงานโดยการสร้างความท้าทายในเรื่องงาน กระตุ้นการทำงานเป็นทีมสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวกไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนอุทิศตนเพื่อกลุ่ม สนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย กลยุทธ์ในการทำงาน ให้กำลังใจ กระตุ้นผู้ร่วมงานให้ตระหนักถึงสิ่งสำคัญหรือเป้าหมาย รับผิดชอบคิดเห็นใช้คำพูดในทางบวก

สำราญ รักษาสิทธิ์ (2556, หน้า 8) กล่าวว่า การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนใช้คำพูดและการกระทำที่ปลุกปลอบใจให้กำลังใจ เร่งเร้า และกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเกิดความกระตือรือร้นเกิดแรงบันดาลใจอยากอุทิศตนและทุ่มเทความพยายามมากเป็นพิเศษ และการพูดการกระทำที่ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจว่าพวกเขาสามารถปฏิบัติงานต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ ตลอดจนการให้ผู้ร่วมงานอาสาสมัครทำงานและทดลองโครงการใหม่ๆ

ยุวดี แก้วสอน (2558, หน้า 5) กล่าวว่า การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง การที่ผู้บริหารประพฤติในทางที่จูงใจให้เกิดแรงบันดาลใจกับผู้ตามโดยการสร้างแรงจูงใจภายในการให้ความหมายและท้าทายในเรื่องงานของผู้ตาม ผู้นำสามารถกระตุ้นจิตวิญญาณของทีมให้มีชีวิตชีวามีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้นโดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ผู้บริหารจะทำให้ผู้ตามสัมพันธ์กับภาพที่งดงามของอนาคต สร้างและสื่อความหวังที่ผู้บริหารต้องการอย่างชัดเจน แสดงการอุทิศตัวหรือความผูกพันต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน แสดงความเชื่อมั่นและแสดงให้เห็นความตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ ช่วยให้ผู้ตามมองข้ามผลประโยชน์ของตนเพื่อวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์การช่วยให้ผู้ตามพัฒนาความผูกพันของตนต่อเป้าหมายระยะยาว

Bass (1985, p. 20 cited in Northouse, 2010, p. 176) กล่าวว่า การสร้างแรงบันดาลใจหรือการสร้างแรงดลใจนั้น เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้ตามเกิดความสนใจ มุ่งมั่น และเกิดความหวังจนกลายเป็นความมุ่งมั่นสัญญาในการปฏิบัติงานเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุและสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ

Bass & Avolio (1994, อ้างถึงใน สำราญ รักษาสิทธิ์, 2556, หน้า 30) กล่าวว่า การสร้างแรงบันดาลใจเป็นการให้เกิดแรงบันดาลใจในการทำงานโดย

การสร้างแรงจูงใจภายในการสร้างเจตคติหรือการคิดในแง่บวกและการกระตุ้นจิตวิญญาณของทีมให้มีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้นโดยการสร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก กระตุ้นทางปัญญาให้ผู้ตามรู้สึกว่าคุณค่าและสามารถจัดการกับปัญหาที่ตนเองเผชิญได้และเสริมสร้างสรรค

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของการสร้างแรงบันดาลใจได้ว่าหมายถึง การที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก ส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กได้เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และสร้างความกระตือรือร้นให้ครูผู้ดูแลเด็กปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจนกระทั่งบรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างความมั่นใจให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กได้เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และ 4) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างความกระตือรือร้นให้ครูผู้ดูแลเด็กปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายจนกระทั่งบรรลุวัตถุประสงค์

2) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล มีดังนี้

ฉวีวรรณ จันทร์เม่ง (2552, หน้า 39) กล่าวว่า การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา มีการติดต่อสื่อสารแบบสองทางเป็นรายบุคคล สนใจและเอาใจใส่ผู้ร่วมงานเป็นรายบุคคล

สำราญ รักษาสัตย์ (2556, หน้า 7-8) กล่าวว่า การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนยอมรับนับถือความเป็นบุคคลของผู้ร่วมงานดูแลเอาใจใส่ตอบสนองความต้องการของผู้ร่วมงานแต่ละคนตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล แสดงความชื่นชมในความสามารถของผู้ร่วมงาน การให้คำปรึกษาหารือ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานได้พัฒนาตนเองและหาแนวทางพัฒนาผู้ร่วมงาน การให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นพี่เลี้ยงเพื่อฝึกฝนงานด้านการบริหารจัดการ การให้ข้อมูลข่าวสาร การถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ให้มอบหมายงานพิเศษแก่ผู้ร่วมงานตลอดจนให้คำแนะนำ การพูดคุยอย่างเป็นกันเองและสร้างเสริมบรรยากาศของความอบอุ่นและคุ้นเคย

ยิวดี แก้วสอน (2558, หน้า 6) กล่าวว่า การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล หมายถึง ผู้บริหารมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับบุคคลในฐานะเป็นผู้บริหารให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคลและทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้นำสามารถเป็นโค้ชและเป็นพี่เลี้ยงของผู้ตามแต่ละคนเพื่อการพัฒนาผู้ตาม ผู้บริหารจะเอาใจใส่เป็นพิเศษในความต้องการของปัจเจกบุคคลเพื่อความสัมพันธ์ที่ผลและเติบโตของแต่ละคน พัฒนาศักยภาพของผู้ตามและเพื่อร่วมมงานให้สูงขึ้น นอกจากนี้ผู้นำยังมีการปฏิบัติต่อผู้ตามโดยการให้โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ สร้างบรรยากาศของการสนับสนุนคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความจำเป็นและความต้องการ การประพุดติของผู้บริหารแสดงให้เห็นว่าเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้นำมีการส่งเสริมการสื่อสารสองทางและมีการจัดการด้วยการเดินดูรอบๆ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ตามเป็นการส่วนตัว ผู้บริหารสนใจในความกังวลของแต่ละบุคคล ผู้บริหารจะมีการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ มีการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ผู้บริหารจะมีการมอบหมายงานเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้ตาม เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้ใช้ความสามารถพิเศษอย่างเต็มที่และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทายความสามารถ ผู้บริหารให้คำแนะนำ การสนับสนุนและการช่วยให้ก้าวหน้าในการทำงานที่รับผิดชอบอยู่หรือไม่โดยผู้ตามจะรู้สึกว่าเขากำลังถูกตรวจสอบ

Bass (1985, p. 20 cited in Northouse, 2010, p. 176) กล่าวว่า การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล เป็นตัวอย่างของผู้นำซึ่งสร้างสนับสนุนบรรยากาศในที่ส่นองต่อความต้องการส่วนบุคคลของผู้ตาม ผู้นำมีบทบาทเป็นผู้ฝึกสอนและเป็นพี่เลี้ยงขณะที่การพยายามช่วยผู้ตามอย่างเต็มที่ในการทำให้เป็นจริง ผู้นำอาจจะใช้คณะ/ผู้แทนช่วยเหลือผู้ตามเติบโตตลอดจนเปลี่ยนแปลงบุคคล

Bass & Avolio (1994, อ้างถึงใน สำราญ รักษาสิทธิ์, 2556, หน้า 29) กล่าวว่า การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล เป็นการปฏิบัติต่อบุคคลในฐานะเป็นปัจเจกชน การเอาใจใส่ดูแลคำนึงถึงความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการติดต่อสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ที่ดีมีการแนะนำและมอบหมายมีการพัฒนาหรือสนับสนุนในการทำงานเพื่อให้บุคคลสามารถบรรลุเป้าหมายของส่วนตนและส่วนรวมและทำให้ผู้ตามรู้สึกว่ามีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้นำจะเป็นโค้ชและเป็นพี่เลี้ยง ผู้นำจะดูแลผู้ตามว่าต้องการคำแนะนำ การสนับสนุนและการช่วยให้ก้าวหน้าในการทำงานที่รับผิดชอบหรือไม่

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของการคำนึงถึงปัจเจกบุคคล ได้ว่าหมายถึง การที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับครูผู้ดูแลเด็กเป็นรายบุคคลอย่างเท่าเทียม พัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็กตามความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล และเปิดโอกาสให้ครูผู้ดูแลเด็กเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทาย ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับครูผู้ดูแลเด็กเป็นรายบุคคลอย่างเท่าเทียม 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็กตามความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล และ 4) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ครูผู้ดูแลเด็กเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทาย

3) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการกระตุ้นทางปัญญา มีดังนี้

ฉวีวรรณ จันทร์เม่ง (2552, หน้า 39) กล่าวว่า การกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานเป็นกระบวนการ กระตุ้นผู้ร่วมงานให้เห็นวิธีการหรือแนวทางในการแก้ปัญหา มีการพิจารณาวิธีการทำงานแบบต่างๆ ส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานแสดงความคิดเห็นมองปัญหาในแง่มุมต่างๆ มีการวิเคราะห์ปัญหาโดยใช้เหตุผลและข้อมูลหลักฐาน มีคุณลักษณะสำคัญด้านการคิด และการแก้ปัญหาอย่างมีระบบและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

เพ็ญพร ทองคำสุก (2553, หน้า 8) กล่าวว่า การกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกระตุ้นครูให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษามีการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานที่นำไปสู่การคิดค้นและสร้างสิ่งประดิษฐ์ที่แปลกใหม่หรือรูปแบบความคิดใหม่จากเดิม

สำราญ รักษาสิทธิ์ (2556, หน้า 8) กล่าวว่า การกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนกระตุ้นให้ผู้ร่วมงานตระหนักถึงปัญหาและส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้ร่วมงาน กระตุ้นให้ผู้ร่วมงานเกิดความสงสัยใคร่รู้มากขึ้นและพยายามหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิมในปัญหาเก่าที่เกิดขึ้นและบอกให้ผู้ร่วมงานรู้ว่าปัญหาที่ทางโรงเรียนกำลังเผชิญอยู่คืออะไรบอกถึงจุดอ่อนที่ไม่สามารถพัฒนางาน

และพัฒนาโรงเรียน บอกแนวคิดหลักการและกระบวนการในการพัฒนาโรงเรียน พัฒนาการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

นัยณ์ปพร ปะที (2556, หน้า 6) กล่าวว่า การกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน มีการคิดและแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ตัดสินใจโดยใช้เหตุผลและข้อมูลหลักฐาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการพิจารณาปรับปรุงการวิธีการทำงานและสนับสนุนความคิดริเริ่มใหม่ๆ ในการพิจารณาปัญหาและการหาคำตอบของปัญหาและไม่วิจารณ์ความคิดของผู้ร่วมงาน

ยุวดี แก้วสอน (2558, หน้า 5-6) กล่าวว่า การกระตุ้นทางปัญญา หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการกระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงานทำให้ผู้ตามมีความต้องการหาแนวทางใหม่ๆ มาแก้ปัญหาในหน่วยงานเพื่อหาข้อสรุปใหม่ที่ดีกว่าเดิมเพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ โดยผู้บริหารมีการคิดและการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการตั้งสมมุติฐานการเปลี่ยนกรอบการมองปัญหา และการเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ ด้วยวิธีทางใหม่ๆ แบบใหม่ๆ มีการสนใจและสนับสนุนความคิดริเริ่มใหม่ๆ ในการพิจารณาปัญหาและการหาคำตอบของปัญหา มีการให้กำลังใจผู้ตามให้พยายามหาทางแก้ปัญหาด้วยวิธีใหม่ๆ ผู้บริหารมีการกระตุ้นให้ผู้ตามแสดงความคิดและเหตุผล และไม่วิจารณ์ความคิดของผู้ตามแม้ว่ามันจะแตกต่างไปจากความคิดของผู้บริหาร ผู้บริหารทำให้ผู้ตามรู้สึกว่ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นโอกาสที่ดีที่จะแก้ปัญหาาร่วมกัน โดยจะสร้างความเชื่อมั่นให้ผู้ตามว่าปัญหาทุกอย่างต้องมีวิธีแก้ไขแม้บางปัญหาจะมีอุปสรรคมากมาย ผู้บริหารจะพิสูจน์ให้เห็นว่าสามารถเอาชนะอุปสรรคทุกอย่างได้จากความร่วมมือร่วมใจในการแก้ปัญหาของผู้ร่วมงานทุกคน ผู้ตามจะได้รับการกระตุ้นให้ตั้งคำถามต่อค่านิยมของตนเอง ความเชื่อ และประเพณี การกระตุ้นทางปัญญาเป็นส่วนที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถของผู้ตามในการที่จะตระหนัก เข้าใจ และแก้ปัญหาด้วยตนเอง

Bass (1985, p. 20 cited in Northouse, 2010, p. 176) กล่าวว่า การกระตุ้นทางปัญญาเป็นภาวะที่ผู้นำกระตุ้นผู้ตามในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและการเปลี่ยนแปลงความเชื่อและค่านิยมที่เท่ากับผู้นำและองค์การ สนับสนุนผู้ตามที่พยายามหาวิธีการใหม่และพัฒนาวิธีสร้างนวัตกรรมของความสัมพันธ์กับปัญหา/ประเด็นองค์การ ส่งเสริมผู้ตามที่จะคิดสิ่งใหม่และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาย่างระมัดระวัง

Bass & Avolio (1994, อ้างถึงใน สำราญ รักษาสิทธิ์, 2556, หน้า 30) กล่าวว่า การกระตุ้นทางปัญญา เป็นการกระตุ้นความพยายามของผู้ตามเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่และสร้างสรรค์ เพิ่มการตระหนักรู้ในเรื่องปัญหากระตุ้นให้มีการตั้งข้อสมมุติฐานเปลี่ยนแปลงการมองปัญหาและมีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน มีการให้กำลังใจผู้ตามให้พยายามหาทางแก้ปัญหาด้วยวิธีการใหม่ๆ ทำให้ผู้ตามรู้สึกว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ท้าทายและเป็นโอกาสที่ดีที่จะแก้ปัญหาร่วมกัน การกระตุ้นทางปัญญาเป็นส่วนที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถของผู้ตามในการที่จะตระหนักเข้าใจและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของการกระตุ้นทางปัญญา ได้ว่าหมายถึง การที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีความใฝ่รู้ ส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กเกิดความตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาต่างๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จูงใจให้ครูผู้ดูแลเด็กแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบ และส่งเสริมวิธีการแก้ปัญหาด้วยหลักการและเหตุผลที่หลากหลายอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีความใฝ่รู้ 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กเกิดความตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาต่างๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจูงใจให้ครูผู้ดูแลเด็กแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบ และ 4) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมวิธีการแก้ปัญหาด้วยหลักการและเหตุผลที่หลากหลายอย่างสร้างสรรค์

3) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ มีดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 8-9) กล่าวว่า การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ หมายถึง การที่ผู้นำประพฤติตัวเป็นแบบอย่างหรือเป็นโมเดลสำหรับผู้ตาม ผู้นำจะเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้ผู้ตามเกิดความไว้วางใจและทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงานกัน ผู้ตามจะพยายามประพฤติปฏิบัติเหมือนกับผู้นำและต้องการเลียนแบบผู้นำ

ฉวีวรรณ จันทร์เม่ง (2552, หน้า 38-39) กล่าวว่า การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง ระดับพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการจัดการหรือการทำงานที่เป็นกระบวนการทำให้ผู้ร่วมงานมีการยอมรับ เชื่อมั่นศรัทธา ภาคภูมิใจและ

ไว้วางใจในความสามารถของผู้นำมีความยินดีที่จะทุ่มเทการปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยผู้นำจะมีการประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น เสียสละเพื่อประโยชน์ของกลุ่มเน้นความสำคัญในเรื่องค่านิยมความเชื่อ และมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีความมั่นใจที่จะเอาชนะอุปสรรค ผู้นำจะมีคุณลักษณะสำคัญในด้านการมีวิสัยทัศน์และการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังผู้ร่วมงาน มีความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการปฏิบัติงานตามภารกิจ มีความสามารถในการจัดการหรือการควบคุมอารมณ์ตนเอง มีการเห็นคุณค่าในตนเอง มีศีลธรรมและจริยธรรม

เพ็ญพร ทองคำสุก (2553, หน้า 7-8) กล่าวว่า การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทำให้ครูเกิดการยอมรับในวิสัยทัศน์ มองเห็นทิศทางปฏิบัติเป็นแนวเดียวกันเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด เป้าหมายไว้ร่วมกันได้รับการยกย่องให้เกียรติความเคารพนับถือจากครู และเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน ครองคน และครองงาน

สำราญ รักษาสัตย์ (2556, หน้า 7) กล่าวว่า การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนมีเป้าหมายที่เป็นอุดมการณ์ชัดเจนในการทำงานและมีลักษณะเป็นมิตรใจดีและเป็นกันเอง ปฏิบัติต่อผู้ร่วมงานโดยยึดหลักธรรมทางศาสนาเป็นแบบอย่างแก่ผู้ร่วมงานทำให้ผู้ร่วมงานเชื่อฟังนับถือผูกพันเกิดความจงรักภักดีอยากอุทิศตนทำงานและยึดถือค่านิยมตามอย่างที่ผู้บริหารโรงเรียนกระตุ้นและเร้าให้ผู้ร่วมงานเกิดแรงจูงใจและเกิดความต้องการที่จะทำสิ่งใดๆ เพื่อให้งานสำเร็จและการทำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกว่าคุณค่า มีความสามารถ และอยากปฏิบัติให้เป็นไปตามที่คาดหวัง

นัยณ์ปพร ปะที (2556, หน้า 6) กล่าวว่า การมีอิทธิพลเชิงอุดมการณ์ หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี มีบุคลิกภาพที่ดีแสดงความเป็นมิตรกับผู้ร่วมงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน มีวิสัยทัศน์ กำหนดเป้าประสงค์ขององค์กร สามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังผู้ร่วมงานด้วยวิธีการที่เหมาะสม สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีน้ำใจ มีความคิดและการกระทำที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน แสดงให้เห็นถึงความเฉลียวฉลาด ความตั้งใจ การเชื่อมั่นในตนเอง ความแน่วแน่ในอุดมการณ์ เป็นที่ยกย่องเคารพนับถือ ศรัทธา ไว้วางใจ และทำให้ ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อได้ร่วมงาน การแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลง

Bass (1985, p. 20 cited in Northouse, 2010, p. 176) กล่าวว่า การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง ผู้นำที่แสดงรูปแบบกฎที่เข้มแข็งสำหรับผู้ตามทำให้ผู้ตามต้องการเลียนแบบ ผู้นำมีมาตรฐานความประพฤติคุณธรรมและจริยธรรมสูงและสามารถพึ่งพาได้ มีการให้วิสัยทัศน์และภารกิจกับผู้ตาม

Bass & Avolio (1994, อ้างถึงใน สำราญ รักษาสิทธิ์, 2556, หน้า 28) กล่าวว่า การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง การที่ผู้นำประพฤติตัวเป็นแบบอย่างหรือเป็นโมเดลสำหรับผู้ตามเป็นคุณลักษณะพิเศษในตัวผู้นำที่ทำให้ผู้ตามเกิดความจงรักภักดี นับถือ ศรัทธา ให้ความเคารพประทับใจและทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจที่อยู่ใกล้ชิด ผู้นำจะต้องมีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ตาม มีความสามารถในการบริหารอารมณ์และมีจริยธรรมสูง หลีกเลี่ยงการใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน ประพฤติตน ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและกลุ่มผู้นำ แสดงความมั่นใจช่วยสร้างความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียว กันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการจึงรักษาอิทธิพลของตนในการบรรลุเป้าหมายและปฏิบัติภาระหน้าที่ขององค์การ

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ได้ว่าหมายถึง การที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีศีลธรรมและจริยธรรม มีวิสัยทัศน์ในการบริหารและมีเป้าหมายที่ชัดเจนให้ความสำคัญในเรื่องอุดมการณ์ ความเชื่อ และค่านิยม และปฏิบัติงานเป็นที่ยกย่องเคารพนับถือ ทำให้ได้รับการยอมรับ เชื่อมั่น ศรัทธา ไว้วางใจ และยินดีให้ความร่วมมือและปฏิบัติตาม ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีศีลธรรมและจริยธรรม 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีวิสัยทัศน์ในการบริหารและมีเป้าหมายที่ชัดเจน 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญในเรื่องอุดมการณ์ ความเชื่อ และค่านิยม และ 4) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติงานเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ทำให้ได้รับการยอมรับ เชื่อมั่น ศรัทธา ไว้วางใจ และยินดีให้ความร่วมมือและปฏิบัติตาม

สรุปนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ด้านการสร้างแรงบันดาลใจด้านการดำเนินถึงปัจเจกบุคคล ด้านการกระตุ้นทางปัญญา และด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ในโมเดลการวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังตาราง 10

ตาราง 10 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของโมเดลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ
ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
การสร้าง แรงบันดาลใจ	การที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก ส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กได้เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และสร้างความกระตือรือร้นให้ครูผู้ดูแลเด็กปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย จนกระทั่งบรรลุวัตถุประสงค์	1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติงานให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กได้เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง 4) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างความกระตือรือร้นให้ครูผู้ดูแลเด็กปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย จนกระทั่งบรรลุวัตถุประสงค์
การคำนึงถึงปัจเจกบุคคล	การที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับครูผู้ดูแลเด็กเป็นรายบุคคลอย่างเท่าเทียม พัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็กตามความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามความสามารถของแต่ละบุคคลและเปิดโอกาสให้ครูผู้ดูแลเด็กเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทาย	1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับครูผู้ดูแลเด็กเป็นรายบุคคลอย่างเท่าเทียม 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพัฒนาศักยภาพครูผู้ดูแลเด็กตามความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามความสามารถของแต่ละบุคคล 4) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ครูผู้ดูแลเด็กเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ที่ท้าทาย

ตาราง 10 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
การกระตุ้นทางปัญญา	<p>การที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีความใฝ่รู้ ส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กเกิดความตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาต่างๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จูงใจให้ครูผู้ดูแลเด็กแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหายังเป็นระบบ และส่งเสริมวิธีการแก้ปัญหาด้วยหลักการและเหตุผลที่หลากหลายอย่างสร้างสรรค์</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กมีความใฝ่รู้ 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมให้ครูผู้ดูแลเด็กเกิดความตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาต่างๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จูงใจให้ครูผู้ดูแลเด็กแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหายังเป็นระบบ 4) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมวิธีการแก้ปัญหาด้วยหลักการและเหตุผลที่หลากหลายอย่างสร้างสรรค์
การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์	<p>การที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีศีลธรรมและจริยธรรม มีวิสัยทัศน์ในการบริหารและมีเป้าหมายที่ชัดเจน ให้ความสำคัญในเรื่องอุดมการณ์ ความเชื่อ และค่านิยม และปฏิบัติงานเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ทำให้ได้รับการยอมรับ เชื่อมมั่น ศรัทธา ไว้วางใจ และยินดีให้ความร่วมมือและปฏิบัติตาม</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีศีลธรรมและจริยธรรม 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีวิสัยทัศน์ในการบริหารและมีเป้าหมายที่ชัดเจน 3) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ความสำคัญในเรื่องอุดมการณ์ ความเชื่อ และค่านิยม 4) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปฏิบัติงานเป็นที่ยกย่อง เคารพนับถือ ทำให้ได้รับการยอมรับ เชื่อมมั่น ศรัทธา ไว้วางใจ และยินดีให้ความร่วมมือและปฏิบัติตาม

2.3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา มีดังนี้

2.3.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา มีดังนี้

สุเทพ สังกะเพศ (2550, หน้า 8) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ข้อมูล เสนอแนะ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมตัดสินใจ ให้การสนับสนุนในการดำเนินการจัดการศึกษา

จිරินทร์ ฮังกาสิ (2551, หน้า 12) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนในการจัดการศึกษาและคุณลักษณะของนักเรียนโรงเรียนศิริราชบุรีวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศงขลา เขต 1 กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานที่บิดา มารดา ผู้ปกครองนักเรียนปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียนร่วมกันเพื่อช่วยให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนบรรลุจุดประสงค์ตามที่กำหนดไว้โดยร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมรับผิดชอบ ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมสนับสนุนและให้ข้อเสนอแนะในการบริหาร โดยผู้ปกครองเข้ามาร่วมกับโรงเรียนในการดำเนินงานต่างๆ ทั้งในงาน 5 ด้าน คือ ด้านนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ด้านการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนานักเรียน ด้านงานวิชาการ ด้านการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และองค์กรภาครัฐ และเอกชน

ประหยัด ทัพธานี (2552, หน้า 6) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านขอนแก่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ หมายถึง การที่ผู้ปกครองนักเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ สนับสนุนช่วยเหลืองานและกิจกรรมที่เป็นภารกิจของโรงเรียน ในการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในโรงเรียนบ้านขอนแก่น ใน 2 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ และด้านพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียน

ปิ่นจันทร์ เนตรสุวรรณ (2552, หน้า 4) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครเชียงราย กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง วิธีการที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน การเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และการเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงและแก้ไข เพื่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครเชียงราย อำเภอเชียงราย จังหวัดเชียงราย

ดิเรก อนันต์ (2555, หน้า 4) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์เขต 1 กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน ทั้งในการแก้ไขปัญหา และป้องกันปัญหา โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม ในการวางแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมคิดตัดสินใจ และปฏิบัติตามแผนร่วมกัน

ณรงค์ ศรีโสภา (2553, หน้า 5) ศึกษาอัตลักษณ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนประชาวิทยาคาร ตำบลอุโลกสีห์หมื่น อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การที่สมาชิกของชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าอาวาส วัด ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ปกครองนักเรียน และประชากรที่อาศัยในพื้นที่บริการของโรงเรียนประชาวิทยาคารได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการร่วมวางแผน ด้านการร่วมดำเนินการ และด้านการร่วมติดตามและประเมินผล

รัตน์ธิชา ฤชาอนันต์วิทวัส (2554, หน้า 5) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลหนองรี กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ มีความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม ให้ข้อเสนอแนะ แก้ไข และร่วมตัดสินใจในการดำเนินการในกิจกรรมต่างๆ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ปารณทัตต์ แสนวิเศษ (2555, หน้า 11) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา : การสร้างทฤษฎีจากฐานราก กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ชุมชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการที่เกี่ยวกับการจัดการ

ศึกษาในลักษณะการมีส่วนร่วมที่มาจากทุกฝ่าย คือ ในด้านปริมาณจะต้องมีประชาชน และภาคอื่นๆ ทั้งในชุมชนและนอกชุมชนเข้ามามีการมีส่วนร่วมทั้งในส่วนบุคคลและกลุ่ม ในด้านคุณภาพ คือ การมีส่วนร่วมทั้งการร่วมคิด ร่วมเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจ ร่วมการ เลือกร่วม ร่วมดำเนินการบนพื้นฐานของความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายทางการศึกษาซึ่งเน้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 โดยกำหนดแนวทางเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงานบุคลากร ด้านบริหารงบประมาณ และด้าน การบริหารทั่วไป

วิช เลือทรวงคิล (2556, หน้า 8) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผล ต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา หมายถึง การที่ผู้ปกครองได้แสดงออก ทางด้านความคิด ด้านเจตคติ การกำหนดเป้าหมาย การติดต่อสื่อสาร ความตระหนัก แรงจูงใจในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานในด้าน การมีส่วนร่วมตัดสินใจ การมีส่วนร่วมดำเนินการ การมีส่วนร่วมรับ ผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมประเมินผล

วิชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2557, หน้า 16) ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลางของประเทศไทย กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง ความเกี่ยวข้องของบุคคลหรือโรงเรียนทั้งในชุมชนและนอกชุมชน โรงเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียน สถานศึกษาอื่น หรือ องค์การที่มีบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของโรงเรียน ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมรับฟัง ปัญหา ร่วมประชุม ร่วมออกทรัพยากรการเงินหรือแรง ร่วมให้คำปรึกษา ร่วมอาสาตนเอง ทำงานในโรงเรียน ร่วมประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์ เพื่อการแก้ไขปัญหา และพัฒนา คุณภาพการศึกษาให้นักเรียนและโรงเรียนมีคุณภาพ

พัชรพงษ์ ทดลี (2557, หน้า 8) ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การมีส่วน ร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ณัชชา รอดสม (2558, หน้า 7) ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กในการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง การที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย 4 ประเภท ได้แก่ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล

จรรยาพร วิวัฒน์บวรกุล (2559, หน้า 5) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเสนาเดี่ยว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้แก่ การวางแผน การแสวงหาทรัพยากร การดำเนินงาน และการประเมินผล

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ชุมชน ผู้ปกครอง หรือผู้มีส่วนได้เสีย เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านการร่วมวางแผนและตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การร่วมติดตามและตรวจสอบ และการร่วมรับประโยชน์และรับบริการ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพ

2.3.2.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา มีดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 บัญญัติไว้ในมาตรา 87 ไว้ว่า รัฐต้องให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งในการพัฒนา การตัดสินใจทางนโยบาย และการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐทุกระดับ คำว่ารัฐในที่นี้ไม่ได้หมายถึงรัฐบาลเท่านั้น แต่หมายถึงกลไกของรัฐทุกระดับทุกระดับ ในหลักการรัฐธรรมนูญได้กำหนดสาระสำคัญเป็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐเพิ่มขึ้น ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ได้คำนึงถึงความเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้นในรัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยในหลายหมวด กอปรกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดเป้าหมายและหลักการ สิทธิและโอกาสระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา การบริหารจัดการคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

ครูและงบประมาณทางการศึกษา สื่อ และเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้มีเอกภาพใน
 ด้านนโยบายมีความหลากหลายในทางปฏิบัติ โดยยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่
 การศึกษา สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดมาตรฐานการศึกษาและการ
 จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ มีการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มา
 ใช้ในการจัดการศึกษา ยึดหลักการส่งเสริมมาตรฐานและพัฒนาครูและบุคลากรทางการ
 ศึกษา ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน
 สังคมอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555, หน้า 23-24)

ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วมถือเป็นเงื่อนไขและเป็น
 กุญแจดอกสำคัญความสำเร็จในการพัฒนาให้ความสามารถตอบสนองความต้องการ
 ของผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยที่สนับสนุนและส่งเสริมให้สถานศึกษา
 มีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนา
 สถานศึกษายุคใหม่ที่ต้องการให้เกิดภาพรวมอันเป็นผลจากความรู้สึกเป็นเจ้าของมีส่วน
 ร่วมในประโยชน์และมีความเชื่อมั่นในความสำเร็จที่เกิดจากการมีส่วนร่วม (คณะครุศาสตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553, หน้า 79-80, อ้างถึงใน ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555,
 หน้า 27)

วิชิตวงศ์ ณ บ่อมเพชร (2553, หน้า 81, อ้างถึงใน ปารณทัตต์
 แสนวิเศษ, 2555, หน้า 27) กล่าวถึง การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองว่า การมีส่วน
 ร่วมเป็น 1 ใน 9 ประเด็นที่การประเมินผลระบุว่า เป็นปัญหา ประกอบด้วย การพัฒนา
 คุณภาพนักเรียน การผลิตและพัฒนาครูและคณาจารย์ การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร
 จัดการและการมีส่วนร่วม การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา การผลิตและพัฒนากำลังคน
 การเงินเพื่อการศึกษา เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิต การศึกษานอกระบบ
 และการศึกษาตามอัธยาศัย

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553, หน้า 81, อ้างถึงใน ปารณทัตต์
 แสนวิเศษ, 2555, หน้า 27) กล่าวถึง การปฏิรูปการศึกษาว่า เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่ง
 ทำให้ประชาชนจำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 และขั้นอุดมศึกษา ต้องเป็นเพื่อมวลชนไม่ใช่เพื่อกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเหมือนแต่ก่อน การจัดการ
 ศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัด
 การศึกษาด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพและมีมาตรฐานทัดเทียมกับนานาชาติ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษามีความจำเป็นและสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนอีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมธรรมาภิบาลตลอดจนการการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาจะช่วยแก้ไขปัญหาลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม นอกจากนี้ยังสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้มารับบริการในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี หากประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากเท่าไรก็จะยิ่งช่วยให้การตรวจสอบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

2.3.2.3 องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา มีดังนี้

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ไว้ดังนี้

จุฑามาศ สนิทดี (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการแสวงหาทรัพยากร ด้านการดำเนินงาน และด้านการประเมินผล

สุเทพ สังกะเพศ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตาม และการมีส่วนร่วมในการปรับปรุง

สุธี เมียน (2551, หน้า 6) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเสียมเรียบ ราชอาณาจักรกัมพูชา พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรและรับผลประโยชน์

ภาณุวัฒน์ โสคำภา (2551, หน้า 5) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเขตตำบลนาเวียง อำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย ด้านร่วมคิดวางแผน ด้านร่วมจัดกิจกรรม ด้านร่วมลงทุน ด้านร่วมกำกับ ติดตาม ประเมินผล และประชาสัมพันธ์

ปิ่นจันทร์ เนตรสุวรรณ (2552, หน้า 4) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดเทศบาลนครเชียงราย พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาระดับปฐมวัย ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนการเรียนรู้ ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านการอบรมเลี้ยงดู และด้านการตัดสินใจ

ณรงค์ ศรีโสภะ (2553, หน้า 5) ศึกษาอัตลักษณ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนประชาวิทยาคาร ตำบลอุโลกสีห์มื่น อำเภอกำมะงา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ด้านการร่วมวางแผน ด้านการร่วมดำเนินการ และด้านการร่วมติดตามและประเมินผล

ยุพิน ชันทะ (2553, หน้า 4) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลบ้านหลวง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน ด้านการแสวงหาทรัพยากร ด้านดำเนินการ และด้านการประเมินผล

วาสนา โพธิ์พั้น (2553, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองนาสาร อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย ด้านการคิดและตัดสินใจ ด้านการดำเนินกิจกรรม ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล

สุรัตน์ ก้อนนาค (2554, หน้า 4) ศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยนาท พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านกำหนดแผน นโยบาย และยุทธศาสตร์ ด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการบริหารจัดการศึกษา ด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการติดตามและประเมินผล

ศัทธิยา สัมพะวงศ์ (2555, หน้า 9) ศึกษาความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลตำบลขามใหญ่ อำเภอมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน

ประกอบด้วย ด้านการร่วมวางแผน ด้านร่วมลงมือปฏิบัติ ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล และด้านร่วมรับผลประโยชน์

เกศวติ ศรีสมพร (2555, หน้า 4) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โรงเรียนเทศบาล 3 (หลายอิงราษฎร์บำรุง) อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบและประเมินผลร่วม

ปารณทัตต์ แสนวิเศษ (2555, บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา : การสร้างทฤษฎีจากฐานราก พบว่า การเข้ามามีมีส่วนร่วมของชุมชน มี 4 ลักษณะ คือ 1) การมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและร่วมดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงานของโรงเรียน 4) การมีส่วนร่วมในการรับบริการและรับความช่วยเหลือจากโรงเรียน

พัชรพงษ์ ทัดลี (2557, หน้า 8-9) ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า กระบวนการมีส่วนร่วม ได้แก่ การร่วมวางแผน การร่วมดำเนินงาน การร่วมรับผลประโยชน์ และการร่วมประเมินผล

ณัชชา รอดสม (2558, หน้า 7) ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กในการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล

จรรยาพร วิวัฒน์บรรกุล (2559, หน้า 5) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเสาเดียว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การวางแผน การแสวงหาทรัพยากร การดำเนินงาน และการประเมินผล

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 59 องค์ประกอบ แต่เนื่องจากบางองค์ประกอบมีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การร่วมวางแผนและตัดสินใจ องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ ด้านการวางแผน (จุฑามาศ สนิทดี, 2550) การมีส่วนร่วมในการวางแผน (สุเทพ สังกะเพศ, 2550) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและวางแผน (สุธี เมียน, 2551) ด้านร่วมคิดวางแผน (ภาณุวัฒน์ โสคำภา, 2551) ด้านการตัดสินใจ (ปิ่นจันทร์ เนตรสุวรรณ, 2552) ด้านการร่วมวางแผน (ณรงค์ ศรีโสภา, 2553) การมีส่วนร่วมด้านการวางแผน (ยุพิน ชันทะ, 2553) ด้านการคิดและตัดสินใจ (วาสนา โพธิ์พั้น, 2553) ด้านกำหนดแผน นโยบาย และยุทธศาสตร์ (สุรัตน์ ก้อนนาค, 2554) ด้านการร่วมวางแผน (คัทลียา สัมพะวงศ์, 2555) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (เกศวดี ศรีสมพร, 2555) การมีส่วนร่วมในการร่วมคิดและตัดสินใจ (ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555) การร่วมวางแผน (พัชรพงษ์ ทัดสี, 2557) ร่วมตัดสินใจ (ณัชชา รอดสม, 2558) และ การวางแผน (จรรยาพร วิวัฒน์บวรกุล, 2559) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 15 คิดเป็นร้อยละ 100

กลุ่มที่ 2 การร่วมดำเนินงาน องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ ด้านการดำเนินงาน (จุฑามาศ สนิทดี, 2550) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (สุเทพ สังกะเพศ, 2550) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและประเมินผล (สุธี เมียน, 2551) ด้านร่วมจัดกิจกรรม (ภาณุวัฒน์ โสคำภา, 2551) ด้านการร่วมดำเนินการ (ณรงค์ ศรีโสภา, 2553) ด้านดำเนินการ (ยุพิน ชันทะ, 2553) ด้านการดำเนินกิจกรรม (วาสนา โพธิ์พั้น, 2553) ด้านร่วมลงมือปฏิบัติ (สุรัตน์ ก้อนนาค, 2554) การดำเนินกิจกรรม (เกศวดี ศรีสมพร, 2555) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและร่วมดำเนินงาน (ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555) การร่วมดำเนินงาน (พัชรพงษ์ ทัดสี, 2557) ร่วมดำเนินการ (ณัชชา รอดสม, 2558) และการดำเนินงาน (จรรยาพร วิวัฒน์บวรกุล, 2559) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 13 คิดเป็นร้อยละ 86.67

กลุ่มที่ 3 การร่วมตรวจสอบและติดตาม องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ ด้านการประเมินผล (จุฑามาศ สนิทดี, 2550) การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตาม (สุเทพ สังกะเพศ, 2550) ด้านร่วมกำกับ ติดตาม ประเมินผล และประชาสัมพันธ์ (ภาณุวัฒน์ โสคำภา, 2551) ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล (ณรงค์ ศรีโสภา, 2553) ด้านการประเมินผล (ยุพิน ชันทะ, 2553) ด้านการประเมินผล (วาสนา โพธิ์พั้น, 2553) ด้านการติดตามและประเมินผล (สุรัตน์ ก้อนนาค, 2554) ด้านการร่วมติดตามและประเมินผล (สุรัตน์ ก้อนนาค, 2554) การติดตามตรวจสอบและประเมินผลร่วม (เกศวดี ศรีสมพร, 2555) การมีส่วนร่วมควบคุม ตรวจสอบการดำเนินงาน

ของโรงเรียน (ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555) การร่วมประเมินผล (พัชรพงษ์ ทัดสี, 2557) ร่วมประเมินผล (ณัชชา รอดสม, 2558) และ การประเมินผล (จรรยาพร วิวัฒน์บวรกุล, 2559) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 13 คิดเป็นร้อยละ 86.67

กลุ่มที่ 4 การร่วมรับประโยชน์และรับบริการ องค์ประกอบของ ปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรและรับ ผลประโยชน์ (สุธิ เมียน, 2551) ด้านการร่วมรับผลประโยชน์ (วาสนา โพธิ์โพ้น, 2553) ด้านร่วมรับผลประโยชน์ (สุรัตน์ ก้อนนาค, 2554) การมีส่วนร่วมในการรับบริการและรับ ความช่วยเหลือจากโรงเรียน (ปารณทัตต์ แสนวิเศษ, 2555) การร่วมรับผลประโยชน์ (พัชรพงษ์ ทัดสี, 2557) และ ร่วมรับผลประโยชน์ (ณัชชา รอดสม, 2558) รวมเป็นความถี่ เท่ากับ 6 คิดเป็นร้อยละ 40

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมาย คล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ผู้วิจัยจึงได้สรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยการมี ส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ดังตาราง 11

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

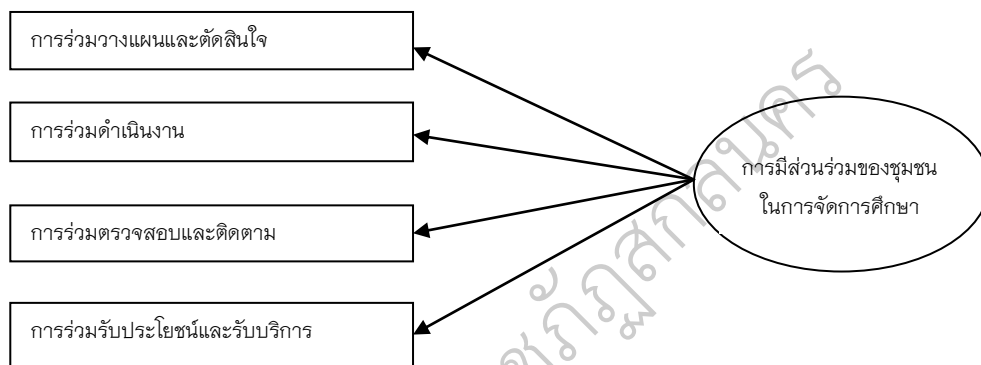
ตาราง 11 การสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง	1.จุฑามาศ สนิทดี(2550)	2.สุเทพ สังกะเพศ (2550)	3.สุธี เจริญ (2551)	4.ภาณุวัฒน์ ไต่ดักภา (2551)	5.ปิ่นจันทร์ เนตรสุวรรณ (2552)	6.ณรงค์ ศรีโสภา (2553)	7.ยุพิน ชันทะ (2553)	8.วาสนา โพธิ์พิน (2553)	9.สุรัตน์ ก้อนนาค (2554)	10.ศัทธียา สัมพะวงศ์ (2555)	11.เกศวี ศรีสมพร (2555)	12.ปารณทัตต์ แสนวิเศษ (2555)	13.พัชรพงษ์ ทัดสี (2557)	14.ณัชชา รอดลม (2558)	15.จรรยาพร วิวัฒน์บรรกุล(2559)	สรุปความถี่	ร้อยละ	ปัจจัยที่มุ่งศึกษา
1. ด้านการวางแผน	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	15	100	*
2. ด้านการแสวงหาทรัพยากร	√						√									2	13.33	
3. ด้านการดำเนินงาน	√	√	√	√		√	√	√		√	√	√	√	√	√	13	86.67	*
4. ด้านการประเมินผล	√	√		√		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	13	86.67	*
5. การมีส่วนร่วมในการปรับปรุง		√														1	6.67	
6. การมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรและรับผลประโยชน์			√					√		√		√	√	√		6	40	*
7. ร่วมลงทุน				√												1	6.67	
8. การมีส่วนร่วมในการศึกษาระดับปฐมวัย					√											1	6.67	
9. การมีส่วนร่วมและสนับสนุนการเรียนรู้					√											1	6.67	
10. การติดต่อสื่อสาร					√											1	6.67	
11. การจัดสภาพแวดล้อม					√											1	6.67	
12. การอบรมเลี้ยงดู					√											1	6.67	
13. หลักสูตรสถานศึกษา								√								1	6.67	
14. การบริหารจัดการศึกษา								√								1	6.67	
15. เสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน								√								1	6.67	

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 15 องค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 30 ขึ้นไป และได้จัดเรียงองค์ประกอบตามอันดับของความถี่จากมากไปหาน้อย เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาในกรอบแนวคิดของการวิจัยซึ่งได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- องค์ประกอบที่ 1 การร่วมวางแผนและตัดสินใจ
- องค์ประกอบที่ 2 การร่วมดำเนินงาน
- องค์ประกอบที่ 3 การร่วมตรวจสอบและติดตาม
- องค์ประกอบที่ 4 การร่วมรับประโยชน์และรับบริการ

จากองค์ประกอบข้างต้น สามารถสร้างโมเดลการวัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา เพื่อใช้ในการวิจัยดังภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 โมเดลการวัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

2.3.2.4 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการร่วมวางแผนและตัดสินใจ มีดังนี้

จุฑามาศ สนิหิตี (2550, หน้า 6) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 กล่าวว่า การวางแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุม พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับทางโรงเรียนในเรื่องการกำหนดเป้าหมาย แนวทางการจัดการศึกษา การจัดหลักสูตรสถานศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนการเรียนการสอน การจัดทำธรรมนูญโรงเรียนและการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ การสรรหาบุคลากรท้องถิ่นเพื่อเป็นวิทยากรด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาข้อมูลสารสนเทศ และแหล่งเรียนรู้

สุเทพ สังกะเพศ (2550, หน้า 8) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุบลราชธานี เขต 1 กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่าและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วิสัยทัศน์ กำหนดแผนบริหารสถานศึกษา แผนนิเทศการเรียนการสอน แผนวัดผลประเมินผล แผนการใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา

ธวัช เสือทรงศีล (2556, หน้า 8) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การมีส่วนร่วมตัดสินใจ หมายถึง มีโอกาสที่จะตัดสินใจรับหรือไม่รับกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนกับชีวิตของตน อันถือว่าหากมนุษย์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกันแล้วผลที่เกิดขึ้นย่อมเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับความต้องการ สอดคล้องกับปัญหา เกิดความรักความหวงแหน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและต้องดูแลรักษา ขั้นตอนนี้จะเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด

พัชรพงษ์ ทัดลี (2557, หน้า 8) ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวว่า การร่วมวางแผน หมายถึง การที่คณะกรรมการ การจากชุมชนเข้ามาร่วมประชุมและกำหนดความสำคัญ กำหนดเป้าหมาย การดำเนินงานร่วมกัน

จรรยาพร วิวัฒน์บวรกุล (2559, หน้า 5) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเสาดิย อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวว่า การวางแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการประชุม พบปะ แลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเสาดิย อำเภอนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของการร่วมวางแผนและตัดสินใจ ได้ว่าหมายถึง การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา และมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการใช้จ่ายงบประมาณ ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุม

ประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการศึกษา 3) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา และ 4) ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการใช้จ่ายงบประมาณ

2) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการร่วมดำเนินงาน มีดังนี้

จุฑามาศ สนิทติ (2550, หน้า 6) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเทิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 4 กล่าวว่า การดำเนินงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้สถานที่ทำการหรือประกอบกรเป็นแหล่งเรียนรู้ การร่วมเสนอแนะบุคลากรในท้องถิ่นเป็นวิทยากรหรือเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครูและนักเรียน ช่วยเหลือจัดหาทรัพยากร แรงงาน งบประมาณ เทคโนโลยี เพื่อพัฒนาสื่อแหล่งเรียนรู้ สนับสนุนการเรียนการสอน พัฒนาอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม ร่วมแนะแนวทางการศึกษา พบปะสังสรรค์ และจัดตั้งเครือข่ายการเรียนรู้

ธวัช เสือทรงศีล (2556, หน้า 8) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การมีส่วนร่วมดำเนินการ หมายถึง การที่ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการบริหารกิจกรรมบริหารการใช้ทรัพยากร หรือช่วยสนับสนุนทรัพยากร เช่น ออกเงิน วัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งการร่วมลงแรงในกิจกรรมพัฒนาและการปฏิบัติตามนโยบายหรือแผนงาน โครงการ กิจกรรมให้บรรลุตามเป้าหมาย

พัชรพงษ์ ทัดลี (2557, หน้า 8) ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวว่า การร่วมดำเนินงาน หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันตามแผนงานโครงการ มีการช่วยเหลือ ส่งเสริมเพื่อให้การปฏิบัติกิจกรรมสำเร็จตามแผนงานที่วางไว้

จรรยาพร วิวัฒน์บวรกุล (2559, หน้า 5) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเสาเดียว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ กล่าวว่า การดำเนินงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและกิจกรรมโครงการต่างๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเสาเดียว อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของการร่วมดำเนินงาน ได้ว่าหมายถึง การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีส่วนร่วมในการจัดหาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้การช่วยเหลือและระดมทรัพยากรทางการศึกษา และมีส่วนร่วมในการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้ ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ชุมชนให้การช่วยเหลือและระดมทรัพยากรทางการศึกษา และ 4) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้

3) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้การร่วมตรวจสอบและติดตาม มีดังนี้

สุเทพ สังกะเทศ (2550, หน้า 8) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตาม หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามแผน การติดตามการใช้จ่ายงบประมาณ ติดตามการพัฒนาของสถานศึกษา

อุไร รับพร (2552, หน้า 6) ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงบประมาณเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมธานี เขต 2 กล่าวว่า การตรวจสอบ ติดตาม และรายงานผล หมายถึง การตรวจสอบ ติดตาม การใช้จ่ายเงินอุดหนุนปัจจัยพื้นฐานสำหรับนักเรียนยากจน และรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดตามระยะเวลาที่กำหนด

คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน (2558, ออนไลน์) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าหมายถึง การติดตามตรวจสอบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าดำเนินงานด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม ตรงตามความต้องการของประชาชนหรือไม่ ติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณตามข้อบังคับงบประมาณรายจ่ายประจำปี เข้าร่วมรับฟังการประชุมสภาเพื่อติดตามผลงานหรือพฤติกรรมของผู้บริหาร ขอรับทราบข้อมูลข่าวสารหากเห็นว่า

ทำงานไม่โปร่งใส เข้าร่วมประชาคมท้องถิ่นเพื่อแสดงความคิดเห็นประกอบการพิจารณา แผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่น ตรวจสอบ แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าตรงกับปัญหาความเดือดร้อนและความ ต้องการของประชาชนหรือไม่ คัดค้านข้อบังคับ หรือมติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ทำให้ประชาชนเดือดร้อน และถอดถอนผู้บริหารหรือสมาชิกสภาที่มีพฤติกรรมไม่สุจริต

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการการร่วมตรวจสอบและ ติดตาม ได้ว่าหมายถึง การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามแผนการใช้จ่าย งบประมาณของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานของ ครูผู้ดูแลเด็ก และมีการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและ ติดตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการ ตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก และ 4) ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการร่วมรับประโยชน์และ รับบริการ มีดังนี้

ธวัช เสือทรงคิล (2556, หน้า 8) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มี ผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง ผลการดำเนินกิจกรรม โครงการนั้นเกิดประโยชน์ ต่อโรงเรียน ผู้ปกครองย่อมต้องได้รับประโยชน์ด้วย ทั้งในแง่วัตถุและจิตใจ โดยทุกคนได้รับ ประโยชน์เท่าเทียมกัน

พัชรพงษ์ ทัดลี (2557, หน้า 8) ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวว่า การร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง ผลประโยชน์จากทางตรงและทางอ้อมที่ชุมชนและสถานศึกษาได้รับประโยชน์ ร่วมกันจากการดำเนินงานของคณะกรรมการ

ณัชชา รอดสม (2558, หน้า 7) ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กในการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า ร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การได้มีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมภาคภูมิใจในผลงานของการดำเนินการ ในงานบุคลากรและการบริหารจัดการ งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม งานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร รวมถึงการมีส่วนร่วมการสนับสนุนจากชุมชน

คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน (2558, ออนไลน์) กล่าวถึงประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีส่วนร่วม ได้แก่ ได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้นทั้งในด้านคุณภาพ มาตรฐาน ตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และสามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม มีบทบาทในการตัดสินใจในการกำกับ ดูแล ตรวจสอบ และสามารถสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้อย่างเต็มที่ มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงาน เช่น การเสนอปัญหาและความต้องการของชุมชน การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนพัฒนา การเลือกตั้งผู้บริหาร/สมาชิกสภา การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น และการถอดถอนผู้บริหารหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของการรับประโยชน์และรับบริการ ได้ว่าหมายถึง การที่ชุมชนมีบทบาทในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างเต็มที่ การที่ชุมชนมีสถานที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็กที่มีคุณภาพและสามารถช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัวในท้องถิ่น การที่ชุมชนได้ผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และการที่ชุมชนได้รับการบริการจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ชุมชนมีบทบาทในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างเต็มที่ 2) ชุมชนมีสถานที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็กที่มีคุณภาพและสามารถช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัวในท้องถิ่น 3) ชุมชนได้ผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และ 4) ชุมชนได้รับการบริการจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

สรุปนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ด้านการร่วมวางแผนและตัดสินใจ การร่วมดำเนินงาน การร่วมตรวจสอบและติดตาม และการร่วมรับประโยชน์และรับบริการในโมเดลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา ดังตาราง 12

ตาราง 12 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของโมเดลการวัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
การร่วมวางแผนและตัดสินใจ	การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการศึกษา มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา และมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการใช้จ่ายงบประมาณ	<ol style="list-style-type: none"> 1) ชุมชนมีส่วนร่วมในการประชุมประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการศึกษา 3) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา 4) ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการใช้จ่ายงบประมาณ
การร่วมดำเนินงาน	การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีส่วนร่วมในการจัดหาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้การช่วยเหลือและระดมทรัพยากรทางการศึกษา และมีส่วนร่วมในการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1) ชุมชนมีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดหาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ชุมชนให้การช่วยเหลือและระดมทรัพยากรทางการศึกษา 4) ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้
การร่วมตรวจสอบและติดตาม	การที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก และมีการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	<ol style="list-style-type: none"> 1) ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามแผนการใช้จ่ายงบประมาณของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก 4) ชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ตาราง 12 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
การร่วมรับ ประโยชน์และ รับบริการ	การที่ชุมชนมีบทบาทในการจัด การศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้อย่างเต็มที่ การที่ชุมชนมี สถานที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็ก ที่มีคุณภาพและสามารถช่วยแบ่ง เบาภาระของครอบครัวในท้องถิ่น การที่ชุมชนได้ผู้เรียนในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพตรงกับ ความต้องการของประชาชนใน ท้องถิ่น และการที่ชุมชนได้รับการ บริการจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม	1) ชุมชนมีบทบาทในการจัดการศึกษาของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างเต็มที่ 2) ชุมชนมีสถานที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เล็กที่มีคุณภาพและสามารถช่วยแบ่งเบา ภาระของครอบครัวในท้องถิ่น 3) ชุมชนได้ผู้เรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ มีคุณภาพตรงกับความต้องการของ ประชาชนในท้องถิ่น 4) ชุมชนได้รับการบริการจากศูนย์พัฒนา เด็กเล็กได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

2.3.3 บรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.3.3.1 ความหมายของบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ยูภาพร ทองลาภ (2550, หน้า 7) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
บรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานของครูในจังหวัดปัตตานี กล่าวว่า
บรรยากาศองค์การ หมายถึง ความรู้สึกหรือการรับรู้ของบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่าง
บุคคลกับสภาพแวดล้อมการทำงานตัวแปรต่างๆ ในองค์การเมื่อรวมตัวกันแล้วจะเป็นแรง
กดดันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนในองค์การ จำแนกได้ 5 ด้าน คือ ด้าน
นโยบายการบริหารจัดการ ด้านคุณลักษณะของผู้นำ ด้านวิทยาการที่ใช้ภายในโรงเรียน
ด้านความพอใจในงานที่ปฏิบัติ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ธรรมรัตน์ ธรรมพุททวงศ์ (2551, หน้า 8) กล่าวว่า บรรยากาศ
องค์การในโรงเรียน หมายถึง กลุ่มคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมของงานที่บุคคลภายใน
องค์การสามารถรับรู้ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งบรรยากาศองค์การจะมีอิทธิพลต่อ
แรงจูงใจและพฤติกรรมของสมาชิก

ทิพย์อาภรณ์ ศรีทุมมา (2552, หน้า 8) กล่าวว่า บรรยากาศ
องค์การในโรงเรียน หมายถึง กลุ่มของคุณลักษณะของสภาพแวดล้อมหรือสภาพการ

ดำเนินงานของโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนสามารถรับรู้ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งบรรยากาศองค์การจะมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจและพฤติกรรมของสมาชิก

ซูรีนา เจ๊ะมะอูเซ็ง (2553, หน้า 8) กล่าวว่า บรรยากาศองค์การในโรงเรียน หมายถึง สภาวะอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลระหว่างรูปแบบพฤติกรรมต่างๆ และสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่ส่งผลให้ครูในโรงเรียนเกิดความรู้สึกและรับรู้จากการปฏิบัติได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อการจูงใจในการบริหารและการจัดการ ด้านลักษณะโครงสร้างของโรงเรียน ด้านวิทยาการที่ใช้ภายในโรงเรียน ด้านความพอใจในงานที่ปฏิบัติ และด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

จันทิมา ภูมิสุราษฎร์ (2553, หน้า 9) กล่าวว่า บรรยากาศองค์การ หมายถึง การรับรู้ของบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมของการทำงาน ตัวแปรต่างๆ ในองค์การเมื่อรวมตัวกันแล้วจะเป็นแรงกดดันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนในองค์การ

อัจฉราภรณ์ บัวลังกา (2554, หน้า 14) กล่าวว่า บรรยากาศองค์การ หมายถึง สภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานร่วมกันของครู นักเรียน ผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียน อันเนื่องมาจากพฤติกรรมกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันซึ่งมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานในโรงเรียนและทำให้โรงเรียนแตกต่างจากสถานศึกษาอื่น

สัมสุดดีน มรรคาเขต (2558, หน้า 6) กล่าวว่า บรรยากาศในองค์การ หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะของสภาพแวดล้อมของการปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากรขององค์การที่มีต่อองค์การรวมถึงความรู้สึกนึกซึ่งมาจากพฤติกรรมของผู้บริหาร คือ ภาวะผู้นำ การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์ การตัดสินใจ การกำหนดเป้าหมาย การควบคุมบังคับบัญชา เป้าหมายของการปฏิบัติงาน และการฝึกอบรม

Hoy (1988, p. 176 อ้างถึงใน จันทิมา ภูมิสุราษฎร์, 2553, หน้า 9) กล่าวว่า บรรยากาศองค์การ เป็นลักษณะภายในที่ทำให้องค์การหนึ่งแตกต่างไปจากองค์การอื่นๆ และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในองค์การ

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า บรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง การดำเนินงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและครูผู้ดูแลเด็ก โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีสภาพแวดล้อมภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ส่งผลให้ครูผู้ดูแลเด็กเกิดความรู้สึกพึงพอใจต่อการทำงาน

2.3.3.2 ความสำคัญของบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สมถวิล แก้วปลั่ง (2543, หน้า 46 อ้างถึงใน อิทธิพล ศรีรัตน์, 2551, หน้า 56) กล่าวถึง ความสำคัญของบรรยากาศองค์การว่า 1) บรรยากาศองค์การแบบหนึ่งทำให้ผลการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งดีกว่าบรรยากาศองค์การแบบอื่นๆ คือ บรรยากาศแบบซึ่มเศร้ายมีผลทำให้บุคลากรในองค์การมีความพึงพอใจในงานที่ได้รับมอบหมายน้อย ตรงกันข้ามกับบรรยากาศแบบแจ่มใสที่ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญกำลังใจสูง ร่วมมือกันปฏิบัติงานด้วยความสนิทสนมกลมเกลียวมีผลทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจในงานที่ได้รับมอบหมาย 2) ผู้บริหารมีอิทธิพลต่อบรรยากาศภายในองค์การโดยเฉพาะอย่างยิ่งแบบของความเป็นผู้นำของผู้บริหารระดับสูงจะถูกปฏิบัติตามโดยผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีความเข้าใจว่าเป็นแนว ทางที่ถูกต้องของการปฏิบัติ บุคลากรและองค์การมีความสำคัญต่อการกำหนดผลการปฏิบัติงาน บุคลากรในองค์การที่ต้องปฏิบัติตามระเบียบจะทำให้ผลผลิตต่ำ บุคลากรจะมีความรู้สึกไม่พอใจในงาน ไม่เกิดความรักเริ่มและมีเจตคติที่ไม่พึงประสงค์ต่อผู้ปฏิบัติงาน ส่วนในองค์การที่มีการประสานสัมพันธ์และเน้นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในหมู่บุคลากรจะทำให้เกิดความพึงพอใจในงานมีเจตคติที่ดีต่อบุคลากรในองค์การ เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แต่ผลงานยังอยู่ในระดับต่ำ และในองค์การมีบรรยากาศมุ่งผลสำเร็จของงาน สอดคล้องกับ โนริซัน อูมา (2550, หน้า 86) กล่าวว่า หากครูอยู่ในบรรยากาศ ที่สอดคล้องกับความต้องการแล้วก็จะทำให้ครูมีพฤติกรรมในการปฏิบัติงานที่ดีมีประสิทธิภาพมากขึ้นแล้วจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและคุณภาพทางการศึกษาในที่สุด

จันทิมา ภูมิสุราษฎร์ (2553, หน้า 33) กล่าวว่า บรรยากาศองค์การเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เนื่องจากบุคคลไม่ได้ทำงานอยู่เพียงลำพังแต่การทำงานนั้นอยู่ภายใต้การกำกับ การควบคุม โครงสร้างองค์การแบบของผู้นำ กฎ ระเบียบต่างๆ รวมถึงสภาพแวดล้อมภายในองค์การที่อาจมองไม่เห็นแต่สามารถรับรู้ได้ สิ่งต่างๆ เหล่านี้มีผลกระทบต่อตัวบุคคล องค์การ และการรับรู้ที่มีเป็นสิ่งที่มิทธิพลต่อพฤติกรรมและทัศนคติ บรรยากาศองค์การที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานและความพึงพอใจส่งผลต่อความภักดีที่มีต่อองค์การ บรรยากาศองค์การหรือสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานร่วมกันในองค์การอันเป็นลักษณะที่แสดงถึงปฏิสัมพันธ์ของพฤติกรรมของบุคลากรในองค์การมีส่วนเกี่ยวโยงมาจากพฤติกรรมของผู้บริหารในการสั่งการบังคับบัญชาหรือจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติสิ่งใดตามเจตมุ่งหมายที่ผู้บริหารกำหนดไว้ซึ่งมีอิทธิพลต่อ

ขวัญ กำลังใจ และความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา จึงกล่าวได้ว่า บรรยากาศองค์การจะเป็นไปตามมิติใดขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้บริหารเป็นสำคัญ อีกทั้ง Fox (1973, pp. 1-3 อ้างถึงใน จันทิมา ภูมิสุราษฎร์, 2553, หน้า 37) ยังกล่าวว่า บรรยากาศที่ดีของสถานศึกษาจะทำให้ผลผลิตในการทำงานบรรลุไปสู่จุดหมายที่สำคัญ ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาการ การพัฒนาสังคม และการปรับปรุงหลักสูตรทำให้สถานศึกษาเป็นที่น่าพอใจและเป็นสถานที่ที่มีความหมายทั้งครูและนักเรียนจะใช้เวลาอยู่ในสถานศึกษาอย่างมีค่า

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ประสิทธิภาพของการจัดการศึกษา ส่วนหนึ่งเกิดจากอิทธิพลของบรรยากาศองค์การ เนื่องจากบรรยากาศองค์การเป็นสิ่งที่ มีอิทธิพลต่อความรู้สึกของบุคลากรทุกคนในองค์การ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กก็เช่นกันหากมี บรรยากาศองค์การที่ดีก็จะช่วยส่งเสริมให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่าอยู่ ทำให้บุคลากรมีความ พึงพอใจในการทำงาน มีขวัญกำลังใจสูง ต่างยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน มีความไว้วางใจ ต่อกัน ตลอดจนเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ส่งผลต่อการร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติงานเพื่อ มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางวิชาการ และทำให้ความขัดแย้งในองค์การลดน้อยลง

2.3.3.3 องค์ประกอบของปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีดังนี้

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไว้ดังนี้

ยูภาพร ทองลาภ (2550, หน้า 7) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง บรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมกรปฏิบัติงานของครูในจังหวัดปัตตานี พบว่า บรรยากาศองค์การ ประกอบด้วย นโยบายการบริหารจัดการ คุณลักษณะของผู้นำ วิทยาการที่ใช้ภายในโรงเรียน ความพอใจในงานที่ปฏิบัติ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ธรรมรัตน์ ธรรมพุททวงศ์ (2551, หน้า 5) ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี ตามทฤษฎีของ Litwin & Stringer (1968) ประกอบด้วย มิติโครงสร้างองค์การ มิติความรับผิดชอบ มิติรางวัล มิติความเสถียร มิติความอบอุ่น มิติการสนับสนุน มิติมาตรฐานการปฏิบัติงาน มิติความขัดแย้ง และมิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

เอกพล อินทรพิชัย (2552, บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพของผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การโรงเรียนชลราษฎรอำรุง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 1 พบว่า บรรยากาศองค์การ ประกอบด้วย ความรับผิดชอบ พฤติกรรมของผู้ร่วมงาน โครงสร้างหน่วยงาน มาตรฐานการปฏิบัติงาน พฤติกรรมผู้ใต้บังคับบัญชา ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การติดต่อสื่อสาร และการให้รางวัลและการลงโทษ

บุตรี ถิ่นกาญจน์ (2552, หน้า 7-8) ศึกษาบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ กรณีศึกษาหน่วยงานผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี พบว่า บรรยากาศองค์การ ประกอบด้วย โครงสร้างการทำงาน การตัดสินใจ ความยืดหยุ่นและอิสระในการทำงาน การรับรู้ผลงานและรางวัล การสนับสนุนด้านการฝึกอบรมและพัฒนา ความอบอุ่นและสนับสนุน ความมั่นคงและความเสี่ยง และการติดต่อสื่อสาร

ทิพย์อาภรณ์ ศรีทุมมา (2552, หน้า 7) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเครียดของผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนประถมศึกษา ตามทฤษฎีของ Litwin & Stringer (1968) ประกอบด้วย มิติโครงสร้างองค์การ มิติความท้าทายและความรับผิดชอบงาน มิติความอบอุ่นและการสนับสนุน มิติการให้รางวัลและการลงโทษ การเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย มิติความขัดแย้ง มิติมาตรฐานการปฏิบัติงานและความคาดหวัง มิติความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในองค์การ และมิติการเสี่ยงและการรับผิดชอบต่อความเสี่ยง

จันทิมา ภูมิสุราษฎร์ (2553, หน้า 9-10) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุทรธานี พบว่า บรรยากาศองค์การ ประกอบด้วย มิติขาดความสามัคคี มิติอุปสรรค มิติขวัญ มิติมิตรสัมพันธ์ มิติห่างเหิน มิติมุ่งผลงาน มิติเป็นแบบอย่าง และมิติกรุณาปราณี

ศิริกาญจน์ จิระภาคญาดา (2553, หน้า 8-9) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุตรธานี พบว่า บรรยากาศองค์การ ประกอบด้วย โครงสร้างองค์การ ความรับผิดชอบ การให้รางวัล ความเสี่ยง ความอบอุ่น ความสนับสนุน มาตรฐานการปฏิบัติงาน ความขัดแย้ง และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ซูรีนา เจ๊ะมะฮูเซ็ง (2553, หน้า 7) ศึกษาบรรยากาศองค์การในโรงเรียนประถมศึกษา ตามทัศนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส เขต 3 พบว่า บรรยากาศองค์การ 5 ด้าน ประกอบด้วย นโยบายการบริหารและการจัดการ ลักษณะโครงสร้างของโรงเรียน วิทยาการที่ใช้ภายในโรงเรียน ความพอใจในงานที่ปฏิบัติ และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

วีรวัดณ์ จตุรงค์ (2554, บทคัดย่อ) ศึกษาบรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 พบว่า บรรยากาศองค์การ ประกอบด้วย การพินิจกำลังในการทำงาน การมีขวัญกำลังใจสูง การเอื้ออาทรต่อกัน การมีโอกาสในการทำงาน การก้าวหน้าทางวิชาการและสังคมอย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงสถานศึกษา การไว้ใจ และการยอมรับนับถือ

อัจฉราภรณ์ บัวลังกา (2554, หน้า 14) ศึกษาสมรรถนะผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2 พบว่า บรรยากาศองค์การ ประกอบด้วย ความเคารพนับถือ ความไว้ใจ การมีขวัญกำลังใจสูง โอกาสในการมีส่วนร่วม ความเติบโตทางวิชาการและสังคมอย่างต่อเนื่อง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การปรับปรุงโรงเรียน และความเอาใจ

เชนิสา กองวัลสกุลณี (2554, บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีต่อบรรยากาศสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี พบว่า บรรยากาศสถานศึกษา ประกอบด้วย ความสามัคคี โอกาส ขวัญในการปฏิบัติงาน มิตรสัมพันธ์ การเป็นแบบอย่าง ความใกล้ชิด ความกรุณาปราณี และการมุ่งมั่น

ธัญยาภรณ์ พาพลงาม (2554, หน้า 10) ศึกษาวัฒนธรรมโรงเรียนและบรรยากาศโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย พบว่า บรรยากาศโรงเรียน ประกอบด้วย การสั่ง ความเป็นผู้นำ สิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วม การเรียนการสอน ความคาดหวัง และความร่วมมือ

วรรัตน์ นิยมไทย (2555, หน้า 10) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารและบรรยากาศโรงเรียนที่ส่งผลต่อความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน ชุมชนและความไว้ใจในโรงเรียนเอกชนกรุงเทพมหานคร พบว่า บรรยากาศโรงเรียน ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานหรือคุณลักษณะภายในโรงเรียน ภาวะผู้นำเชิงสนับสนุนช่วยเหลือ ความชำนาญทางวิชาชีพ ความเป็นวิชาการ และความร่วมมือของชุมชน

สุธิดา คนขยัน (2556, หน้า 6) ศึกษาบรรยากาศสถานศึกษาใน
อำเภอนิคมคำสร้อย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี พบว่า
บรรยากาศสถานศึกษา ประกอบด้วย การยอมรับ การไว้วางใจ การมีขวัญกำลังใจ การมี
โอกาสในการทำงาน การเจริญเติบโตทางวิชาการและสังคมอย่างต่อเนื่อง การผนึกกำลัง
ในการทำงาน การปรับปรุงโรงเรียน และการเอื้ออาทรต่อกัน

สัมพันธ์ มรรคาเขต (2558, หน้า 6-7) ศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับบรรยากาศองค์การในโรงเรียนเอกชนสอน
ศาสนาอิสลามในจังหวัดสงขลาตามความคิดเห็นของครู พบว่า บรรยากาศในองค์การ
ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ การจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์ การตัดสินใจ การ
กำหนดเป้าหมาย การควบคุมบังคับบัญชา เป้าหมายของการปฏิบัติงาน และการฝึกอบรม

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยบรรยากาศของศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 111 องค์ประกอบ แต่เนื่องจาก
บางองค์ประกอบมีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ประกอบที่มี
ความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ความสามัคคีของครูผู้ดูแลเด็ก องค์ประกอบของปัจจัยที่
มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (ธรรมรัตน์ ธรรมพุทธรังค์,
2551) (เอกพล อินทรพิชัย, 2552) (ศิริกาญจน์ จิระภาคญาดา, 2553) และ (อัจฉราภรณ์
บัวลังกา, 2554) ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในองค์การ (ทิพย์อาภรณ์ ศรีทุมมา,
2552) การผนึกกำลังในการทำงาน (วีรวัดณ์ จตุรวงศ์, 2554) และ (สุธิดา คนขยัน, 2556)
ความสามัคคี (เขนิสา กองสวัสดิกุลณี, 2554) ความร่วมมือ (ฉันทยาภรณ์ พาพลงาม, 2554)
และ ความร่วมมือของชุมชน (วรารัตน์ นิยมไทย, 2555) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 10 คิดเป็น
ร้อยละ 66.67

กลุ่มที่ 2 โครงสร้างของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์ประกอบของ
ปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ (ธรรมรัตน์ ธรรมพุทธรังค์, 2551) (ทิพย์อาภรณ์
ศรีทุมมา, 2552) และ (ศิริกาญจน์ จิระภาคญาดา, 2553) โครงสร้างหน่วยงาน (เอกพล
อินทรพิชัย, 2552) โครงสร้างการทำงาน (บุตรี ถิ่นกาญจน์, 2552) และลักษณะโครงสร้าง
ของโรงเรียน (ชูรีนา เจ๊ะมะฮูเซ็ง, 2553) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 6 คิดเป็นร้อยละ 40

กลุ่มที่ 3 ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ ขวัญ (จันทิมา ภูมิสุราษฎร์, 2553) การมีขวัญกำลังใจสูง (วีรวัฒน์ จตุรวงศ์, 2554) และ (อัจฉราภรณ์ บัวลังกา, 2554) ขวัญในการปฏิบัติงาน (เชนิสา กองวัสนกุลณี, 2554) การมีขวัญกำลังใจ (สุธิตา คนขยัน, 2556) และ การจูงใจ (สัมสุดติน มรรคาเขต, 2558) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 6 คิดเป็นร้อยละ 40

กลุ่มที่ 4 การจัดสวัสดิการของครูผู้ดูแลเด็ก องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ รางวัล (ธรรมรัตน์ ธรรมพุดวงค์, 2551) การให้รางวัลและการลงโทษ (เอกพล อินทรพิชัย, 2552) และ (ทิพย์อาภรณ์ ศรีทุมมา, 2552) การรับรู้ผลงานและรางวัล (บุตรี ถิ่นกาญจน์, 2552) และ การให้รางวัล (ศิริกาญจน์ จิระภาคญาดา, 2553) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 5 คิดเป็นร้อยละ 33.33

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ผู้วิจัยจึงได้สรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยบรรยายภาควิชาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังตาราง 13

ตาราง 13 การสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ ของบรรยากาศ องค์การของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก															ร้อยละ	ปัจจัยที่มุ่งศึกษา	
	1.คุณภาพ ท้องถิ่น(2550)	2.ธรรมาภิบาล(2551)	3.เอกภาพ(2552)	4.บุตรี ทัศนภาพ(2552)	5.ทรัพยากรบุคคล(2552)	6.เจ้าหน้าที่(2553)	7.ศรัทธา(2553)	8.ศรัทธา(2553)	9.ศรัทธา(2554)	10.ธรรมาภิบาล(2554)	11.ศรัทธา(2554)	12.ธรรมาภิบาล(2554)	13.ธรรมาภิบาล(2555)	14.ศรัทธา(2556)	15.ธรรมาภิบาล(2558)			สรุปค่าเฉลี่ย
1. นโยบายการบริหารจัดการ	✓							✓								2	13.33	
2. คุณลักษณะของผู้บริหาร	✓											✓			✓	3	20	
3. วิทยาการที่ใช้อยู่ในโรงเรียน	✓							✓								2	13.33	
4. ความพอใจในงานที่ปฏิบัติ	✓															1	6.67	
5. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ	✓								✓			✓				3	20	
6. โครงสร้างองค์การ		✓	✓	✓	✓		✓	✓								6	40	*
7. ความรับผิดชอบ		✓	✓		✓		✓	✓								4	26.67	
8. มาตรฐานงาน		✓	✓		✓		✓	✓								4	26.67	
9. การสนับสนุน		✓		✓			✓	✓								3	20	
10. ความเสี่ยงของงาน		✓		✓	✓		✓	✓								4	26.67	
11. ความอบอุ่น		✓		✓	✓		✓	✓								4	26.67	
12. ความขัดแย้ง		✓			✓	✓	✓	✓								4	26.67	
13. การให้รางวัล		✓	✓	✓	✓		✓	✓								5	33.33	*
14. ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน		✓	✓		✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			10	66.67	*
15. ขวัญกำลังใจ						✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓		6	40	*
16. ความสนิทสนม											✓					1	6.67	
17. การเน้นผลงาน						✓					✓					2	13.33	
18. การควบคุม														✓		1	6.67	
19. ความเชื่อถือและศรัทธา								✓	✓							2	13.33	
20. ความไว้วางใจ								✓	✓				✓			3	20	
21. การเติบโตทางวิชาการและสังคม								✓	✓				✓			3	20	
22. พฤติกรรมของผู้ร่วมงาน			✓													1	6.67	
23. พฤติกรรมผู้บังคับบัญชา			✓													1	6.67	
24. การติดต่อสื่อสาร			✓	✓										✓		3	20	
25. การตัดสินใจ				✓										✓		2	13.33	

ตาราง 13 (ต่อ)

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ ของบรรยากาศ องค์การของ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก															สรุปความถี่	ร้อยละ	ปัจจัยที่มุ่งศึกษา
	1.บุคลากร ทองลาภ(2550)	2.ธรรมารัตน์ ธรรมพุดวงค์(2551)	3.เอกพล อินพรพิชัย(2552)	4.บุตรี ถิ่นกาญจน์(2552)	5.ทิพย์อักษรณ์ ศรีทมา(2552)	6.จันทิมา ภูมิสุราษฎร์(2553)	7.ศิริกาญจน์ จิระภาคญาดา(2553)	8.สุรีนา เจ๊ะมะเอ็ง(2553)	9.วีรวัฒน์ จตุรงค์(2554)	10.ธัชกรอักษรณ์ บัวสังกา(2554)	11.เชนิสา กองสวัสดิภรณ์(2554)	12.ธัญภรณ์ พาพวง(2554)	13.วราภรณ์ นิยมีไทย(2555)	14.สุธิดา คนขยัน(2556)	15.ส้มสุดดี มรรคาเขต(2558)			
26. ความยืดหยุ่นและอิสระ ในการทำงาน				√											1	6.67		
27. มิติอุปสรรค							√								1	6.67		
28. มิติมิตรสัมพันธ์						√					√				2	13.33		
29. มิติห่างเหิน						√									1	6.67		
30. มิติเป็นแบบอย่าง						√					√				2	13.33		
31. มิติกรุณาปรานี						√					√				2	13.33		
32. ความพอใจในงาน								√							1	6.67		
33. การเอื้ออาทรต่อกัน								√					√		2	13.33		
34. การมีโอกาสในการทำงาน								√			√		√		3	20		
35. การปรับปรุงสถานศึกษา								√	√				√		3	20		
36. โอกาสในการมีส่วนร่วม									√		√				2	13.33		
37. ความเอาใจ									√						1	6.67		
38. การสั่ง											√				1	6.67		
39. การเรียนการสอน											√				1	6.67		
40. ความคาดหวัง											√				1	6.67		
41. ภาวะผู้นำเชิงสนับสนุน ช่วยเหลือ												√			1	6.67		
42. ความชำนาญทางวิชาชีพ												√			1	6.67		
43. ความเป็นวิชาการ												√			1	6.67		
44. การยอมรับ													√		1	6.67		
45. การเน้นการฝึกอบรมและ พัฒนา														√	1	6.67		
46. การปฏิสัมพันธ์														√	1	6.67		
47. การกำหนดเป้าหมาย														√	1	6.67		

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 47 องค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 30 ขึ้นไป และได้จัดเรียงองค์ประกอบตามอันดับของความถี่จากมากไปหาน้อย เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของปัจจัยบรรยายภาคของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกรอบแนวคิดของการวิจัยซึ่งได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

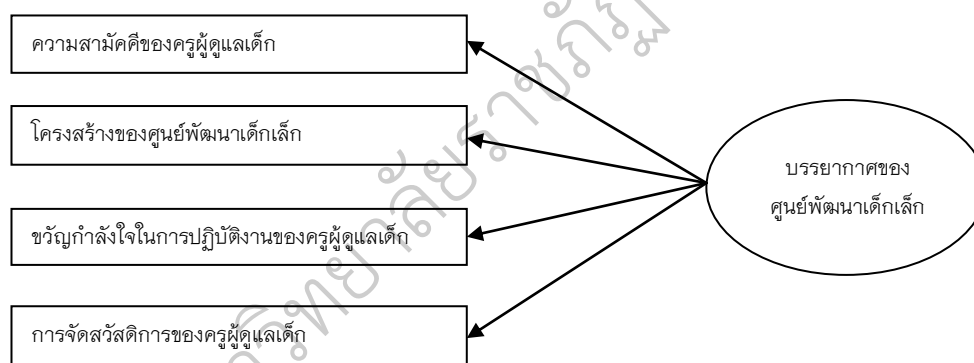
องค์ประกอบที่ 1 ความสามัคคีของครูผู้ดูแลเด็ก

องค์ประกอบที่ 2 โครงสร้างของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์ประกอบที่ 3 ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก

องค์ประกอบที่ 4 การจัดสวัสดิการของครูผู้ดูแลเด็ก

จากองค์ประกอบข้างต้น สามารถสร้างโมเดลการวัดบรรยายภาคของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อใช้ในการวิจัยดังภาพประกอบ 12

ภาพประกอบ 12 โมเดลการวัดบรรยายภาคของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.3.3.4 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของปัจจัยบรรยายภาคของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีรายละเอียดดังนี้

1) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของความสามัคคีของครูผู้ดูแลเด็ก มีดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้กำหนดความหมายของคำว่า ความสามัคคี หมายถึง น. ความพร้อมเพรียงกัน ความปรองดองกัน ว. ที่พร้อมเพรียงกันทำ ที่ร่วมมือร่วมใจกันทำ

กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, บทนำ) กล่าวว่า ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดงานการอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาัดเอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ความสมานฉันท์ ผู้ที่มีความสามัคคี คือ ผู้ที่เปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตนในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหา และขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

จิตติชัย จิตินวทรัพย์ (2552, หน้า 38) กล่าวว่า ความสามัคคี หมายถึง การรวมกำลังกับคนอื่นเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานใหญ่ได้สำเร็จ อาจเป็นกำลังกาย กำลังความคิด กำลังความรู้ หรือกำลังใจ สุดแต่จะกำลังอย่างใดแล้ว ใช้ความสามารถที่มีอยู่ด้วยความพร้อมเพรียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยไม่มีข้อวิวาทบาดหมางกัน

ปิยะพร ทองสิงห์ (2552, หน้า 28) กล่าวว่า พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามัคคี หมายถึง การมีส่วนร่วมและร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น และการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และพูดจาสุภาพไพเราะกับสมาชิกในกลุ่ม ยอมรับความสามารถและเคารพความคิดเห็นผู้อื่น มีความรักใคร่ปรองดอง ไม่ทะเลาะวิวาท ไม่แบ่งพรรคแบ่งพวก

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของความสามัคคีของครูผู้ดูแลเด็ก ได้ว่าหมายถึง การที่ครูผู้ดูแลเด็กมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันที่ดีและมีความรักใคร่ปรองดอง ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ มีความเสียสละและรับผิดชอบต่อส่วนรวม และเคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ครูผู้ดูแลเด็กมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันที่ดีและมีความรักใคร่ปรองดอง 2) ครูผู้ดูแลเด็กร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ 3) ครูผู้ดูแลเด็กมีความเสียสละและรับผิดชอบต่อส่วนรวม และ 5) ครูผู้ดูแลเด็กเคารพสิทธิและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของโครงสร้างของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีดังนี้

ธรรมรัตน์ ธรรมพุทธิวงศ์ (2551, หน้า 8) กล่าวว่า โครงสร้างองค์การ หมายถึง ลักษณะสภาพแวดล้อมของงานที่ผู้ปฏิบัติงานรับรู้เกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ขั้นตอนในการดำเนินงานและการติดต่อสื่อสารตามสายการบังคับบัญชา

ทิพย์อาภรณ์ ศรีทุมมา (2552, หน้า 8) กล่าวว่า โครงสร้างองค์การ หมายถึง ลักษณะของสภาพแวดล้อมหรือสภาพการดำเนินงานของโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้เกี่ยวกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ขั้นตอนในการดำเนินงานและการติดต่อสื่อสารตามสายการบังคับบัญชาที่กำหนดขึ้นมาใช้ในองค์การย่อมมีผลกระทบต่อบุคคลในองค์การไม่ว่าองค์การนั้นจะเป็นองค์การรูปนัยหรือองค์การอรูปนัยก็ตาม

ศิริกาญจน์ จิระภาคญาดา (2553, หน้า 8) กล่าวว่า โครงสร้างองค์การ หมายถึง ลักษณะและสภาพสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับความชัดเจนของการแบ่งงาน โครงสร้างงาน ลักษณะงาน กฎ ระเบียบและข้อบังคับ ขั้นตอนในการดำเนินงาน การบริหารงาน การวางแผนต่างๆ เพื่อให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย

ชูรีนา เจ๊ะมะฮูเซ็ง (2553, หน้า 8) กล่าวว่า ลักษณะโครงสร้างของโรงเรียน หมายถึง การจัดสายงานภายในโรงเรียน การใช้อำนาจบังคับบัญชา การใช้ระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับต่างๆ รวมทั้งการจัดคนให้เหมาะสมกับงาน

อัจฉรา เฉลยสุข (2556, หน้า 18) กล่าวว่า โครงสร้างหมายถึง การรับรู้ถึงองค์ประกอบเกี่ยวกับลักษณะด้านโครงสร้างที่ทำให้พนักงานมีความรู้สึกพอใจหรือไม่พอใจในการทำงานได้ เช่น ขนาดขององค์การ กฎระเบียบ การบริหารการจัดการที่มีมาตรฐานมากน้อยเพียงใด

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของโครงสร้างของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ว่าหมายถึง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการกำหนดโครงสร้างและลักษณะงานที่ชัดเจน มีการปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด มีขั้นตอนและแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และมีการประสานงานตามสายการบังคับบัญชา ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการกำหนดโครงสร้างและลักษณะงานที่ชัดเจน 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด 3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีขั้นตอนและแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และ 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการประสานงานตามสายการบังคับบัญชา

3) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก มีดังนี้

จันทิมา ภูมิสุรราชกูร์ (2553, หน้า 9) กล่าวว่า ขวัญ หมายถึง การรับรู้ของครูที่มีต่อพฤติกรรมของคณะครูว่าคณะครูได้ปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยขวัญและกำลังใจดีมากรักหมู่คณะ เพราะครูได้รับการตอบสนองอย่างที่เขาต้องการทั้งความต้องการด้านสังคมและได้รับความสำเร็จในการปฏิบัติงานสูง

วิจักขณ์ บุญมาเลิศ (2553, หน้า 5) กล่าวว่า ขวัญและกำลังใจ หมายถึง ความรู้สึกของครูที่มีขวัญและกำลังใจในการทำงานมีความรักใคร่ปรองดองกันในหมู่คณะ ต่างเป็นเพื่อนที่ดีต่อกันช่วยเหลือกันและพึ่งพากันแม้จะเป็นงานในหน้าที่หรืองานส่วนตัว เพราะเกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการด้านสังคมและได้รับความสำเร็จต่อการปฏิบัติงานสูง

เชนิสา กองวัสสกุลณี (2554, หน้า 7) กล่าวว่า ขวัญในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความรู้สึกของครู อาจารย์ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์การที่มีพฤติกรรมในการปฏิบัติภารกิจโดยมีขวัญและกำลังใจดี มีความรักหมู่คณะ เพราะได้รับความพึงพอใจในการตอบสนองทางสังคมและความสำเร็จในภารกิจ หน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เป้าหมายขององค์การที่ตั้งไว้ มีการได้รับรางวัลการยกย่องจากบุคคลในสถานศึกษาและสังคมภายนอกเมื่อทำงานประสบความสำเร็จ เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา

สุธิดา คนขยัน (2556, หน้า 6) กล่าวว่า การมีขวัญกำลังใจ หมายถึง ความรู้สึกของครูและผู้บริหารโรงเรียนที่รู้สึกว่าทุกคนอยากมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจพร้อมปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ เป็นที่มงานที่ดีความพึงพอใจในสภาพการปฏิบัติงานที่เป็นอยู่และมีความสำเร็จในการปฏิบัติงาน

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก ได้ว่าหมายถึง การที่ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้สึกภาคภูมิใจในอาชีพครู มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความพึงพอใจต่อผลการปฏิบัติงาน และมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้สึกภาคภูมิใจในอาชีพครู 2) ครูผู้ดูแลเด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง 3) ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจต่อผลการปฏิบัติงาน และ 4) ครูผู้ดูแลเด็กมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงาน

4) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการจัดสวัสดิการของครูผู้ดูแลเด็ก มีดังนี้

น้ำอ้อย เวชกามา (2550, หน้า 8) ศึกษาความพึงพอใจเกี่ยวกับเงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการของครูโรงเรียนเอกชน ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 กล่าวว่า สวัสดิการ หมายถึง ความพึงพอใจของครูต่อผลประโยชน์หรือบริการที่โรงเรียนจัดหรืออาจจะจัดให้แก่ครูเป็นพิเศษนอกเหนือจากที่รัฐจัดให้หรือที่ระเบียบกำหนด เพื่อบำรุงขวัญกำลังใจ และสร้างเสริมความพร้อม ความคล่องตัวในการปฏิบัติงานให้แก่ครู

วลัญชอร์ ชูแก้ว (2553, หน้า 4-6) ศึกษาปัญหาและความต้องการในการจัดสวัสดิการของครูโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่ศึกษานนทบุรีเขต 1 กล่าวว่า สวัสดิการ หมายถึง สิ่งตอบแทนต่างๆ รวมถึงการบริการและประโยชน์พิเศษที่โรงเรียนจัดให้มีขึ้นแก่ครูโรงเรียนเอกชน เพื่อความพอใจต่างๆ ในการทำงาน เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งได้แบ่งการจัดสวัสดิการออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) สวัสดิการด้านเศรษฐกิจ เช่น การช่วยเหลือการศึกษาแก่บุตร การช่วยเหลือเรื่องค่าพยาบาล การให้กู้ยืมเงิน การซื้อสินค้าด้วยระบบเงินผ่อน การช่วยหางานพิเศษให้ทำเพื่อเป็นการเสริมรายได้ การช่วยเหลือครูอาวุโสเมื่อพ้นจากงาน การบริการชุดทำงาน 2) สวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย เช่น การจัดให้มีการตรวจสุขภาพประจำปี การส่งเสริมให้มีการออกกำลังกาย การจัดห้องน้ำและสุขาที่สะอาด การจัดห้องพักครูที่เหมาะสม การจัดน้ำดื่ม 3) สวัสดิการด้านสังคมและนันทนาการ เช่น การประกาศเกียรติคุณ การขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ การจัดทัศนศึกษาและการพักผ่อน การจัดพบปะสังสรรค์ในโอกาสอันควร 4) สวัสดิการด้านการอำนวยความสะดวก เช่น ความสะดวกในการผลิตสื่อการสอนและอุปกรณ์ต่างๆ การติดต่อประสานงานทั้งภายในและภายนอก ความรู้สึกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งความสะดวกสบายในการเบิกจ่ายเงินหรือดำเนินเรื่องธุรการต่างๆ และ 5) สวัสดิการด้านการศึกษา เช่น การสนับสนุนให้ศึกษาต่อ การจัดกิจกรรมทางวิชาการ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการอบรมดูงาน ค้นคว้าวิจัย รวมทั้งบริการตำราและเอกสาร การจัดแหล่งความรู้และเชิญวิทยากรมาบรรยายให้ความรู้แก่ครูในโรงเรียนอยู่เสมอ

สรุปพล สวรรณแสง (2553, หน้า 5) ศึกษาปัจจัยการคงอยู่ของครูโรงเรียนเอกชนในระบบที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน กล่าวว่า สวัสดิการและประโยชน์เกื้อกูล หมายถึง บริการหรือกิจกรรมอื่นๆ ที่โรงเรียนจัดให้เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่รัฐกำหนดให้ เช่น รถรับ-ส่ง เงินช่วยค่าเดินทางไป-กลับ การประกันสุขภาพ จัดหาที่พักอาศัย จัดสวัสดิการกู้ยืมเพื่อความมั่นคงในครอบครัว มีการจัดพัฒนาบุคลากรนอกสถานที่ จัดหาทุนการศึกษาเพื่อพัฒนาครู ทุนการศึกษาของบุตร รวมถึงการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการอบรมสัมมนา

กองวิชาการและแผนงาน (2555, หน้า 5-10) กล่าวว่า สวัสดิการของพนักงานส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย ค่ารักษาพยาบาล ค่าการศึกษาบุตร เงินรางวัล การลา เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ค่าเช่าบ้าน การเดินทางไปราชการ เงินเดือน และเงินตอบแทนพิเศษ

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของการจัดสวัสดิการของครูผู้ดูแลเด็ก ได้ว่าหมายถึง การที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีค่ารักษาพยาบาล มีค่าการศึกษาบุตร มีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และมีเงินตอบแทนพิเศษให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีค่ารักษาพยาบาลให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีค่าการศึกษาบุตรให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก 3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก และ 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีเงินตอบแทนพิเศษให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก

สรุปนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ด้านความสามัคคีของครูผู้ดูแลเด็ก ด้านโครงสร้างของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูผู้ดูแลเด็ก และด้านการจัดสวัสดิการของครูผู้ดูแลเด็กในโมเดลการวัดบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังตาราง 14

ตาราง 14 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของโมเดลการวัดบรรยากาศของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
ความสามัคคีของครูผู้ดูแลเด็ก	การที่ครูผู้ดูแลเด็กมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันที่ดีและมีความรักใคร่ปรองดอง ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความ	1) ครูผู้ดูแลเด็กมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันที่ดีและมีความรักใคร่ปรองดอง 2) ครูผู้ดูแลเด็กร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ

ตาราง 14 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
ความสามัคคี ของครูผู้ดูแลเด็ก	เต็มใจ มีความเสียสละและ รับผิดชอบต่อส่วนรวม และเคารพ สิทธิ์และรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่น	3) ครูผู้ดูแลเด็กมีความเสียสละและ รับผิดชอบต่อส่วนรวม 4) ครูผู้ดูแลเด็กเคารพสิทธิ์และรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น
โครงสร้างของ ศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก	ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีการกำหนด โครงสร้างและลักษณะงานที่ ชัดเจน มีการปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด มีขั้นตอนและแนวทางในการ ปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และมี การประสานงานตามสายการ บังคับบัญชา	1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการกำหนด โครงสร้างและลักษณะงานที่ชัดเจน 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ ข้อบังคับอย่างเคร่งครัด 3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีขั้นตอนและ แนวทางในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการประสานงาน ตามสายการบังคับบัญชา
ขวัญกำลังใจใน การปฏิบัติงาน ของครูผู้ดูแลเด็ก	การที่ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้สึก ภาคภูมิใจในอาชีพครู มีความ เชื่อมั่นในตนเอง มีความพึงพอใจ ต่อการปฏิบัติงาน และมีความ มุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงาน	1) ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้สึกภาคภูมิใจใน อาชีพครู 2) ครูผู้ดูแลเด็กมีความเชื่อมั่นในตนเอง 3) ครูผู้ดูแลเด็กมีความพึงพอใจต่อผลการ ปฏิบัติงาน 4) ครูผู้ดูแลเด็กมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการ ปฏิบัติงาน
การจัด สวัสดิการของ ครูผู้ดูแลเด็ก	การที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีค่า รักษาพยาบาล มีค่าการศึกษาบุตร มีเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และมีเงิน ตอบแทนพิเศษให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก	1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีค่ารักษาพยาบาล ให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีค่าการศึกษาบุตร ให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก 3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีเครื่องราช อิสริยาภรณ์ให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีเงินตอบแทนพิเศษ ให้แก่ครูผู้ดูแลเด็ก

2.3.4 ความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา

2.3.4.1 ความหมายของความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา

ศิริพร สุขสวัสดิ์ (2551, หน้า 5) กล่าวว่า ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ทำให้การจัดการศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ ประกอบด้วยทรัพยากรด้านงบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง บุคลากร และการจัดการ

กวิรินทร์เกียรติ นนธ์พละ (2551, หน้า 10) กล่าวว่า ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง อาคารสถานที่หรือแหล่งเรียนรู้ สื่ออุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ และงบประมาณที่ใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

สวัสดิ์ ปันผลสม (2551, หน้า 5) กล่าวว่า ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง ทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารการศึกษา ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน และการบริหารจัดการ การผสมผสาน การใช้ปัจจัยต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์

เนตรนภา กันธะวงศ์ (2551, หน้า 4) กล่าวว่า ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง ทรัพยากรการบริหารการศึกษา ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ การจัดการ ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วม ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปริญญา อังกุลดี (2552, หน้า 2-3) กล่าวว่า ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่ทำให้จัดการศึกษาดำเนินไปได้และประสบความสำเร็จตามเป้าหมายครอบคลุมทั้งที่เป็นตัวเงิน บุคลากร เทคโนโลยีหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งต้องมีระบบการบริหารจัดการที่ดีให้คุ้มค่าที่สุดปัจจัยพื้นฐานสำคัญ ประกอบด้วย คน เงิน วัสดุครุภัณฑ์ การจัดการ และการมีส่วนร่วม

กฤติยา สีหา (2553, หน้า 5) กล่าวว่า ทรัพยากรการศึกษา หมายถึง เงิน คน แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญา ที่ใช้ในการจัดการศึกษา

พัชรกฤษฎ์ พวงนิล (2553, หน้า 9) กล่าวว่า ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง ปัจจัยทุกสิ่งทั้งทางตรงและทาง อ้อมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาซึ่งประกอบด้วยทรัพยากรหลัก ได้แก่ เงินทุนหรืองบประมาณ บุคคล วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี ที่ดินและสิ่งก่อสร้างและแหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนให้การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของปัจจัยความพร้อมของ
ทรัพยากรทางการศึกษา ได้ว่าหมายถึง การมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่เอื้อประโยชน์
ต่อการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างเพียงพอและเหมาะสม เพื่อให้การ
จัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์

2.3.4.2 ความสำคัญของความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้บัญญัติ
เกี่ยวกับทรัพยากรทางการศึกษาไว้ในหมวด 1 มาตรา 9 ข้อ 5 ว่า การระดมทรัพยากรจาก
แหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา และหมวด 7 มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษา
ระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์
ความรู้ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์
ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษา รวมถึงหมวด 5
มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน
ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน
องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการสถาบันสังคมอื่นและ
ต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา ดังนี้ 1) ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดม
ทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสมทั้งนี้ให้
เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด 2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบัน
ทางสังคมอื่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาตามความเหมาะสมและ
ความจำเป็น ทั้งนี้ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการ
ระดมทรัพยากรดังกล่าว โดยการสนับสนุนการอุดหนุนและการใช้มาตรการลดหย่อนหรือ
ยกเว้นภาษีตามความเหมาะสมและความจำเป็นทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายที่กำหนด
(สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 11-14)

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรมาธิราช (2540, หน้า 5) กล่าวว่า
ทรัพยากรมีผลต่อการดำเนินกิจกรรมเพราะหากทรัพยากรมีเพียงพอการดำเนินกิจกรรม
ต่างๆ ก็จะดำเนินการไปอย่างมีคุณภาพ ตรงกันข้ามถ้าหากขาดทรัพยากรหรือทรัพยากรมี
ไม่เพียงพอแล้วการดำเนินกิจกรรมก็ไม่สามารถบรรลุเป้าหมายหรือมีประสิทธิภาพได้

มิ่งขวัญ จันทร์เพ็ง (2556, หน้า 32) กล่าวว่า ทรัพยากรเป็น ตัวกลางหรือตัวกระตุ้นในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานหรือองค์กรขึ้นอยู่กับปริมาณ และคุณภาพของทรัพยากร หากทรัพยากรมีไม่เพียงพอก็จะทำให้การจัดกิจกรรมไม่บรรลุ เป้าหมายในองค์กรหรือแม้จะประสบความสำเร็จก็เป็นเพียงเล็กน้อย

จะเห็นได้ว่า ทรัพยากรทางการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการ เสริมสร้างพัฒนาการรวมถึงศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เนื่องจาก ทรัพยากรทางการศึกษาเป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ดำเนินไป ด้วยความเรียบร้อย ดังนั้น ผู้นำควรให้ความสำคัญรวมถึงมีหน้าที่ในการจัดหาทรัพยากร ทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดีและมีคุณภาพ เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนด

2.3.4.3 องค์ประกอบของความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา ไว้ดังนี้

ศิริพร สุขสวัสดิ์ (2551, หน้า 5) ศึกษาสภาพปัญหาและความ ต้องการในการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัด เชียงราย พบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย งบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้าง บุคลากร และการจัดการ

กวินทร์เกียรติ นนธ์พละ (2551, หน้า 10) ศึกษาแนวทางในการ ใช้ทรัพยากรทางการร่วมกันของสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1 พบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย บุคลากร อาคารสถานที่หรือแหล่งเรียนรู้ สื่อ อุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ และงบประมาณ

อารีย์ ชรรค์ชัย (2551, หน้า 5) ศึกษาความต้องการและวิธีการ ระดมทรัพยากรของโรงเรียนขนาดเล็กในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 3 พบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และการบริหารจัดการ

พิสิษฐ ภู่ออด (2553, หน้า 5) ศึกษาการบริหารทรัพยากรทาง การศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ และ อาคารสถานที่

กฤติยา สีหา (2553, หน้า 5) ศึกษาหลักการบริหารทรัพยากร การศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ทรัพยากรการศึกษา ประกอบด้วย เงิน คน แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาที่ใช้ในการจัดการศึกษา

สมเกียรติ ภูษมศรี. (2554, บทคัดย่อ) ศึกษาแนวทางพัฒนา ทรัพยากรทางการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่า ทรัพยากรทางการบริหารของสถานศึกษา ประกอบด้วย ด้านคน (Man) ด้าน การเงิน (Money) ด้านการจัดการ (Management) และ ด้านวัสดุสิ่งของ (Material)

สิทธิศักดิ์ เดิมทอง (2554, บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การบริหารทรัพยากรทางการศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย การบริหารและการจัดการ ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และวัสดุ อุปกรณ์

เดือนใจ ไชยโคตร (2555, บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทการบริหาร ทรัพยากรทางการศึกษาของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่

มิ่งขวัญ จันทร์เพ็ง (2556, หน้า 6) ศึกษาการบริหารทรัพยากร ทางการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา บุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ และอาคารสถานที่

สมพิศ ใช้เฮ้ง และคณะ (2556, หน้า 23) ศึกษาการพัฒนา กลยุทธ์การบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในเขตเมือง และชนบท พบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล การเงิน วัสดุ อุปกรณ์ และอาคารสถานที่

เทอดนรินทร์ อุปสี (2556, บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารทรัพยากร ทางการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 พบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล งบประมาณ อาคาร สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์

พัชณียา หานะพันธ์ (2557, บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ปัญหการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษา เขต 31 และผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล การบริหารจัดการ อาคารสถานที่ เงินและประมาณ และวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี

เกตุมณี แสงบุญเรือง (2557, หน้า 6) ศึกษาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมืองนครพนม พบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล วัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ และอาคารสถานที่

พิกุล ถนอมขวัญ (2558, บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศัยภูมิ เขต 2 พบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย ทรัพยากรบุคคล วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ และอาคารสถานที่

วิชญ์ภาส สว่างใจ (2558, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาของสถานศึกษาในเขตอำเภอปลาปาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1 พบว่า ทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วย บุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 62 องค์ประกอบ แต่เนื่องจากบางองค์ประกอบมีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การมีงบประมาณสนับสนุน องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ งบประมาณ (ศิริพร สุขสวัสดิ์, 2551) (กวิรินทร์เกียรติ นนธ์พละ, 2551) (อารีย์ ขรรค์ชัย, 2551) (พิสิษฐ ภู่ออด, 2553) (สิทธิศักดิ์ เต็มทอง, 2554) (เตือนใจ ไชโยโคตร, 2555) (มิ่งขวัญ จันทร์เพ็ง, 2556) (เทอดนรินทร์ อุปสี, 2556) (เกตุมณี แสงบุญเรือง, 2557) (พิกุล ถนอมขวัญ, 2558) และ (วิชญ์ภาส สว่างใจ, 2558) เงิน (กฤติยา สีหา, 2553) การเงิน (สมเกียรติ ภูสมศรี, 2554) และ (สมพิศ ใช้เฮ็ง และคณะ, 2556) และ เงินและงบประมาณ (พัชณียา หานะพันธ์, 2557) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 15 คิดเป็นร้อยละ 100

กลุ่มที่ 2 คุณภาพของครูผู้ดูแลเด็ก องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ บุคลากร (ศิริพร สุขสวัสดิ์, 2551) (กวินทร์เกียรติ นนธ์พละ, 2551) (อารีย์ ขรรค์ชัย, 2551) (เตือนใจ ไชยโคตร, 2555) และ (วิชญ์ภาส สว่างใจ, 2558) คน (กฤติยา สีหา, 2553) และ (สมเกียรติ ภูสมศรี, 2554) ทรัพยากรบุคคล (พิสิษฐ ภูรอด, 2553) (สิทธิศักดิ์ เต็มทอง, 2554) (มิ่งขวัญ จันทร์เพ็ง, 2556) (สมพิศ ใช้เฮ็ง และคณะ, 2556) (เทอดนรินทร์ อุปลี, 2556) (พัชณิยา หานะพันธ์, 2557) (เกตุมณี แสงบุญเรือง, 2557) และ (พิกุล ถนอมขวัญ, 2558) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 15 คิดเป็นร้อยละ 100

กลุ่มที่ 3 คุณภาพของวัสดุและอุปกรณ์การศึกษา องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ วัสดุครุภัณฑ์ (ศิริพร สุขสวัสดิ์, 2551) (อารีย์ ขรรค์ชัย, 2551) สื่ออุปกรณ์เพื่อการเรียนรู้ (กวินทร์เกียรติ นนธ์พละ, 2551) วัสดุอุปกรณ์ (พิสิษฐ ภูรอด, 2553) (สิทธิศักดิ์ เต็มทอง, 2554) (เตือนใจ ไชยโคตร, 2555) (มิ่งขวัญ จันทร์เพ็ง, 2556) (สมพิศ ใช้เฮ็ง และคณะ, 2556) (เทอดนรินทร์ อุปลี, 2556) (เกตุมณี แสงบุญเรือง, 2557) (พิกุล ถนอมขวัญ, 2558) และ (วิชญ์ภาส สว่างใจ, 2558) วัสดุสิ่งของ (สมเกียรติ ภูสมศรี, 2554) และ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยี (พัชณิยา หานะพันธ์, 2557) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 14 คิดเป็นร้อยละ 93.33

กลุ่มที่ 4 ความแข็งแรงและความปลอดภัยของอาคารสถานที่ องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ สิ่งก่อสร้าง (ศิริพร สุขสวัสดิ์, 2551) อาคารสถานที่หรือแหล่งเรียนรู้ (กวินทร์เกียรติ นนธ์พละ, 2551) ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง (อารีย์ ขรรค์ชัย, 2551) อาคารสถานที่ (พิสิษฐ ภูรอด, 2553) (เตือนใจ ไชยโคตร, 2555) (มิ่งขวัญ จันทร์เพ็ง, 2556) (สมพิศ ใช้เฮ็ง และคณะ, 2556) (เทอดนรินทร์ อุปลี, 2556) (พัชณิยา หานะพันธ์, 2557) (เกตุมณี แสงบุญเรือง, 2557) (พิกุล ถนอมขวัญ, 2558) และ แหล่งเรียนรู้ (กฤติยา สีหา) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 12 คิดเป็น ร้อยละ 80

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ผู้วิจัยจึงได้สรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา ดังตาราง 15

ตาราง 15 การสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ ปัจจัยของ ความพร้อมของ ทรัพยากรทางการศึกษา															ร้อยละ	ปัจจัยที่มุ่งศึกษา	
	1.ศิริพร สุขสวัสดิ์(2551)	2.กวินพรเกียรติ นรินทร์พะละ	3.อารีย์ ขรรค์ชัย(2551)	4.พิสิฐ ภู่ออด(2553)	5.กฤติยา สีทา(2553)	6.สมเกียรติ ภูสมศรี(2554)	7.สิทธิศักดิ์ เต็มทอง(2554)	8.เดือนใจ ไชยโคตร(2555)	9.มิ่งขวัญ จันททรัพย์(2556)	10.สมพิศ ไช้แข็ง และคณะ	11.เทอดนรินทร์ อภิสี(2556)	12.พัชระนียา หานะพันธ์(2557)	13.เกตุมณี แซงบุญเรือง	14.พิบูล อนุอมขวัญ(2558)	15.วิชญภัทล สว่างใจ(2558)			
1. งบประมาณ	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	15	100	*
2. วัสดุการศึกษา	√	√	√	√		√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	14	93.33	*
3. อาคารสถานที่	√	√	√	√	√			√	√	√	√	√	√			12	80	*
4. บุคลากร	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	15	100	*
5. การจัดการ	√					√										2	13.33	
6. การบริหารจัดการ			√				√					√				3	20	
7. ภูมิปัญญา			√													1	6.67	

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 7 องค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 30 ขึ้นไป และได้จัดเรียงองค์ประกอบตามอันดับของความถี่จากมากไปหาน้อย เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษาในกรอบแนวคิดของการวิจัยซึ่งได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

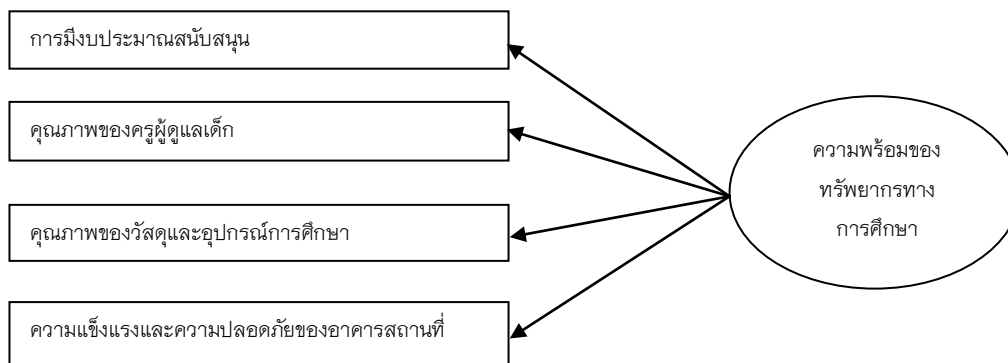
องค์ประกอบที่ 1 การมีงบประมาณสนับสนุน

องค์ประกอบที่ 2 คุณภาพของครูผู้ดูแลเด็ก

องค์ประกอบที่ 3 คุณภาพของวัสดุและอุปกรณ์การศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 ความแข็งแรงและความปลอดภัยของอาคารสถานที่

จากองค์ประกอบข้างต้น สามารถสร้างโมเดลการวัดความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อใช้ในการวิจัยดังภาพประกอบ 13

ภาพประกอบ 13 โมเดลการวัดความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา

2.3.4.4 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของปัจจัยความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการมีงบประมาณสนับสนุน มีดังนี้
เนตรนภา กั้นระวงศ์ (2551, หน้า 4) กล่าวว่า งบประมาณ หมายถึง เงินที่ได้รับการจัดสรรจากรัฐหรือองค์กรอื่นที่บริจาค ได้แก่ การจัดสรรจากหน่วยงานต้นสังกัด การจัดสรรจากองค์กรท้องถิ่น การจัดงานการกุศล ทอดผ้าป่า จัดจำหน่ายสินค้า จัดตั้งกองทุน เพื่อนำมาพัฒนาการศึกษา เช่น งบประมาณค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง ค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ งบประมาณค่าอาหารกลางวัน ค่าอาหารเสริม ค่าพาหนะรับส่งนักเรียน ค่าพัฒนาบุคลากร ค่าสาธารณูปโภค ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
ปริญญา อังกุลดี (2552, หน้า 2) กล่าวว่า เงิน คือ งบประมาณแผ่นดินเพื่อการศึกษา ดังนี้ จัดสรรเงินอุดหนุนทั่วไปจัดสรรทุนการศึกษาในรูปของกองทุน กู้ยืม จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาอื่น จัดสรรงบประมาณเป็นค่าใช้จ่าย ดำเนินการและงบลงทุนให้สถานศึกษา จัดสรรงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนทั่วไป จัดสรรกองทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้สถานศึกษาเอกชนเพื่อให้ตนเองได้จัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาการศึกษาของรัฐและเอกชน

พิสิษฐ ภู่ออด (2553, หน้า 8) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ หมายถึง การเสนอของบประมาณการใช้จ่ายงบประมาณที่ได้รับให้ถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย กิจกรรมการปฏิบัติต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ตามกำหนดเวลา มีการประเมิน ระบบงบประมาณ การระดมและสรรหางบประมาณ เพื่อให้เพียงพอกับความจำเป็นขององค์การ มีแผนการควบคุมการใช้จ่ายให้พัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พัชรกฤษฎี พวงนิล (2553, หน้า 9) กล่าวว่า เงินทุนหรืองบประมาณ หมายถึง ปัจจัยเงินทุนหรืองบประมาณที่สถานศึกษาได้รับจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ รัฐบาล บุคคล ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และสถานประกอบการ เพื่อนำมาใช้จ่ายในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

มิ่งขวัญ จันทร์เพ็ง (2556, หน้า 5) กล่าวว่า การบริหารทรัพยากร งบประมาณ หมายถึง การจัดสรร การใช้งบประมาณที่ได้รับให้ถูกต้องตามระเบียบ กฎหมาย และสนองโครงการกิจกรรมการปฏิบัติต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีการประเมินระบบงบประมาณ การระดมและสรรหางบประมาณเพื่อให้พอเพียงกับความจำเป็นขององค์กรให้พัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เกตุมณี แชนบุญเรือง (2557, หน้า 6) กล่าวว่า การบริหาร งบประมาณ หมายถึง การจัดสรร การใช้งบประมาณที่ได้รับให้ถูกต้องตามระเบียบ กฎหมาย และสนองโครงการ กิจกรรมการปฏิบัติต่างๆ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีการประเมินระบบงบประมาณ การระดมและสรรหางบประมาณเพื่อให้เพียงพอกับความจำเป็นขององค์กรให้พัฒนางานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของการมีงบประมาณสนับสนุน ได้ว่าหมายถึง การที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐอย่างเพียงพอ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ มีการระดมและสรรหางบประมาณจากหน่วยงานอื่น และมีแผนการใช้จ่ายงบประมาณ อย่างเป็นระบบและใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์ ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ได้ ดังนี้ 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐอย่างเพียงพอ 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ 3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการระดมและสรรหางบประมาณจาก หน่วยงานอื่น และ 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีแผนการใช้จ่ายงบประมาณอย่างเป็นระบบ และใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์

2) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของคุณภาพของครูผู้ดูแลเด็ก มีดังนี้

สมเจตน์ ภูศรี และคณะ (2551, หน้า 35-36) กล่าวถึงคุณสมบัติของ ครูผู้ดูแลเด็กไว้ว่า 1) ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความสามารถในวิชาชีพสาขาการศึกษาปฐมวัย ในการให้ความรู้แก่เด็กปฐมวัย มีความรับผิดชอบ มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ด้าน การศึกษา และ 2) ครูผู้ดูแลเด็กจบการศึกษาระดับปริญญาตรีเอกปฐมวัย ควรมีการ

พัฒนาศักยภาพของครูผู้ดูแลเด็กให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่ ครูผู้ดูแลเด็กมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตัวเองให้มีสมรรถภาพ ในการจัดการเรียนการสอนให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพ

สุทธิชัย ผ่านสุวรรณ (2557, หน้า 15) ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิง สาเหตุของปัจจัยคุณภาพครูที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียนในช่วงต้นของศตวรรษที่ 21 กล่าวว่า ปัจจัยคุณภาพครู หมายถึง คุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่ดีของครูซึ่งเป็นที่ยอมรับ และพึงพอใจของคนในช่วงต้นของศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 1) คุณธรรมและจรรยาบรรณของครู ได้แก่ รักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีวินัยและความรับผิดชอบในวิชาชีพครู การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม และการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ทักษะการ สอนของครู ได้แก่ ความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดความรู้ มีความรอบรู้ และมีความ เชี่ยวชาญในวิชาที่สอน 3) การมุ่งมั่นพัฒนาของครู ได้แก่ การพัฒนาตนเอง การพัฒนา เพื่อนครู การพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชน และ 4) คุณลักษณะส่วนตัวของครู ได้แก่ รู้จักวางตัวได้เหมาะสม แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ มีสุขภาพแข็งแรง พุดจาสุภาพอ่อนโยน ชัดเจนและเข้าใจง่าย มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความเชื่อมั่นในตนเอง

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กร มมหาชน) (2557, ออนไลน์) ได้ร่างตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกรอบ สี่ปี 2559-2563 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านคุณภาพครู/อาจารย์ ดังนี้ ตัวบ่งชี้ที่ 5 ครู/อาจารย์เป็นคนดี มีความสามารถ ตัวบ่งชี้ที่ 6 ครู/อาจารย์สร้างสรรค์ห้องเรียน/แหล่ง เรียนรู้คุณภาพ ตัวบ่งชี้ที่ 7 ครู/อาจารย์มีผลงานที่นำไปใช้ประโยชน์ และตัวบ่งชี้ที่ 8 ครู/ อาจารย์ได้รับการเพิ่มพูนความรู้/ประสบการณ์

งามทิพย์ มิตรสุภาพ (2558, หน้า 13) ศึกษารูปแบบการบริหารเชิง กลยุทธ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลตำบลใน เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน และ จินตนา กุลากุล (2558, หน้า 16) ศึกษาปัจจัยที่ ส่งผลต่อการยกระดับประสิทธิผลการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กล่าวว่า คุณภาพครูผู้ดูแลเด็ก หมายถึง ความรู้ ความสามารถของครูผู้ดูแลเด็กในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียน การปฏิบัติงานทางวิชาการ และปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของคุณภาพของครูผู้ดูแลเด็ก ได้ว่าหมายถึง การที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็นคนดี มีวินัย รักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีความรู้ ความสามารถด้านวิชาการและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร มีคุณวุฒิตรงตามสายงาน และมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง และสามารถปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ได้ ดังนี้ 1) ครูผู้ดูแลเด็กเป็นคนดี มีวินัย รักและศรัทธาในวิชาชีพครู 2) ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร 3) ครูผู้ดูแลเด็กมีคุณวุฒิตรงตามสายงานและมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง และ 4) ครูผู้ดูแลเด็กสามารถปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของคุณภาพของวัสดุและอุปกรณ์การศึกษา มีดังนี้

เนตรนภา กันธะวงศ์ (2551, หน้า 4) กล่าวว่า วัสดุ อุปกรณ์ หมายถึง อุปกรณ์การเรียนการสอน สื่อเทคโนโลยี เครื่องเขียนแบบเรียน เครื่องแบบนักเรียน ซึ่งอาจได้มาจากการจัดสรรจากต้นสังกัด การขอรับบริจาค การจัดทำขึ้นเอง การยืมจากโรงเรียน หรือการยืมจากหน่วยงานอื่น

พิสิษฐ ภู่ออด (2553, หน้า 8-9) กล่าวว่า การบริหารวัสดุ อุปกรณ์ หมายถึง การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่และสรรหาใหม่ให้เพียงพอับความต้องการ เริ่มตั้งแต่การสำรวจความต้องการ จัดทำแผน การวิเคราะห์การใช้ ประชุมชี้แจง ตั้งคณะกรรมการ การลงทะเบียน และแจกจ่ายวัสดุ การประเมินการใช้วัสดุและการปรับปรุง นำผลการประเมินมาวิเคราะห์วางแผนและกำหนดนโยบาย การดูแลรักษาและการจำหน่าย เพื่อให้สนองความต้องการของบุคลากร พัฒนาให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

พัชรกฤษฎี พวงนิล (2553, หน้า 9) กล่าวว่า วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี หมายถึง ปัจจัยสนับสนุนการจัดการศึกษาที่มีลักษณะเป็นครุภัณฑ์ วัสดุ สื่อ นวัตกรรม สิ่งประดิษฐ์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับใช้ในการบริหารจัดการและใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

มิ่งขวัญ จันทร์เพ็ง (2556, หน้า 5) กล่าวว่า การบริหารทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ หมายถึง การจัดการวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ให้เพียงพอับความต้องการ เริ่มตั้งแต่การกำหนดนโยบายและการวางแผน การวิเคราะห์การใช้ความต้องการแสวงหา

ทรัพยากร การลงทะเบียนและแจกจ่ายวัสดุ การประเมินการใช้วัสดุและการปรับปรุง นำผลการประเมินมาวิเคราะห์วางแผนและกำหนดนโยบายเพื่อให้สนองความต้องการ พัฒนาให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

เกตุมณี แซงบุญเรือง (2557, หน้า 6) กล่าวว่า การบริหารวัสดุ อุปกรณ์ หมายถึง การจัดการวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ให้เพียงพอกับความต้องการ เริ่มตั้งแต่ การกำหนดนโยบายและวางแผน การวิเคราะห์การใช้ ความต้องการ การแสวงหา ทรัพยากร การใช้ การลงทะเบียนและแจกจ่ายวัสดุ การประเมินการใช้วัสดุและการ ปรับปรุง นำผลการประเมินมาวิเคราะห์วางแผนและกำหนดนโยบาย เพื่อให้สนอง ความต้องการพัฒนาให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของคุณภาพของวัสดุและอุปกรณ์ การศึกษา ได้ว่าหมายถึง การมีวัสดุและอุปกรณ์ เครื่องเขียนแบบเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการ ของผู้เรียน และมีคุณภาพตามมาตรฐานวัสดุครุภัณฑ์ที่กำหนด ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถ กำหนดตัวบ่งชี้ได้ ดังนี้ 1) วัสดุและอุปกรณ์ เครื่องเขียนแบบเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอน มีความหลากหลาย 2) วัสดุและอุปกรณ์ เครื่องเขียนแบบเรียนมีความเหมาะสมกับวัยของ ผู้เรียน 3) วัสดุและอุปกรณ์ เครื่องเขียนแบบเรียนมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของ ผู้เรียน และ 4) วัสดุและอุปกรณ์ เครื่องเขียนแบบเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานวัสดุ ครุภัณฑ์ที่กำหนด

4) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของความแข็งแรงและความปลอดภัย ของอาคารสถานที่ มีดังนี้

พิสิษฐ ภู่ออด (2553, หน้า 9) กล่าวว่า หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับ อาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้สามารถสนองกับความต้องการในการใช้ของหน่วยงาน ได้แก่ การ กำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ การวิเคราะห์และการกำหนดความต้องการ การระดม และแสวงหา การจัดสรรและใช้อาคารสถานที่ การดูแลและบำรุงรักษา รวมทั้งการ ประเมินการใช้และปรับปรุงพัฒนาพร้อมที่จะใช้งานอยู่เสมอ

พัชรกฤษฎี พวงนิล (2553, หน้า 9) กล่าวว่า ทรัพยากรที่ดินและ สิ่งก่อสร้าง หมายถึง ปัจจัยสนับสนุนการจัดการศึกษาที่เป็นที่ดิน พื้นที่ อาณาบริเวณ ตลอดจนอาคารเรียน อาคารประกอบและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ที่ใช้ประโยชน์ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียน

มิ่งขวัญ จันทรเพ็ญ (2556, หน้า 5-6) กล่าวว่า บริหารทรัพยากร อาคารสถานที่ หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้สามารถสนองกับ ความต้องการในการใช้งานของหน่วยงาน ได้แก่ การกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้ การวิเคราะห์และการกำหนดความต้องการ การระดมและแสวงหา การจัดสรรและใช้ อาคารสถานที่ การดูแลและบำรุงรักษา รวมทั้งการประเมินการใช้และปรับปรุงพัฒนา พร้อมที่จะใช้งานอยู่เสมอ

เกตุมณี แสงบุญเรือง (2557, หน้า 6) กล่าวว่า การบริหารอาคาร สถานที่ หมายถึง การจัดการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ที่มีอยู่ให้สามารถสนองกับความต้องการ ในการใช้ของหน่วยงาน ได้แก่ การกำหนดนโยบายและวางแผนการใช้การวิเคราะห์ และกำหนดความต้องการ การระดมและแสวงหา การจัดสรรและใช้อาคารสถานที่ การดูแลบำรุงรักษา รวมทั้งการประเมินการใช้และปรับปรุงพัฒนาพร้อมที่จะใช้งานอยู่เสมอ

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของความแข็งแรงและความ ปลอดภัยของอาคารสถานที่ ได้ว่าหมายถึง การที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอาคารเรียน ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างที่มั่นคง แข็งแรง คงทนต่อการใช้งาน มีความสะอาดร่มรื่นและถูก สุขลักษณะ มีจำนวนห้องเรียนเพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน และมีการดูแลบำรุงรักษาอาคาร สถานที่ให้พร้อมที่จะใช้งานได้อยู่เสมอ ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ได้ดังนี้

- 1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอาคารเรียน ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างที่มั่นคง แข็งแรง คงทนต่อการใช้งาน
- 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสะอาดร่มรื่นและถูกสุขลักษณะ
- 3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนห้องเรียนเพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน
- 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดูแล บำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้พร้อมที่จะใช้งานได้อยู่เสมอ

สรุปนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ด้านการมีงบประมาณสนับสนุน ด้านคุณภาพของครูผู้ดูแลเด็ก ด้านคุณภาพของวัสดุและอุปกรณ์การศึกษา และด้านความ แข็งแรงและความปลอดภัยของอาคารสถานที่ในโมเดลการวัดความพร้อมของทรัพยากร ทางการศึกษา ดังตาราง 16

ตาราง 16 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของโมเดลการวัดความพร้อมของทรัพยากรทางการศึกษา

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
การมีงบประมาณสนับสนุน	การที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐอย่างเพียงพอ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ มีการระดมและสรรหางบประมาณจากหน่วยงานอื่น และมีแผนการใช้จ่ายงบประมาณอย่างเป็นระบบและใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์	1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐอย่างเพียงพอ 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ 3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการระดมและสรรหางบประมาณจากหน่วยงานอื่น 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีแผนการใช้จ่ายงบประมาณอย่างเป็นระบบและใช้จ่ายตามวัตถุประสงค์
คุณภาพของครูผู้ดูแลเด็ก	การที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็น คนดี มีวินัย รักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีความรู้ความสามารถด้านวิชาการและการ จัดกิจกรรมตามหลักสูตร มีคุณวุฒิ ตรงตามสายงานและมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง และสามารถปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1) ครูผู้ดูแลเด็กเป็นคนดี มีวินัย รักและศรัทธาในวิชาชีพครู 2) ครูผู้ดูแลเด็กมีความรู้ความสามารถด้านวิชาการและการจัดกิจกรรมตามหลักสูตร 3) ครูผู้ดูแลเด็กมีคุณวุฒิตรงตามสายงานและมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง 4) ครูผู้ดูแลเด็กสามารถปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
คุณภาพของวัสดุและอุปกรณ์การศึกษา	การมีวัสดุและอุปกรณ์ เครื่องเขียนแบบเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนที่หลากหลาย มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียนมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน และมีคุณภาพตามมาตรฐานวัสดุครุภัณฑ์ที่กำหนด	1) วัสดุและอุปกรณ์ เครื่องเขียนแบบเรียนที่ใช้ในการเรียนการสอนมีความหลากหลาย 2) วัสดุและอุปกรณ์ เครื่องเขียนแบบเรียนมีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

ตาราง 16 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
		3) วัสดุและอุปกรณ์ เครื่องเขียนแบบเรียนมีจำนวนเพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน 4) วัสดุและอุปกรณ์ เครื่องเขียนแบบเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานวัสดุครุภัณฑ์ที่กำหนด
ความแข็งแรงและความปลอดภัยของอาคารสถานที่	การที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอาคารเรียน ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างที่มั่นคง แข็งแรง คงทนต่อการใช้งาน มีความสะอาดร่มรื่น และถูกสุขลักษณะ มีจำนวนห้องเรียนเพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน และมีการดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้พร้อมที่จะใช้งานได้อยู่เสมอ	1) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอาคารเรียน ที่ดิน และสิ่งปลูกสร้างที่มั่นคง แข็งแรง คงทนต่อการใช้งาน 2) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสะอาดร่มรื่น และถูกสุขลักษณะ 3) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีจำนวนห้องเรียนเพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีการดูแลบำรุงรักษาอาคารสถานที่ให้พร้อมที่จะใช้งานได้อยู่เสมอ

2.3.5 พฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

2.3.5.1 ความหมายของพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

จิตราภรณ์ พงษ์มาลี (2550, หน้า 7) กล่าวว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง การกระทำหรือการแสดงออกของครูในขณะที่สอนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ฝึกคิดด้วยการสร้างแรงจูงใจใฝ่รู้ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การใช้กิจกรรมกลุ่ม การใช้คำถามและการบูรณาการ

จุฑามาต พันธ์สถิต (2550, หน้า 9) กล่าวว่า พฤติกรรมการสอนของครู หมายถึง ลักษณะที่ครูแสดงออกต่อนักเรียนในกิจกรรมการเรียนการสอน เทคนิควิธีสอน ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดประสบการณ์อันเป็นผลให้เกิดการเรียนรู้และเกิดพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของนักเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 26) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณภาพเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร ผู้สอนควรมีบทบาท ดังนี้

1) ศึกษาวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคลแล้วนำข้อมูลมาใช้ในการวางแผนการจัดการเรียนรู้

ที่ท้าทายความสามารถของผู้เรียน 2) กำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนด้าน ความรู้และทักษะกระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอดหลักการและความสัมพันธ์รวมทั้ง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3) ออกแบบการเรียนรู้และจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมองเพื่อนำผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย 4) จัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ 5) จัดเตรียมและเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 6) ประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของวิชาและระดับพัฒนาการของผู้เรียน 7) วิเคราะห์ผลการประเมินมาใช้ในการ ช่อมเสริมและพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน

พนม พูลเพิ่ม (2552, หน้า 12-13) กล่าวว่า พฤติกรรมการสอน ของครู หมายถึง ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในด้าน ต่างๆ เพื่อที่จะให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน โดยมีการวางแผนการสอน มีวิธีการสอนที่เหมาะสม หลากหลาย มีการเตรียมตัวการสอนเป็นอย่างดี กระตุ้นนักเรียนให้สนใจบทเรียนรู้จักใช้ จิตวิทยาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการสร้างบรรยากาศที่ดี มีการปรับปรุง การจัดการเรียนการสอนอยู่เสมอ ตลอดจนมีการประเมินผลและแจ้งผลให้ผู้เรียนรับทราบ ผลการประเมิน เพื่อจะได้มีการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพซึ่งจะทำให้การ สอนของครูประสบผลสำเร็จด้วยดี

กรวสา จันทวงศ์วิไล (2555, หน้า 9) กล่าวว่า พฤติกรรมการสอน หมายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เป็นการถ่ายทอดความรู้ ความ คิดในรูปแบบต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ได้ กำหนดไว้และมีพฤติกรรมไปในทางที่ปรารถนา

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า พฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก หมายถึง การแสดงออกของครูผู้ดูแลเด็กในการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดและมีพฤติกรรมไปในทางที่ ต้องการ

2.3.5.2 ความสำคัญของพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552, หน้า 13) กล่าวว่า ครูเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการเชื่อมโยงกับทุกปัจจัยทั้งผู้บริหาร ชุมชน กลุ่มครูด้วยกันเอง และที่สำคัญ คือ ผู้เรียน ครู อาจารย์จึงเป็นเสมือนกุญแจสำคัญในการจัดกระบวนการ

เรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 25) ที่กล่าวว่า การสอนหรือการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรไปสู่ การปฏิบัติและการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติเป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร ได้แก่

- 1) หลักการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานที่กำหนด โดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการจัดการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมองเน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม
- 2) กระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็น สำหรับผู้เรียน อาทิ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฯลฯ กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการ จัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนา เพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ได้ดีและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังนั้นผู้สอนจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจ ในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้จัดการกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และ
- 3) การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถาน ศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอัน พึงประสงค์และสาระการเรียนรู้เหมาะสมกับผู้เรียนแล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการ เรียนรู้ โดยเลือกใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ครูมีบทบาทสำคัญในการจัดกระบวนการ การเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพรวมถึงการมีคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ พฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็กจึงเป็นปัจจัยสำคัญหลักที่จะช่วยให้กระบวนการ จัดการเรียนรู้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

2.3.5.3 องค์ประกอบของปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก ไว้ดังนี้

พรมมา ไชยะวงศ์ (2549, หน้า 7-8) ศึกษาพฤติกรรมการสอนภาษาอังกฤษของครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานการมัธยมศึกษาเมืองไกสอนพมวิทาน แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบว่าพฤติกรรมการสอนของครู ประกอบด้วย การเรียนการสอน การเสนอเนื้อหาในการสอน การใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน การมอบหมายงาน การเสริมแรงทางการเรียน การประเมินผลการเรียนการสอนและนำข้อมูลย้อนกลับ การช่วยเหลือผู้เรียนเพิ่มเติม การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน

ชูไฮลา จิตรบรรทัด (2549, หน้า 8) ศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปัตตานี กล่าวว่า พฤติกรรมการสอนของครู ประกอบด้วย การเตรียมการสอน การดำเนินการสอน และการวัดและประเมินผล

ปิติศุภร์ ฐูเซ็น (2550, หน้า 6-7) ศึกษางานด้านบริหารและพฤติกรรมการสอนของครูอิสลามศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู ประกอบด้วย เทคนิควิธีการสอน การใช้สื่อการสอนของครู การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน และการวัดผลประเมินผล

ดุสิต บุษากียรติ และ วงศ์ปราชญ์ พันธุ์สุข (2550, หน้า 3) ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูพลศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 1 พบว่าพฤติกรรมการสอน ประกอบด้วย การเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล

ววรรณวิมล อมรประสิทธิ์ (2550, บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูคณิตศาสตร์ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2 พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู ประกอบด้วย การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามความแตกต่างของนักเรียน การใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม มีการประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีการติดตามผลการเรียนรู้ ใช้กระบวนการประชาธิปไตยในการจัดการเรียนรู้ และใช้สื่อทัศนูปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้

สมาภรณ์ ศิริบุญย์ (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมการสอนของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนัก

งานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู ประกอบด้วย การจัดทำหลักสูตร การวัดผลและประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการใช้วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอน

อรพิน สีแก้ว (2551, หน้า 7) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมการสอนของครูตามแนวปฏิรูปการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พะเยา เขต 2 พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู ประกอบด้วย การเตรียมการ การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล

พนม พูลเพิ่ม (2552, บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมการสอนของครูกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี เขต 3 พบว่า พฤติกรรมการสอน ของครู ประกอบด้วย การใช้สื่อการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เทคนิคและ ทักษะวิธีสอน การวัดและประเมินผล ความสามารถทางวิชาการ และบุคลิกลักษณะครู

ฉวีวรรณ มาลี (2552, บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมการสอนของครู พฤติกรรมการเรียน และสมรรถภาพพื้นฐานทางสมองบาง ประการกับความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่ม สารการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู ประกอบด้วย บุคลิกลักษณะครู ความสามารถทางวิชาการ เทคนิคและทักษะวิธีสอน การใช้สื่อการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และการวัดผลและประเมินผล

สโรชา หะรังศรี (2553, หน้า 4) ศึกษาการใช้การวิจัยแบบผสม เพื่ออธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความเชื่อมั่นและพฤติกรรมการสอนของครูที่มี ต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูสามารถวัดได้จาก พฤติกรรมด้านการเรียนรู้สร้างความพร้อมและวางแผน การส่งเสริมกระบวนการจัดการ เรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิดและลงมือทำ การใช้สื่อการเรียนการสอน การประเมินตามสภาพจริง การจูงใจและการเสริมแรงทางการเรียน และการบูรณาการความรู้และคุณธรรม

ระวีญา อิศมาแอล (2556, หน้า 7) ศึกษาปัจจัยทางการบริหาร ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสอนของครูปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน จังหวัด กรุงเทพมหานคร พบว่า พฤติกรรมการสอนของครูปฐมวัย ประกอบด้วย การเป็นแบบ อย่าง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การดูแลเด็ก และการจัดการชั้นเรียน

แจ้จ้ง บุตรโสภา (2556, หน้า 7) ศึกษาสภาพบรรยากาศการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู ประกอบด้วย การเตรียมการเรียนการสอน และการประเมินผล

สุจิตรา แซ่จิว (2557, หน้า 7) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษากับพฤติกรรมการสอนของครู สังกัดเทศบาลในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู ประกอบด้วย การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อเทคโนโลยี การวิจัยในชั้นเรียน และการวัดและประเมินผล

อรัญญา ชนะเพี้ย (2557, หน้า 22) ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า พฤติกรรมการสอนของครู มีลำดับขั้นของกิจกรรมในการสอน ได้แก่ การเตรียมการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล

Kyriacou (1993, pp. 113–129) กล่าวว่า ภาระงานที่สำคัญของครู ประกอบด้วย การวางแผน การนำเสนอและการกระตุ้น และการประเมินผล

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 63 องค์ประกอบ แต่เนื่องจากบางองค์ประกอบมีความหมายคล้ายคลึงกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์องค์ประกอบที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การวัดและประเมินผล องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ การประเมินผลการเรียนการสอนและนำข้อมูลย้อนกลับ (พรมมา ไชยะวงค์, 2549) การวัดและประเมินผล (ชูไฮลา จิตรบรรทัด, 2549) (ดุสิต บุษากีเกียรติ และ วงศ์ปราชญ์ พันธุ์สุข, 2550) (อรพิน สีแก้ว, 2551) (พนม พูลเพิ่ม, 2552) และ (สุจิตรา แซ่จิว, 2557) การวัดผลและประเมินผล (สมาภรณ์ ศิริบุญ, 2551) และ (ฉวีวรรณ มาลี, 2552) การวัดผลประเมินผล (ปิติศุภร์ สุเซ็น, 2550) และ (อรัญญา ชนะเพี้ย, 2557) การประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อื่น (วรรณวิมล อมรประสิทธิ์, 2550) การประเมินตามสภาพจริง (สโรชา หะรังศรี, 2553) การประเมินผล (แจ้จ้ง บุตรโสภา, 2556) และ (Kyriacou, 1993) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 14 คิดเป็นร้อยละ 93.33

กลุ่มที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ การเรียนการสอน (พรมมา ไชยะวงศ์, 2549) การดำเนินการสอน (ชูไฮลา จิตรบรรทัด, 2549) เทคนิควิธีการสอน (ปิติศุภร์ สุเช็น, 2550) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ดุสิต บุษากีเกียรติ และ วงศ์ปราชญ์ พันธุ์สุข, 2550) การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามความแตกต่างของนักเรียน (วรรณวิมล อมรประสิทธิ์, 2550) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (สมาภรณ์ ศิริบุญ, 2551) และ (อรัญญา ชนะเพ็ญ, 2557) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (อรพิน สีแก้ว, 2551) และ (สุจิตรา แซ่จิ๋ว, 2557) เทคนิคและทักษะวิธีสอน (พนม พูลเพิ่ม, 2552) และ (ฉวีวรรณ มาลี, 2552) การส่งเสริมกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิดและลงมือกระทำ (สโรชา หะรังศรี, 2553) และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (ระวีญา อีสมาแอล, 2556) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 13 คิดเป็นร้อยละ 86.67

กลุ่มที่ 3 การใช้สื่อและเทคโนโลยี องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ การใช้สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอน (พรมมา ไชยะวงศ์, 2549) การใช้สื่อการสอนของครู (ปิติศุภร์ สุเช็น, 2550) การใช้สื่อการเรียนการสอน (ดุสิต บุษากีเกียรติ และ วงศ์ปราชญ์ พันธุ์สุข, 2550) และ (ฉวีวรรณ มาลี, 2552) สื่อทัศนูปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศ (วรรณวิมล อมรประสิทธิ์, 2550) การใช้วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอน (สมาภรณ์ ศิริบุญ, 2551) การใช้สื่อการสอน (พนม พูลเพิ่ม, 2552) ความพยายามในการใช้สื่อการเรียนการสอน (สโรชา หะรังศรี, 2553) และ การใช้สื่อเทคโนโลยี (สุจิตรา แซ่จิ๋ว, 2557) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 9 คิดเป็นร้อยละ 60

กลุ่มที่ 4 การเตรียมการสอน องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน มีดังนี้ การเตรียมการสอน (ชูไฮลา จิตรบรรทัด, 2549) (ดุสิต บุษากีเกียรติ และ วงศ์ปราชญ์ พันธุ์สุข, 2550) (สุจิตรา แซ่จิ๋ว, 2557) และ (อรัญญา ชนะเพ็ญ, 2557) การเตรียมการ (อรพิน สีแก้ว, 2551) พฤติกรรมด้านการเรียนรู้สร้างความพร้อมและวางแผน (สโรชา หะรังศรี, 2553) การเตรียมการเรียนการสอน (แจ้ง บุตรโสภา, 2556) และ การวางแผน (Kyriacou, 1993) รวมเป็นความถี่เท่ากับ 8 คิดเป็นร้อยละ 53.33

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน ผู้วิจัยจึงได้สรุปการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก ดังตาราง 17

ตาราง 17 การสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง	องค์ประกอบ ของปัจจัยพฤติกรรมการ การสอนของครูผู้ดูแลเด็ก															ร้อยละ	ปัจจัยที่มุ่งศึกษา
	1.พรมมาก ไชยะวงศ์(2549)	2.ชูไชลลา สิตบรรทัด(2549)	3.นิติศุภร์ ฐิ์เซ็น(2550)	4.ดุสิต บุษบาเกียรติ และคณะ(2550)	5.วรรณวิมล อมรประสิทธิ์(2550)	6.สมภารณ์ ศิริบุญย์(2551)	7.อรพิน ลีแก้ว(2551)	8.พนม พูลเพิ่ม(2552)	9.ฉวีวรรณ มาลี(2552)	10.ศิริชา หะรังสี(2553)	11.ระวีญา อิศมาแฉล(2556)	12.แจ้ บุตรีโสภ(2556)	13.สุจิตรา แซ่จิว(2557)	14.อรัญญา ชนะเพ็ญ(2557)	15.Kyriacou(1993)		
1. การจัดการเรียนการสอน	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√		13	86.67	*
2. การเสนอเนื้อหาในการสอน	√														1	6.67	
3. การใช้สื่อการสอน	√		√	√	√	√		√	√	√					9	60	*
4. การมอบหมายงาน	√														1	6.67	
5. การเสริมแรงทางการเรียน	√									√				√	3	20	
6. การวัดผลประเมินผล	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	√	14	93.33	*
7. การช่วยเหลือผู้เรียน เพิ่มเติม	√														1	6.67	
8. การสร้างบรรยากาศใน ชั้นเรียน	√		√												2	13.33	
9. การปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้สอนกับผู้เรียน	√														1	6.67	
10. การเตรียมการสอน		√		√			√			√		√	√	√	8	53.33	*
11. มีการติดตามผลการเรียนรู้ และส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนา ได้เต็มศักยภาพทั้งด้าน สติปัญญา สังคม และ บุคลิกภาพ					√										1	6.67	
12. ใช้กระบวนการ ประชาธิปไตยในการจัดการ เรียนรู้ในส่วนของปฏิบัติ การทดลองและปฏิบัติกิจกรรม ต่างๆ ตามความถนัดความ สนใจของนักเรียน					√										1	6.67	
13. การจัดทำหลักสูตร						√									1	6.67	
14. คุณลักษณะส่วนตัวของ ครูผู้สอน								√	√						2	13.33	
15. ปลูกฝังคุณธรรมและ จริยธรรม										√					1	6.67	
16. ความสามารถทางวิชาการ								√	√						2	13.33	
17. การเป็นแบบอย่าง											√				1	6.67	
18. การดูแลเด็ก											√				1	6.67	

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันเข้าไว้ด้วยกัน พบว่า มีองค์ประกอบเชิงทฤษฎี จำนวน 18 องค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกองค์ประกอบที่มีความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 30 ขึ้นไป และได้จัดเรียงองค์ประกอบตามลำดับการสอน เพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของปัจจัยพฤติกรรมกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็กในกรอบแนวคิดของการวิจัย ซึ่งได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

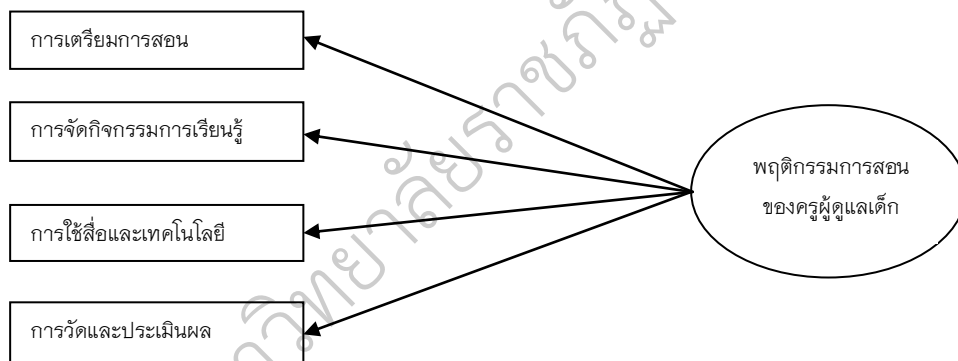
องค์ประกอบที่ 1 การเตรียมการสอน

องค์ประกอบที่ 2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

องค์ประกอบที่ 3 การใช้สื่อและเทคโนโลยี

องค์ประกอบที่ 4 การวัดและประเมินผล

จากองค์ประกอบข้างต้น สามารถสร้างโมเดลการวัดพฤติกรรมกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก เพื่อใช้ในการวิจัยดังภาพประกอบ 14

ภาพประกอบ 14 โมเดลการวัดพฤติกรรมกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

2.3.5.4 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของปัจจัยพฤติกรรมกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก มีรายละเอียดดังนี้

1) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการเตรียมการสอน มีดังนี้

พรหมมา ไชยะวงศ์ (2549, หน้า 7) กล่าวว่า การเตรียมการสอน หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมที่ผู้สอนวางแผนล่วงหน้าก่อนที่จะดำเนินการสอน ได้แก่ การชี้แจงแผนการสอน การปฏิบัติงาน การจัดกิจกรรม และการวัดผล การเตรียมอุปกรณ์ เอกสารประกอบการสอน การจัดเตรียมสถานที่

อรพิน สีแก้ว (2551, หน้า 5) กล่าวว่า การเตรียมการ ประกอบด้วย การเตรียมตนโดยการศึกษาค้นคว้าต่างๆ การเตรียมแหล่งข้อมูล การเตรียมวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ การเตรียม การวัดและประเมินผลโดยการวัดให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้และวัดให้ครอบคลุมซึ่งต้องเตรียมวิธีการวัดและเครื่องมือให้พร้อมทุกครั้ง

สุจิตรา แซ่จิว (2557, หน้า 7) กล่าวว่า การเตรียมการสอน หมายถึง การกระทำก่อนที่จะมีการเรียนการสอน ได้แก่ การศึกษาหลักสูตร และเตรียมการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เพื่อเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของครู ซึ่งต้องทำการศึกษาค้นคว้าและทดลองปฏิบัติในประเด็นและเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบ เพื่อให้คำปรึกษาคำแนะนำและคำอธิบายที่เป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของการเตรียมการสอน ได้ว่าหมายถึง ครูผู้ดูแลเด็กมีการวางแผนการสอนก่อนเข้าสอน มีการจัดเตรียมเอกสาร วัสดุ และอุปกรณ์ก่อนสอน มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้ และมีการกำหนดขั้นตอนวิธีการสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ครูผู้ดูแลเด็กวางแผนการสอนก่อนเข้าสอน 2) ครูผู้ดูแลเด็กจัดเตรียมเอกสาร วัสดุ และอุปกรณ์ก่อนสอน 3) ครูผู้ดูแลเด็กกำหนดจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้ และ 4) ครูผู้ดูแลเด็กกำหนดขั้นตอนวิธีการสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์

2) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีดังนี้

อรพิน สีแก้ว (2551, หน้า 5) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นพฤติกรรมการสอนของครูขณะที่ดำเนินกิจกรรมการสอน ได้แก่ การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำปรึกษา การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง การเป็นผู้ร่วมทำกิจกรรม การเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ การเป็นผู้สร้างบรรยากาศที่อบอุ่นและเป็นมิตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ (2553, หน้า 1) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนการสอนเป็นการตั้งใจ กระทำให้เกิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่ดีย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี ผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการมีความรู้และมีทักษะจะช่วยให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีความหมายและมีคุณค่าโดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน

นี้กระบวนการเรียนรู้มีได้จำกัดว่าจะต้องเกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้หรือที่เรียกกันว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่ผู้สอนจะต้องเรียนรู้ให้เข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและสัมฤทธิ์ผล และยังกล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือการจัดการเรียนรู้ คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพื่อทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน

สุจิตรา แซ่จิว (2557, หน้า 7) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามตัวชี้วัดและจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นความสนใจในการเรียนให้เหมาะสมกับพัฒนาการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สร้างเจตคติที่ดีในเนื้อหาวิชาเรียน ใส่ใจพฤติกรรมของผู้เรียนในการแสดงออกให้มีความเหมาะสมในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้ว่าหมายถึง ครูผู้ดูแลเด็กมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมตรงตามเนื้อหาสาระวิชา มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และให้คำแนะนำ ปรีกษา สนับสนุน ส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ครูผู้ดูแลเด็กจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้เหมาะสมตรงตามเนื้อหาสาระวิชา 2) ครูผู้ดูแลเด็กสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี 3) ครูผู้ดูแลเด็กกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และ 4) ครูผู้ดูแลเด็กให้คำแนะนำ ปรีกษา สนับสนุน ส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

3) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการใช้สื่อและเทคโนโลยี มีดังนี้

พรมมา ไชยะวงศ์ (2549, หน้า 7) กล่าวว่า การใช้สื่ออุปกรณ์ ประกอบการสอน หมายถึง การใช้วัสดุ อุปกรณ์ สื่อต่างๆ ประกอบการสอนตามหลักวิธีสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดียิ่งขึ้น เช่น ใช้ตัวอย่างของจริง วีดิทัศน์ รูปภาพ ประกอบการสอน

ปิติศุภร์ สุแซ่ (2550, หน้า 5) กล่าวว่า พฤติกรรมการสอนด้านการใช้สื่อการสอนของครู หมายถึง พฤติกรรมของครูในการจัดหาสื่อหรือสร้างอุปกรณ์ประกอบการสอนประเภทต่างๆ มาใช้ประกอบการสอน เพื่อให้เด็กเรียนมีความสนใจในบทเรียนมากขึ้น และสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ดีด้วยการสังเกตและประมวลเอกสาร

สุจิตรา แซ่จิว (2557, หน้า 8) กล่าวว่า การใช้สื่อและเทคโนโลยี คือ การเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนของครูที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสอน มีความสามารถในการผลิตสื่อ มีความชำนาญและรู้วิธีใช้สื่อ การสอน เลือกสื่อที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน เตรียมสื่อและตรวจสอบสื่อที่จะนำไปใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้สื่อที่ทันสมัยและมั่นคงถาวร

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของการใช้สื่อและเทคโนโลยี ได้ว่าหมายถึง ครูผู้ดูแลเด็กมีความเชี่ยวชาญในการใช้และผลิตสื่อ สามารถเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายและทันสมัย และมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอนและเนื้อหาสาระวิชา ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ครูผู้ดูแลเด็กมีความเชี่ยวชาญในการใช้และผลิตสื่อ 2) ครูผู้ดูแลเด็กเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน 3) ครูผู้ดูแลเด็กใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายและทันสมัย และ 4) ครูผู้ดูแลเด็กใช้สื่อและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอนและเนื้อหาสาระวิชา

4) นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของการวัดและประเมินผล มีดังนี้

ดุสิต บุญชาติ (2550, หน้า 5) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง การรวบรวมข้อมูลของผู้เรียนโดยใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลายนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์เพื่อทราบระดับความสามารถของผู้เรียนประกอบไปด้วย การวัดและประเมินผลก่อนเรียน ระหว่างเรียน ปลายปีหรือปลายภาค และครอบคลุมสมรรถภาพของผู้เรียนในด้านพุทธิพิสัย เจตพิสัย และทักษะพิสัย

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 28) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานของการประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็ม

ตามศักยภาพ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ แบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ 1) การประเมินระดับชั้นเรียน 2) การประเมินระดับสถานศึกษา 3) การประเมินระดับเขตพื้นที่การศึกษา และ 4) การประเมินระดับชาติ

สำนักวิชาการและมาตรฐาน (2553, หน้า 30) กล่าวว่า การวัดและประเมินผล เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ร่องรอยหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการความก้าวหน้าและความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้สามารถจัดให้มีขึ้นทั้งในระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ

สุจิตรา แซ่จิว (2557, หน้า 8) กล่าวว่า การวัดและประเมินผล หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรเพื่อกำหนดเกณฑ์การประเมินกำหนดภาระงานและชิ้นงานที่แสดงถึงศักยภาพของผู้เรียนโดยใช้กระบวนการสังเกต การบันทึก การสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจากผลงานที่ผู้เรียนปฏิบัติ ครูมีความสามารถในการสร้างข้อสอบที่ดีและมีการให้คะแนนอย่างยุติธรรม

ดังนั้น จึงสรุปนิยามเชิงปฏิบัติการของการวัดและประเมินผล ได้ว่าหมายถึง ครูผู้ดูแลเด็กมีการเก็บรวบรวมข้อมูลการวัดและประเมินผลที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ มีการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ใช้หลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลได้ตรงตามเนื้อหาสาระวิชา และมีเทคนิคการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย ซึ่งนิยามดังกล่าวสามารถกำหนดตัวบ่งชี้ ได้ดังนี้ 1) ครูผู้ดูแลเด็กมีการรวบรวมข้อมูลการวัดและประเมินผลที่เกี่ยวกับพัฒนาการทางการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ 2) ครูผู้ดูแลเด็กวัดและประเมินผลตามสภาพจริง 3) ครูผู้ดูแลเด็กใช้หลักเกณฑ์การวัดและประเมินผลได้ตรงตามเนื้อหาสาระวิชา และ 4) ครูผู้ดูแลเด็กใช้เทคนิคการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย

สรุปนิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ด้านการเตรียมการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผลในโมเดลการวัดพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก ดังตาราง 18

ตาราง 18 นิยามเชิงปฏิบัติการและตัวบ่งชี้ของโมเดลการวัดพฤติกรรมการสอนของครูผู้ดูแลเด็ก

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
การเตรียมการสอน	ครูผู้ดูแลเด็กมีการวางแผนการสอนก่อนเข้าสอน มีการจัดเตรียมเอกสารวัสดุ และอุปกรณ์ก่อนสอน มีการกำหนดจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้ และมีการกำหนดขั้นตอนวิธีการสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์	1) ครูผู้ดูแลเด็กวางแผนการสอนก่อนเข้าสอน 2) ครูผู้ดูแลเด็กจัดเตรียมเอกสาร วัสดุ และอุปกรณ์ก่อนสอน 3) ครูผู้ดูแลเด็กกำหนดจุดมุ่งหมายและจุดประสงค์การเรียนรู้ 4) ครูผู้ดูแลเด็กกำหนดขั้นตอนวิธีการสอนได้ตรงตามวัตถุประสงค์
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	ครูผู้ดูแลเด็กมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนได้เหมาะสมตรงตามเนื้อหาสาระวิชา มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี มีการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และให้คำแนะนำ ปรีกษา สนับสนุน ส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน	1) ครูผู้ดูแลเด็กจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนได้เหมาะสมตรงตามเนื้อหาสาระวิชา 2) ครูผู้ดูแลเด็กสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี 3) ครูผู้ดูแลเด็กกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ 4) ครูผู้ดูแลเด็กให้คำแนะนำ ปรีกษา สนับสนุน ส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้แก่ผู้เรียน
การใช้สื่อและเทคโนโลยี	ครูผู้ดูแลเด็กมีความเชี่ยวชาญในการใช้และผลิตสื่อ สามารถเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายและทันสมัย และมีการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอนและเนื้อหาสาระวิชา	1) ครูผู้ดูแลเด็กมีความเชี่ยวชาญในการใช้และผลิตสื่อ 2) ครูผู้ดูแลเด็กเลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน 3) ครูผู้ดูแลเด็กใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายและทันสมัย 4) ครูผู้ดูแลเด็กใช้สื่อและเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การสอนและเนื้อหาสาระวิชา

ตาราง 18 (ต่อ)

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวบ่งชี้
การวัดและประเมินผล	ครูผู้ดูแลเด็กมีการเก็บรวบรวมข้อมูล การวัดและประเมินผลที่เกี่ยวกับ พัฒนาการทางการเรียนของผู้เรียน อย่างเป็นระบบ มีการวัดและประเมิน ผลตามสภาพจริง ใช้หลักเกณฑ์การ วัดและประเมินผลได้ตรงตามเนื้อหา สาระวิชา และมีการใช้เทคนิคการวัด และประเมินผลอย่างหลากหลาย	1) ครูผู้ดูแลเด็กเก็บรวบรวมข้อมูลการ วัดและประเมินผลที่เกี่ยวกับพัฒนาการ ทางการเรียนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ 2) ครูผู้ดูแลเด็กวัดและประเมินผลตาม สภาพจริง 3) ครูผู้ดูแลเด็กใช้หลักเกณฑ์การวัด และประเมินผลได้ตรงตามเนื้อหา สาระวิชา 4) ครูผู้ดูแลเด็กใช้เทคนิคการวัดและ ประเมินผลอย่างหลากหลาย

ตอนที่ 3 การจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.1 ความหมายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น (2547, หน้า 1) กล่าวว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ดูแลและให้การ ศึกษาเด็ก อายุระหว่าง 3 - 5 ปี มีฐานะเทียบเท่าสถานศึกษา เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของส่วนราชการต่างๆ ที่ถ่ายโอนให้อยู่ในความดูแลรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น ศูนย์อบรม เด็กก่อนเกณฑ์ในวัด/มัสยิด กรมการศาสนา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมการพัฒนาชุมชน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (เด็ก 3 ขวบ) รับถ่ายโอนจากสำนักงานคณะกรรมการการประถม ศึกษาแห่งชาติ ซึ่งต่อไปนี้ เรียกว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2553, หน้า 3) กล่าวว่า ศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก หมายถึง สถานที่ให้การอบรม เลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการ การเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น (2553, หน้า 5) กล่าวว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่ให้การ

อบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กิตติศัพท์ ใจทน (2555, หน้า 8) กล่าวว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่ให้การอบรม เลี้ยงดู จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ให้แก่เด็กเล็กมีความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีความพร้อมด้านร่างกาย ด้านอารมณ์และจิตใจ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา

3.2 แนวคิดการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน จึงต้องมีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สาระสำคัญ คือ มุ่งเน้นให้มีการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมให้เอกชนร่วมจัดการศึกษาและให้มีความอิสระในการบริหารจัดการภายใต้การกำกับดูแลจากรัฐ นโยบายของรัฐบาลได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาาระบบเศรษฐกิจให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานและสร้างรายได้ นำประเทศให้อยู่รอดจากระบบเศรษฐกิจและสังคมที่ผันแปรอยู่ตลอดเวลา โดยยึดหลักว่าการศึกษสร้างคนสร้างงาน และสร้างชาติ

สำหรับการจัดการศึกษาของท้องถิ่นนั้น มีกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ทำหน้าที่ประสานส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาท้องถิ่นเป็นการดำเนินการตามแนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในการจัดการพัฒนาของชาติไปยังท้องถิ่นมากขึ้น โดยรัฐธรรมนูญฉบับนี้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น

และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐแต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 มาตรา 81 ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในการจัดการศึกษาท้องถิ่นมีวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ปฐมวัย กำหนดให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการและเตรียมความพร้อมทาง ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลัก วิชาการเต็มตามศักยภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย และมีความพร้อมที่จะเข้า รับการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงพัฒนามา จากแนวคิด ดังต่อไปนี้

1) แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ครอบคลุมการ เปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยจะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับ ขึ้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะการพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย ซึ่งบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละวัยเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึง อายุ 5 ขวบ พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการ พัฒนาเด็ก เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของ เด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นตามลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาไปถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะ ของความสามารถขั้นนั้นก่อน เช่น ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา อธิบายว่า เด็กเกิดมา พร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กจึงเป็นเสมือนเป็นแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่ เกี่ยวข้องเข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความ แตกต่างของแต่ละบุคคลเพื่อส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ

2) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์มีผลสืบเนื่องมาจาก ประสบการณ์ที่ได้รับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมี ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว ดังนั้น การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ เรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็น พื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น และเด็กมีการเรียนรู้ตามธรรมชาติตั้งแต่เกิดก่อนจะ เข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ด้วยตัวเด็กเองในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่าง ที่ดีมีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

3) แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตของเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินได้สังเกต มีโอกาสทดลองสร้างสรรค์แก้ปัญหา และค้นพบด้วยตนเองซึ่งมีอิทธิพล และมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัย เด็กจะรู้จักการเรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่นรวมถึงธรรมชาติรอบตัว ดังนั้น ในการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย จึงถือการเล่นอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

4) แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็กทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกัน หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ถือว่าผู้สอนต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างมีความสุขแนวคิดพื้นฐานดังกล่าว ในการจัดการศึกษาปฐมวัยครูผู้ดูแลเด็กต้องศึกษาหลักการของหลักสูตรให้เข้าใจเพราะในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กแรกเกิดถึงอายุ 5 ขวบ จะต้องยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูควบคู่กับการให้การศึกษาโดยต้องคำนึงถึงความสนใจและความต้องการของเด็กทุกคน ทั้งเด็กปกติเด็กที่มีความสามารถพิเศษและเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา รวมทั้งการสื่อสารและการเรียนรู้หรือเด็กที่มีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส เพื่อให้เด็กพัฒนาทุกด้านทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และลักษณะนิสัยอย่างสมดุลโดยจัดกิจกรรมที่หลากหลายบูรณาการผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ตรงผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้าเหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคลด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กแต่ละคนได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการสูงสุดตามศักยภาพและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข เป็นคนดี และคนเก่งของสังคม สอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนา สภาพเศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ (คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, 2547, หน้า 3-7)

3.3 หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

หลักในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ อย่างเหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดู หรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาศักยภาพตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลเต็มตามศักยภาพ โดยมีหลักการ คือ 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัย ทุกประเภท 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย 3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข และ 5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

สำหรับหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กที่อายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ขวบนั้น เป็นหลักการที่คำนึงถึงการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมเพื่อโอกาสในการพัฒนาเด็กทุกด้านตามลำดับขั้นตอนของพัฒนาการอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยยังเน้นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาครอบคลุมเด็กทุกประเภททั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษโดยคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคลและเน้นเด็กเป็นสำคัญ การจัดการศึกษาจัดหลักการให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมตามความเป็นอยู่จริงของเด็ก โดยมีชุมชนเป็นผู้เชื่อมโยงองค์ความรู้ให้แก่เด็ก ทั้งยังเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาโดยผ่านการเล่น ซึ่งเป็นพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็ก และผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย โดยมีผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดีของการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมีความสุข ต้องได้รับความร่วมมือจากครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษา ซึ่งแนวทางดังกล่าวนำมาสู่การจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้

1) การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญาและลักษณะนิสัยโดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับ ซึ่งต้องเป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ

2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งควรอยู่ในสภาพที่แวดล้อมด้วยธรรมชาติ ตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและนอกห้องเรียน ต้องสะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อที่มาจากธรรมชาติและวัสดุอุปกรณ์ที่หลากหลายเหมาะสมกับวัยให้เด็กมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง สภาพแวดล้อมใกล้ตัวและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม

3) การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งครูผู้ดูแลเด็กต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกโดยที่ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จัก และเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบ เพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่างๆ ได้เหมาะสม นอกจากนี้ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงการใช้เทคนิค การจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็ก

4) การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ จึงเป็นหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กควรวางแผนการจัดประสบการณ์ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะหลากหลายประสบการณ์สำคัญอย่างเหมาะสมกับวัย

5) การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ครูผู้ดูแลเด็กควรสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตสามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใดซึ่งจะช่วยครูผู้ดูแลเด็กในการวางแผนการจัดกิจกรรมชี้ให้เห็นพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคลความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคนและยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

6) ความสัมพันธ์ระหว่างครูผู้ดูแลเด็กและครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันเนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเติบโตขึ้นมาครูผู้ดูแลเด็ก พ่อแม่ และผู้ปกครองเด็กต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบมีส่วนร่วมในการพัฒนาตามหลักการจัดหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน (คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, 2547, หน้า 7-10)

3.4 มาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

หลังจากมีการถ่ายโอนงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กับเทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับการกระจายอำนาจจากรัฐบาลเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการแทนตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ภายใต้การส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ และการพัฒนาบุคลากร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ส่วนราชการต่างๆ ถ่ายโอนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นเองถือว่าเป็นสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 18 และมาตรา 4 แต่ยังคงมีความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านโครงสร้างการบริหารงาน ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน รวมถึงการพัฒนาคุณภาพ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้จัดทำมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้นในปี พ.ศ. 2547 เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือปฏิบัติในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ซึ่งแบ่งมาตรฐานออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านบุคลากรและการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน ต่อมาในปี พ.ศ. 2553 กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นมีการปรับปรุงเนื้อหา หลักเกณฑ์หรือหนังสือสั่งการต่างๆ ให้เป็นปัจจุบันสอดคล้องกับนวัตกรรมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยแบ่งมาตรฐานออกเป็น 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) มาตรฐานด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) มาตรฐานด้านบุคลากร 3) มาตรฐานด้านอาคาร สถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย 4) มาตรฐานด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร 5) มาตรฐานด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน และ 6) มาตรฐานด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2553, หน้า 3-57)

มาตรฐานที่ 1 ด้านการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1. ด้านการบริหารงาน

1.1 การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดประสงค์จะจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องมีความพร้อมด้านงบประมาณ อาคารสถานที่ และกำหนดให้มีโครงสร้างส่วนราชการรวมทั้งบุคลากรที่รับผิดชอบ ได้แก่ ส่วน/กอง/สำนักการศึกษา โดยให้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) จัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชนในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและต้องมีจำนวนเด็กเล็กอายุ 2-5 ปี ที่จะเข้ารับบริการไม่น้อยกว่า 20 คน 2) จัดทำโครงการและแผนจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขอความเห็นชอบสภาท้องถิ่น 3) จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4) จัดทำแผนดำเนินงาน ได้แก่ สำรวจสำมะโนประชากรเด็กเล็กอายุ 2-5 ปี แผนรับนักเรียน การจัดบุคลากร การจัดชั้นเรียน และการงบประมาณ เป็นต้น 5) จัดทำระเบียบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 6 รายงานการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ กรณีที่ไม่มีสถานที่ก่อสร้างเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของกรรมสิทธิ์อนุญาตให้ใช้สถานที่ก่อสร้าง และการบริหารจัดการศูนย์ฯ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 การย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีขั้นตอนดังนี้ 1) จัดเวทีประชาคม เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน 2) ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนำเรื่องเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดตามลำดับ เพื่อให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น 3) จัดทำแผนการย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4) จัดทำประกาศย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 5) รายงานการย้าย/รวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

1.3 การยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ให้คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศึกษาวิเคราะห์เหตุผลความจำเป็นในการยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเสนอองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด เพื่อดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป 1) จัดเวทีประชาคมเพื่อสำรวจความต้องการของชุมชน 2) นำผลการประชาคมพิจารณาเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น 3) ประกาศยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ให้มีผลเมื่อสิ้นสุดภาคเรียน และ 4) รายงานการยุบเลิกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ

1.4 การให้บริการ การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาที่เหมาะสมตามวัยตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน ดังนั้นระยะเวลาการจัดการเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจึงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสมเพื่อให้เด็กเล็กได้รับการศึกษาและพัฒนาเป็นไปตามวัยแต่ละช่วงอายุสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ให้เด็กเล็กพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นต่อไป ดังนี้

1.4.1 ระยะเวลาเรียนรู้ในรอบปีการศึกษาเริ่มต้นปีการศึกษาในวันที่ 16 พฤษภาคม และสิ้นปีการศึกษาในวันที่ 15 พฤษภาคมของปีถัดไป โดยมีกาเปิดภาคเรียนรวมกันแล้วไม่น้อยกว่า 230 วัน และปิดภาคเรียนตามปกติในรอบปีการศึกษา ดังนี้ 1) ภาคเรียนที่ 1 วันเปิดภาคเรียน วันที่ 16 พฤษภาคม วันปิดภาคเรียน วันที่ 11 ตุลาคม และ 2) ภาคเรียนที่ 2 วันเปิดภาคเรียน วันที่ 1 พฤศจิกายน วันปิดภาคเรียนวันที่ 1 เมษายน ของปีถัดไป หมายเหตุ 1) หากวันเปิดภาคเรียนตรงกับวันหยุดราชการให้เปิดเรียนในวันทำการถัดไป 2) กรณีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใดประสงค์จะเปิดและปิดภาคเรียนแตกต่างกันไปจากที่กำหนดไว้ตาม ข้อ 1.4.1.1 สามารถดำเนินการได้ตามความต้องการของชุมชนและความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นั้น และ 3) การกำหนดระยะเวลาเรียนรู้การเปิดและปิดภาคเรียนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำเป็นประกาศ

1.4.2 การให้บริการส่งเสริมสนับสนุนเด็กเล็ก ได้แก่ 1) อาหารกลางวัน 2) อาหารว่าง 3) เครื่องนอน 4) อาหารเสริม(นม) 5) วัสดุ สื่อ อุปกรณ์การศึกษา และวัสดุครุภัณฑ์ 6) การตรวจสุขภาพเด็กเล็กประจำปีโดยบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และ 7) บริการอื่นๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความพร้อม เช่น เป็นศูนย์ 3 วัย และหรือศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นต้น

1.4.3 การให้บริการอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนา การเรียนรู้ให้เด็กเล็ก อายุ 2-5 ปี ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นหรือใกล้เคียงได้ตามศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.4.4 จัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ให้เด็กเล็กมีการพัฒนาการครบทั้ง 4 ด้าน (ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา) เหมาะสมตามวัย ศักยภาพของเด็กแต่ละคนตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

1.4.5 กรณีจำเป็นต้องใช้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อประชุมสัมมนา ฝึกอบรม จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมอื่นใดที่เป็นประโยชน์ต่อราชการและชุมชนหรือเหตุจำเป็นอื่นที่ไม่อาจเปิดเรียนได้ตามปกติ ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสั่งปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ไม่เกิน 15 วัน หากเป็นเหตุพิเศษที่เกิดขึ้นจากภัยพิบัติสาธารณะให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสั่งปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ไม่เกิน 30 วัน โดยให้ทำคำสั่งปิดเป็นหนังสือและต้องกำหนดการเรียนชดเชยให้ครบตามจำนวนวันที่สั่งปิด

1.4.6 ในระหว่างปิดภาคเรียนหรือปิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามข้อ 1.4.5 ให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคำสั่งให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กหรือพนักงานจ้างอื่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการเตรียมการด้านวิชาการหลักสูตรการจัดการเรียนรู้แก่เด็กเล็ก สื่อ นวัตกรรมวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ การจัดสภาพแวดล้อมหรือการพัฒนาศูนย์ในด้านต่างๆ หรืองานด้านการศึกษาปฐมวัยอื่น

1.5 คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ประกอบด้วย บุคคลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณา คัดเลือกและแต่งตั้งโดยกำหนดจำนวนตามความเหมาะสมจากชุมชนและผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้ 1) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา 2) ผู้นำทางศาสนา 3) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) ผู้แทนชุมชน 5) ผู้แทนผู้ประกอบการ และ 6) ผู้แทนครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

ให้คณะกรรมการพิจารณาเลือกกรรมการ 1 คน เป็นประธาน โดยมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการโดยตำแหน่ง และให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการ มีจำนวนตามความเหมาะสม ให้คณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้ 1) กำหนดแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในด้านต่างๆ ให้ได้คุณภาพและมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามนโยบายและแผนพัฒนาขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น 2) เสนอแนะให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) เสนอแนะให้ข้อคิดเห็น
เกี่ยวกับการจัดตั้งยุบเลิกหรือย้ายรวมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4) พิจารณาเสนอผู้บริหาร
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการบริหารงานด้านบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5) พิจารณาเสนอแผนงาน/โครงการและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์ฯ
ตามหลักวิชาการและแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 6) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปกครอง
ชุมชน และสังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
7) ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือการพัฒนาเด็กเล็กของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
และระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 8) ปฏิบัติหน้าที่ตาม
ที่มีกฎหมาย ระเบียบ หรือตามหนังสือกระทรวง มหาดไทยกรมส่งเสริมการปกครอง
ท้องถิ่นและจังหวัดกำหนด

2. ด้านการบริหารงบประมาณ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารงบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่
ได้รับการอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จากเงินรายได้ขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นและเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามแนวทาง ดังนี้

2.1 งบประมาณที่ได้รับการอุดหนุนจากกรมส่งเสริมการปกครอง
ท้องถิ่นกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนให้องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น นำไปใช้จ่าย ดังนี้ 1) ค่าอาหารเสริม(นม) 2) ค่าอาหารกลางวัน 3) ค่าตอบแทน
และค่าครองชีพของบุคลากร 4) เงินประกันสังคมของบุคลากร 5) ค่าวัสดุการศึกษา
6) ค่าพาหนะนำส่งเด็กไปสถานพยาบาล 7) ทุนการศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/ศึกษา
ศาสตรบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย ตามโครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย
ราชภัฏสวนดุสิต และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และ 8) อื่นๆ โดยดำเนินการเบิกจ่าย
รายการต่างๆ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดสรร

2.2 งบประมาณเงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิธีการจัดหางบประมาณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น โดย 1) จัดทำแผนพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก ระยะ 3 ปี เพื่อนำเข้าสู่แผนพัฒนา
การศึกษาและแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอขอความเห็นชอบสภา
ท้องถิ่น 2) จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 3) จัดทำแผนจัดหาพัสดุรายปี
4) จัดทำแผนจัดหาพัสดุ 5) ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่า

ด้วยการพัสดุฯ และ 6) จัดทำสมุดคุมงบประมาณรายจ่ายในหมวดรายจ่ายต่างๆ เพื่อการรายงานและการตรวจสอบการใช้จ่ายงบประมาณ

2.3 งบประมาณเงินรายได้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงินรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2551 และหนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง

2.4 การจัดหาสื่อ หนังสือ วัสดุอุปกรณ์การเรียนและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิธีดำเนินการ คือ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกสื่อ

หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ การเรียน วัสดุอุปกรณ์การเรียน วัสดุพัฒนาเด็ก ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนัก/กอง/หัวหน้าส่วนการศึกษาหรือผู้แทน เป็นประธาน หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กศึกษานิเทศก์ นักวิชาการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านสาธารณสุข และผู้แทนผู้ปกครองในจำนวนที่เหมาะสม เป็นกรรมการ 2) แจกหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก สำรวจความต้องการในการใช้สื่อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนและอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยให้คำนึงถึงความปลอดภัยประโยชน์ ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็กเล็กแต่ละวัย 3) ขออนุมัติจัดซื้อจัดจ้างตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 4) จัดทำทะเบียนควบคุมวัสดุและครุภัณฑ์ และ 5) ดำเนินการเบิกจ่ายสื่อ หนังสือ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนที่ได้มาให้กับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก/ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

2.5 การเบิกจ่ายงบประมาณ

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กถือปฏิบัติตามระเบียบ ดังต่อไปนี้ 1) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยวิธีการงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2541 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 และ 3) พ.ศ. 2543 2) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน และการตรวจเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2547 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548 3) ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการนำเงินรายได้ของสถานศึกษาไปจัดสรรเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2551 และ 4) ระเบียบ หนังสือสั่งการของกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. การบริหารงานบุคคล

กรณีที่เป็นพนักงานจ้าง

3.1 การสรรหา/เลือกสรรและการปรับสถานภาพ

3.1.1 ให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสรรหาและเลือกสรรบุคคลเพื่อเป็นพนักงานจ้างตามมาตรฐานและหลักเกณฑ์ทั่วไปที่คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนด โดยยึดคณะกรรมการดำเนินการสรรหา/เลือกสรรและการปรับสถานภาพประกอบด้วย 1) ปลัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผู้ได้รับมอบหมาย เป็นประธาน 2) ผู้อำนวยการสำนัก/กอง/ส่วนการศึกษา เป็นกรรมการ 3) หัวหน้าสำนักปลัด หรือผู้ได้รับมอบหมาย เป็นกรรมการและเลขานุการ และ 4) ให้นายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาในคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กร่วมเป็นคณะกรรมการได้ตามความเหมาะสม

หนังสือสั่งการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ มท 0809.2/10297 ลงวันที่ 10 พฤศจิกายน 2547, หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ มท 0809.5/ว85 ลงวันที่ 21 มิถุนายน 2550 และ หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ มท 0893.4/ว1469 ลงวันที่ 8 กรกฎาคม 2551

3.1.2 การกำหนดอัตราบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.1.2.1 ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 อัตรา มีอัตราครูผู้ดูแลเด็กเป็นไปตามสัดส่วน(ครู:นักเรียน) 1:20 หากมีเศษตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ให้เพิ่มครูผู้ดูแลเด็กได้อีก 1 คน โดยจัดการศึกษาห้องละ 20 คน

3.1.2.2 สำหรับอัตราผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และตำแหน่งอื่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณากำหนดให้มีได้ตามจำนวนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับฐานะการคลังขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

3.1.3 การปรับสภาพพนักงานจ้างทั่วไปตำแหน่งผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก และครูผู้ดูแลเด็ก เป็นพนักงานจ้างตามภารกิจ ให้ถือปฏิบัติตามหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นด่วนที่สุด ที่ มท 0893.4/ว80 ลงวันที่ 10 มกราคม 2550 และหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ มท 0893.4/ว846 ลงวันที่ 22 เมษายน 2551

3.2 การคัดเลือกหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ให้ดำเนินการตามหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ มท 0893.4/ว61 ลงวันที่ 10 มกราคม 2551 หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ด่วนมาก

ที่ มท 0893.4/ว476 ลงวันที่ 3 มีนาคม 2551 และหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น
ที่ มท 0893.4/1612 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2552 และหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.3 การกำหนดค่าตอบแทนสิทธิสวัสดิการ

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดค่าตอบแทนสิทธิและ
สวัสดิการของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ให้เป็นไป
ตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานท้องถิ่นหนังสือกระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริม
การปกครองท้องถิ่นและหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.4 การประเมินผลการปฏิบัติงาน

การประเมินผลการปฏิบัติงานหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก เพื่อนำผลการประเมินไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการ
พิจารณาในเรื่องการเลื่อนค่าตอบแทน การต่อสัญญาจ้างและอื่นๆ ให้เป็นไปตามประกาศ
คณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นเรื่องมาตรฐานทั่วไปเกี่ยวกับพนักงานจ้างหนังสือ
กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
กรณีจะต่อสัญญาจ้างของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก
ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาจากผู้ดำรงตำแหน่งคนเดิมเป็นลำดับแรก กล่าวคือ
เมื่อสัญญาจ้างใกล้จะสิ้นสุดลงให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแจ้งคณะกรรมการบริหาร
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประชุมพิจารณาประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งเป็น
พนักงานจ้างในเบื้องต้นหากคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีมติประเมินผลการ
ปฏิบัติงานผู้นั้นไม่ต่ำกว่าระดับดีก็ขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาต่อสัญญาจ้าง
ผู้นั้นต่อไป เพื่อให้การบริหารงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเกิดผล
ดีต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.5 การพัฒนาบุคลากร

ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีการปฐมนิเทศหัวหน้าศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็กที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่รวมทั้งการ
อบรมและศึกษาดูงาน การนิเทศติดตาม การดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและส่งเสริม
สนับสนุนการให้ทุนการศึกษาแก่หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแล
เด็ก และพนักงานจ้างในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามหลักเกณฑ์และฐานะการคลังขององค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องเพื่อยกระดับ
คุณภาพการศึกษาและการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

4. การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มี 2 ประเภท ดังนี้

4.1.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง

4.1.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอน

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยรับถ่ายโอนจากส่วนราชการต่างๆ ได้แก่ กรมการพัฒนาชุมชน สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ และกรมการศาสนา

4.2 การบริหารจัดการ

4.2.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเองและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนจากกรมการพัฒนาชุมชนและสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติให้ปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

4.2.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับถ่ายโอนจากกรมการศาสนาให้ปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติในการบริหารจัดการศูนย์อบรมเด็กก่อนระดับ ประถมศึกษาในศาสนสถาน ตามหนังสือคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ นร 0107/ว20522 ลงวันที่ 4 ธันวาคม 2551 ดังนี้ 1) กรณีที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้เลือกรูปแบบการบริหารจัดการแบบที่ 1 ที่มอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการศูนย์ทั้งหมดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) กรณีที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเลือกรูปแบบการบริหารจัดการแบบที่ 2 และ 3 ให้เป็นไปตามที่สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดทั้งในด้านการบริหารงาน บุคลากร งบประมาณ และวิชาการ

มาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากร

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ประกอบอาหาร ภารโรง และพนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่น จะต้องมีความรู้ ความสามารถ บทรบหน้า และมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีศักยภาพในการจัดการศึกษาอบรม เลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กเล็กได้อย่างถูกต้องตามหลัก

วิชาการด้วยความเหมาะสมอย่างมีคุณภาพ เนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีความก้าวหน้าและมั่นคงทางวิชาชีพ โดยแจ้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กที่มีคุณสมบัติเป็นหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างตามภารกิจตั้งแต่ ปี 2551 เป็นต้นมา ดังนั้นในมาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากร กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงได้กำหนดคุณสมบัติสถานภาพและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็กให้สอดคล้องตามประกาศคณะกรรมการการกลางพนักงานเทศบาล เรื่องตำแหน่งและวิทยฐานะพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาเทศบาล(เพิ่มเติม) ซึ่งได้กำหนดให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสถานภาพเป็นข้าราชการ/พนักงานครูส่วนท้องถิ่นแต่การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้งตามประกาศคณะกรรมการการกลางพนักงานเทศบาลกำหนดได้ต้องเป็นกรณีที่ได้รับการจัดสรรอัตราจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นแล้วเท่านั้น ดังนั้นในระหว่างที่ยังไม่มีการคัดเลือกและแต่งตั้งผู้ดูแลเด็กจากสถานภาพพนักงานจ้างเป็นตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็ก ตามประกาศคณะกรรมการกลางดังกล่าว ให้ผู้ดูแลเด็กซึ่งดำรงตำแหน่งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กในปัจจุบันมีสถานภาพเป็นพนักงานเจ้าขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็ก รวมทั้งการสรรหาเข้าสู่ตำแหน่งดังกล่าว โดยมีคุณสมบัติเป็นไปตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดแต่ให้มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบตามมาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากรนี้ไปก่อนมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรฐานที่ 2 ด้านบุคลากรนี้จึงได้กำหนดคุณสมบัติของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและครูผู้ดูแลเด็ก ออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีมีสถานภาพเป็นข้าราชการ/พนักงานครูส่วนท้องถิ่นและกรณีมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1. หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.1 กรณีมีสถานภาพเป็นข้าราชการ/พนักงานครูส่วนท้องถิ่น

คุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง

1.1.1 มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา สาขาวิชาเอก

อนุปริญญาหรือปวช. หรือทางอื่นที่ ก.ท.กำหนดเป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนี้

1.1.2 ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัยของท้องถิ่นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยมีหนังสือรับรองการปฏิบัติงานจากนายจ้างหรือหน่วยงานซึ่งระบุถึงลักษณะงานและระยะเวลาที่ได้ปฏิบัติงาน

1.1.3 มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

1.2 กรณีมีสถานภาพเป็นพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีคุณสมบัติการคัดเลือกและแต่งตั้งตามหนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ มท 0893.4/ว61 ลงวันที่ 10 มกราคม 2551 หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นด่วนมาก ที่ มท 0893.4 /ว476 ลงวันที่ 3 มีนาคม 2551 หนังสือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นที่ มท 0893.4/ 1612 ลงวันที่ 18 สิงหาคม 2552 และหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของ

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กรับผิดชอบดูแลบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ได้แก่ งานบุคลากรและการบริหารจัดการ งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม งานวิชาการ และกิจกรรมตามหลักสูตรงานการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน งานธุรการ การเงินและพัสดุและงานอื่นที่เกี่ยวข้องที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้ 1) รับผิดชอบดูแลบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึง การดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับ นโยบาย แผนงาน และวัตถุประสงค์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) วางแผนพัฒนาการศึกษาประเมินและจัดทำรายงานเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น จัดทำแผนงานโครงการและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์เด็กเล็กทุกด้านอย่างต่อเนื่อง 3) จัดทำและพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี และการวัดผลประเมินผล 4) จัดทำภาระงานของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมถึงประเมิน ผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานด้านบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 5) ประสานความร่วมมือกับชุมชนในการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 6) เป็นผู้แทนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในกิจการทั่วไป และประสานเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย 7) นิเทศส่งเสริมสนับสนุนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูผู้ดูแลเด็กและผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก 8) จัดทำระบบประกันคุณภาพภายในและรายงานประเมินตนเอง และ 9) ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2. ครูผู้ดูแลเด็ก

2.1 กรณีมีสถานภาพเป็นข้าราชการ/พนักงานครูส่วนท้องถิ่น

คุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง ดังนี้ 1) มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาทุกสาขาวิชาเอกหรือทางอื่นที่ ก.พ. กำหนดเป็นคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งนี้ 2) ได้ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานเกี่ยวกับการทำงานดูแลพัฒนาเด็กปฐมวัยของท้องถิ่นติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยมีหนังสือรับรองการปฏิบัติงานจากนายจ้างหรือหน่วยงานซึ่งระบุถึงลักษณะงานและระยะเวลาที่ได้ปฏิบัติงาน และ 3) มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครู

2.2 กรณีมีสถานภาพเป็นพนักงานจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ให้มีคุณสมบัติการคัดเลือกและแต่งตั้งตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติงานทางวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย ดังนี้ 1) ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดประสบการณ์เรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) จัดอบรมสั่งสอนและจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และคุณลักษณะตามวัย 3) ปฏิบัติงานวิชาการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4) ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน 5) ปฏิบัติงานความร่วมมือกับเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย 6) อบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรกำหนด 7) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 8) จัดทำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 9) จัดทำวิจัยในชั้นเรียน 10) จัดหา/ผลิตสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน 11) จัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล 12) ประสานสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครองชุมชน 13) พัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาผู้เรียน 14) จัดให้มีการประเมินพัฒนาการผู้เรียน 15) จัดระบบธุรการในชั้นเรียน 16) รวบรวมผลงานรายงานผลการปฏิบัติงานตามลำดับ และ 17) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

3. ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก

คุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง มีคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนดและระเบียบหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องสถานภาพเป็นพนักงานจ้างทั่วไป/พนักงานจ้างตามภารกิจ

บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ คือ 1) สนับสนุนช่วยเหลือการปฏิบัติงานร่วมกับครูผู้ดูแลเด็ก และ 2) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

4. พนักงานจ้างที่ปฏิบัติหน้าที่อื่นในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ประกอบด้วย

4.1 ชุกรการ/การเงิน/พัสดุ

4.2 ผู้ประกอบอาหาร

4.3 ภารโรง

4.4 ยามรักษาความปลอดภัย

4.5 พนักงานจ้างตำแหน่งอื่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าจำเป็น คุณสมบัติเฉพาะสำหรับผู้ดำรงตำแหน่ง มีคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติเฉพาะตำแหน่งตามประกาศคณะกรรมการกลางพนักงานส่วนท้องถิ่นกำหนดและระเบียบหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง สถานภาพเป็นพนักงานจ้างทั่วไป/พนักงานจ้างตามภารกิจ มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้ 1) ชุกรการ/การเงิน/พัสดุ ทำหน้าที่ชุกรการการเงินและพัสดุของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามระเบียบหนังสือสั่งการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ผู้ประกอบการ มีหน้าที่ประกอบอาหารให้ถูกสุขลักษณะถูกต้องตามหลักโภชนาการสำหรับเด็กเล็ก แต่งกายสะอาดเรียบร้อย มีสุขภาพดีไม่เป็นโรคติดต่อ จัดสถานที่ประกอบอาหารและเครื่องครัวให้สะอาดเป็นระเบียบ มีการจัดเก็บขยะถูกสุขลักษณะ และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) ภารโรง มีหน้าที่ทำความสะอาด รักษาความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยดูแลซ่อมแซมบำรุงรักษาอาคารสถานที่ และทรัพย์สินให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ และมีความปลอดภัยสำหรับเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 4) ยามรักษาความปลอดภัย มีหน้าที่ดูแลรักษาความปลอดภัยของทรัพย์สิน บุคลากร และเด็กเล็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และปฏิบัติหน้าที่อื่นที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรองนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับมอบหมายการกำกับดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีหน้าที่ 1) กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และทิศทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างยั่งยืน 2) สนับสนุนงบประมาณด้านบุคลากร สื่อ หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ วัสดุครุภัณฑ์ การพัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาศักยภาพการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งคุณภาพครู 3) ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้สำหรับเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง เยาวชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

โดยจัดกิจกรรมสานสายใยรักเพื่อเสริมสร้างความรักความอบอุ่นในครอบครัว 4) ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือของบุคลากรในศูนย์และเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย 5) ระดมทรัพยากรเพื่อการบริหารและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และ 6) กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หัวหน้าส่วนราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารการศึกษาและเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ 1) นำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่การปฏิบัติ 2) สำนวจความต้องการของชุมชนในการจัดตั้ง ย้าย/รวม ยุบเลิก และดำเนินงานตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 3) กำหนดโครงสร้างการบริหารงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบุคลากรสถานที่ตามฐานะการคลังของแต่ละท้องถิ่น 4) ควบคุมกำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพและมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5) จัดทำแผนงานโครงการและงบประมาณในการจัดตั้งและสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 6) จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลงนาม 7) แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 8) จัดทำระเบียบว่าด้วยการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อเสนอผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นชอบและลงนาม 9) กำหนดแผนปฏิบัติการและงบประมาณในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านบุคลากร สื่อ หนังสือ วัสดุอุปกรณ์ วัสดุครุภัณฑ์ และการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง และ 10) นิเทศติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้เป็นไปตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และรายงานผลพร้อมข้อเสนอให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 3 ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นสถานที่อบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์และส่งเสริมพัฒนาการการเรียนรู้แก่เด็กเล็ก ดังนั้นในการก่อสร้างหรือปรับปรุงอาคาร สถานที่ และจัดภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารต้องคำนึงถึงความมั่นคงแข็งแรงถูกสุขลักษณะมีความเหมาะสมและปลอดภัยแก่เด็กเล็ก ตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพส่งเสริมพัฒนาการเด็กให้ผู้ปกครองมีความมั่นใจไว้วางใจการก่อสร้างและพัฒนา

อาคารสถานที่สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กเล็กโดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ถูกต้องเหมาะสมอันจะส่งผลต่อสุขภาพโดยตรงในการป้องกันการแพร่กระจายของโรคติดต่อ สามารถลดความเสี่ยงจากการเกิดอุบัติเหตุส่งเสริมความปลอดภัยให้กับเด็กและฝึกสุขนิสัยให้เด็กมีพฤติกรรมที่ถูกต้องซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ดังนี้

1. ด้านอาคารสถานที่

1.1 ที่ตั้ง ควรมีลักษณะดังนี้ 1) สถานที่ตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรอยู่ในพื้นที่ที่มีขนาดเหมาะสมและไม่อยู่ในพื้นที่อาจเสี่ยงอันตราย เช่น บริเวณชนถ่ายแก๊ส น้ำมัน สารเคมีหรือสารพิษมาปนกิจสถานมลภาวะทางอากาศ แสง และเสียงที่มากเกินไปจนหากรักษาไม่เพียงพอได้ต้องมีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ ตามมาตรฐานความจำเป็นและเหมาะสม 2) ไม่ควรอยู่ใกล้ถนนหรือใกล้ทางรถไฟโดยเฉพาะที่มีการจราจรคับคั่งหากมีความจำเป็นต้องสร้างให้ห่างจากแนวถนนไม่น้อยกว่า 20 เมตร และมีรั้วป้องกันอันตราย และ 3) พื้นที่ก่อสร้างควรเป็นพื้นที่ที่สามารถรับน้ำหนักอาคารได้อย่างปลอดภัยและเป็นพื้นที่ที่น้ำท่วมไม่ถึง

1.2 จำนวนชั้นของอาคาร อาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรเป็นอาคารชั้นเดียว หากเป็นอาคาร 2 ชั้น ต้องมีมาตรการป้องกันอุบัติเหตุ อุบัติภัยและอัคคีภัยที่อาจเกิดขึ้นและความสูงของห้องจากพื้นถึงเพดาน ไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร

1.3 ทางเข้า-ออกตัวอาคาร มีความกว้างที่สามารถเคลื่อนย้ายเด็กออกจากตัวอาคารได้สะดวกหากเกิดอุบัติเหตุหรือภาวะฉุกเฉินต่างๆ

1.4 ประตู-หน้าต่าง ต้องมีความแข็งแรงอยู่ในสภาพใช้งานได้ดีมีขนาดและจำนวนเหมาะสมกับขนาดพื้นที่ของห้อง ความสูงของขอบหน้าต่างควรสูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 80.00 เซนติเมตร นับจากพื้น และหน้าต่างมีความกว้างและความสูงไม่น้อยกว่า 1 เมตร เพื่อให้เด็กมองเห็นสิ่งแวดล้อมได้กว้างและชัดเจนไม่ควรมีสิ่งกีดขวางใดๆ มาปิดกั้นช่องทางลมและแสงสว่าง

1.5 บันได ไม่ลาดหรือชันเกินไปควรมีความกว้างแต่ละช่วงไม่น้อยกว่า 1 เมตร ลูกตั้งของบันไดสูงไม่เกิน 17.5 เซนติเมตร ลูกนอนกว้างไม่น้อยกว่า 20 เซนติเมตร บันไดทุกชั้นตอนมีลูกกรงและราวบันไดมีขนาดเหมาะสมกับมือเด็ก และระยะห่างของลูกกรงต้องไม่เกิน 17 เซนติเมตร ทั้งนี้ให้คำนึงถึงความปลอดภัยของเด็กเป็นสำคัญ เช่น ปิดกั้นช่องบันไดและช่องลูกกรงบันได(ช่องที่เป็นช่วงอันตรายอยู่ระหว่าง 9-23 เซนติเมตร)

1.6 พื้นที่ใช้สอยภายใน พื้นที่ใช้สอยต้องจัดให้มีบริเวณพื้นที่ในอาคารที่สะอาด ปลอดภัยและเพียงพอเหมาะสมกับการทำกิจกรรมของเด็ก เช่น การเล่น การเรียนรู้ การรับประทานอาหาร และการนอน โดยแยกเป็นสัดส่วนจากห้องประกอบอาหาร ห้องส้วมและที่พักของเด็กป่วย เฉลี่ยพื้นที่ใช้สอย 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน หากไม่สามารถแยกเป็นแต่ละห้องได้อาจจัดรวมเป็นห้องอเนกประสงค์ โดยใช้พื้นที่เดียวกันแต่ต่างเวลาและปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ตามความเหมาะสมและข้อจำกัดของพื้นที่ มีแนวทางดังนี้

1.6.1 บริเวณพื้นที่สำหรับการนอนต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลักอากาศถ่ายเทได้สะดวกและอุปกรณ์เครื่องใช้เหมาะสมกับจำนวนเด็ก มีพื้นที่เฉลี่ยประมาณ 2.00 ตารางเมตร ต่อเด็ก 1 คน โดยมีแนวทางในการจัดดำเนินการ ดังนี้ 1) จัดให้มีการระบายอากาศที่ดีปลอดโปร่งไม่มีเสียงรบกวนและแสงสว่างไม่จ้าเกินไป 2) อุปกรณ์เครื่องนอนต่างๆ มีความสะอาด นำไปขัดฝุ่นตากแดดอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง 3) ที่นอนผ้าปูที่นอน หมอน ปลอกหมอน ผ้าห่มมีสภาพดีและมีเฉพาะเด็กแต่ละคนทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ด้วยการซักหรือผึ่งแดดลดการแพร่ของเชื้อโรค และ 4) ตรวจตราดูแลไม่ให้มีสัตว์หรือแมลงต่างๆ มารบกวนบริเวณพื้นที่สำหรับนอน

1.6.2 บริเวณพื้นที่สำหรับการเล่นและพัฒนาเด็ก สภาพพื้นที่ทุกห้องต้องไม่ลื่นและไม่ชื้นควรเป็นพื้นไม้หรือวัสดุที่มีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ ทำความสะอาดง่ายและอยู่ในสภาพที่สะอาดอยู่เสมอ จัดวางสิ่งของเครื่องใช้ เช่น ตุ๊กตา เป็นระเบียบและมีการยึดติดกับผนังหรือพื้นอย่างมั่นคงในกรณีที่เป็น

1.6.3 บริเวณพื้นที่รับประทานอาหาร ต้องคำนึงถึงความสะดวกเป็นหลักมีอากาศถ่ายเทได้สะดวก มีแสงสว่างเหมาะสม มีอุปกรณ์เครื่องใช้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับจำนวนเด็ก ทั้งนี้บริเวณห้องอาหาร โต๊ะ เก้าอี้ ที่ใช้สำหรับรับประทานอาหาร ต้องทำความสะอาดอย่างสม่ำเสมอและควรจัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้มีขนาดเหมาะสมกับเด็กมีสภาพแข็งแรงและใช้งานได้ดี

1.6.4 บริเวณสถานที่ประกอบอาหารหรือห้องครัวต้องแยกห่างจากบริเวณพื้นที่สำหรับเด็กพอสมควรมีเครื่องใช้ที่จำเป็นรวมทั้งที่ล้างและเก็บภาชนะเครื่องใช้ต่างๆ ที่ถูกสุขลักษณะโดยเน้นเรื่องความสะดวกและความปลอดภัยเป็นหลัก ดังนี้ 1) สถานที่เตรียมปรุงอาหาร สะอาด เป็นระเบียบ และการขนส่งอาหารที่พร้อมบริโภคต้องมีการปกปิด 2) มีการระบายอากาศดีไม่มีกลิ่นคาวรบกวน 3) มีความปลอดภัยสำหรับเด็ก เช่น มีการป้องกันอันตรายที่เกิดกับเด็กได้จากมีดของมีคมถังแก๊ส เป็นต้น 4) โต๊ะเตรียม

ปรุงอาหารมีสภาพดี สะอาด สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร 5) ภาชนะใส่อาหารทำด้วยวัสดุที่ปลอดภัย เช่น สแตนเลส อลูมิเนียม เมลามีนสีขาวหรือสีอ่อนไม่แตกง่ายหรือมีความคม 6) ที่ล้างภาชนะควรใช้อ่างที่มีก๊อกน้ำหรือท่อระบายน้ำถ้าใช้กะละมังต้องมี 3 ใบวางสูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร และบริเวณที่ล้างจะต้องมีการระบายน้ำได้ดีไม่เออะแอะ 7) ล้างภาชนะอุปกรณ์ด้วยน้ำยาล้างภาชนะและน้ำสะอาดอีก 2 ครั้งหรือล้างด้วยน้ำไหล 8) ภาชนะ อุปกรณ์ เมื่อล้างเสร็จแล้วต้องคว่ำให้แห้งห้ามเช็ดวางในตะแกรงโปร่ง สะอาด สูงจากพื้นอย่างน้อย 60 เซนติเมตร และ 9) ผัก ผลไม้ เนื้อสัตว์สุกและดิบมีเขียงแยกใช้ตามประเภทอาหารอย่างน้อย 3 อัน และควรทำความสะอาดทันทีเมื่อใช้เสร็จ

1.6.5 ห้องปฐมพยาบาลแยกเป็นสัดส่วน มีอุปกรณ์ปฐมพยาบาลตุ๋ยาที่จำเป็นและขณะอยู่ในห้องปฐมพยาบาลเด็กต้องอยู่ในสายตาของครูผู้ดูแลเด็กหรือผู้ช่วยผู้ดูแลเด็กตลอดเวลา กรณีไม่สามารถจัดห้องปฐมพยาบาลเป็นการเฉพาะได้ต้องจัดให้มีที่ปฐมพยาบาลแยกเป็นสัดส่วนตามความเหมาะสม

1.6.6 บริเวณพื้นที่สำหรับใช้ทำความสะอาดเด็กต้องจัดให้มีบริเวณที่ใช้สำหรับทำความสะอาดเด็ก และมีอุปกรณ์ที่จำเป็นตามสมควรอย่างน้อยต้องมีที่ล้างมือและแปรงฟันในขนาดระดับความสูง

1.6.7 ห้องส้วม สำหรับเด็กต้องจัดให้มีห้องส้วมสำหรับเด็กโดยเฉลี่ย 1 ที่ ต่อเด็ก 12 คน โถส้วมต้องมีขนาดเหมาะสมกับตัวเด็ก มีฐานส้วมที่เด็กสามารถก้าวขึ้นลงได้ง่ายห้องมีแสงสว่างเพียงพออากาศถ่ายเทได้สะดวก พื้นไม่ลื่นหากมีประตูจะต้องไม่ใส่กลอนหรือกุญแจและมีส่วนสูงที่สามารถเห็นเด็กได้จากภายนอก หากห้องส้วมอยู่ภายนอกอาคารจะต้องไม่ตั้งอยู่ในที่ลับตาคน กรณีไม่สามารถทำห้องส้วมสำหรับเด็กเป็นการเฉพาะได้อาจดัดแปลงห้องส้วมที่มีอยู่แล้วให้เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับเด็กแยกเป็นสัดส่วนสำหรับเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิง

1.6.8 ห้องอเนกประสงค์สำหรับใช้กิจกรรมพัฒนาเด็กการรับประทานอาหารหรือการนอนคำนึงถึงความสะอาด และการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรมหากเป็นอาคารชั้นเดียวต้องมีฝ้าใต้หลังคา หากเป็นอาคารที่มีมากกว่า 1 ชั้น ควรจัดให้ชั้นบนสุดมีฝ้าใต้หลังคาโดยมีความสูงจากพื้นถึงเพดานไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร แต่กรณีที่มีความสูงเกินกว่า 2.00 เมตร อาจไม่มีฝ้าใต้เพดานก็ได้

1.6.9 การกำจัดสิ่งปฏิกูลต่างๆ จัดเก็บในภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิดและนำออกไปทิ้งภายนอกอาคารทุกวัน

2. ด้านสิ่งแวดล้อม

2.1 ภายในอาคาร ควรมีลักษณะ 1) แสงสว่าง ควรเป็นแสงสว่างจากธรรมชาติสม่ำเสมอทั่วทั้งห้องเพื่อการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็ก เช่น มีแสงสว่างเพียงพอในการอ่านหนังสือได้อย่างสบายตาไม่ควรให้เด็กอยู่ในห้องที่ใช้แสงสว่างจากไฟฟ้าต่อเนื่องนานกว่า 2-3 ชั่วโมง เพราะจะทำให้เกิดภาวะเครียดและมีผลถึงฮอร์โมนการเติบโตของเด็ก 2) เสียง เสียงต้องอยู่ในระดับไม่ดังเกินไป อาคารควรตั้งอยู่ในบริเวณที่ระดับเสียงเหมาะสม และ 3) การถ่ายเทอากาศ ควรมีอากาศถ่ายเทได้สะดวกโดยมีพื้นที่ของหน้าต่างประตูและช่องลมรวมกันแล้วไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่ห้อง กรณีที่เป็นห้องกระจกหรืออยู่ในบริเวณโรงงานที่มีมลพิษต้องมีเครื่องพอกอากาศและมีเครื่องปรับอากาศอย่างเหมาะสมบริเวณศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นเขตห้ามสูบบุหรี่ตามกฎหมาย

2.2 ภายนอกอาคาร ควรมีลักษณะ 1) รั้ว ควรมีรั้วกั้นบริเวณให้เป็นสัดส่วน เพื่อความปลอดภัยของเด็กและควรมีทางเข้า-ออก ไม่น้อยกว่า 2 ทาง กรณีมีทางเดียวต้องมีความกว้างไม่น้อยกว่า 2.00 เมตร 2) สภาพแวดล้อมและมลภาวะ ควรมีสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยถูกสุขลักษณะและควรตั้งอยู่ห่างจากแหล่งอบายมุข ฝุ่นละอองหรือเสียงที่รบกวนมีการจัดระบบสุขาภิบาล การระบายน้ำ การระบายอากาศ และการจัดเก็บสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสมไม่ปล่อยให้แหล่งเพาะหรือแพร่เชื้อโรค โดยเฉพาะต้องกำจัดสิ่งปฏิกูลทุกวัน 3) พื้นที่เล่นกลางแจ้งต้องมีพื้นที่เล่นกลางแจ้งเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 2.00 ตารางต่อจำนวนเด็ก 1 คน โดยจัดให้มีเครื่องเล่นกลางแจ้งที่ปลอดภัยและมีจำนวนเพียงพอกับเด็กในกรณีที่ไม่สามารถจัดให้มีที่เล่นกลางแจ้งเป็นการเฉพาะหรือในสถานที่อื่นๆ ได้ควรปรับใช้ในบริเวณที่ร่มแทนโดยมีพื้นที่ตามเกณฑ์กำหนดหรืออาจจะจัดกิจกรรมกลางแจ้งสำหรับเด็กในสถานที่อื่นๆ ที่เหมาะสม เช่น บริเวณลานวัดหรือในสวนสาธารณะในกรณีที่นำเด็กออกไปเล่นนอกศูนย์จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยและการดูแลอย่างใกล้ชิด ชิดเป็นสำคัญ โดยให้เด็กมีกิจกรรมกลางแจ้งอย่างน้อย 1 ชั่วโมงในแต่ละวัน และ 4) ระเบียงต้องมีความกว้างของระเบียงไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร หากมีที่นั่งตามระเบียงต้องกว้างไม่น้อยกว่า 1.75 เมตร ขอบระเบียงต้องสูงจากที่นั่งไม่น้อยกว่า 70.00 เซนติเมตร กรณีที่มีอาคารสูง 2 ชั้นขึ้นไปควรมีลูกกรงกั้นเพื่อความปลอดภัยของเด็กนอกจากนี้ควรตรวจสอบสภาพความคงทนแข็งแรงและสภาพการใช้งานให้ปลอดภัยสำหรับเด็กอยู่เสมอ

3. ด้านความปลอดภัย

3.1 มาตรการป้องกันความปลอดภัย ได้แก่ 1) ติดตั้งระบบและอุปกรณ์ในการรักษาความปลอดภัยหรือเครื่องตัดไฟภายในบริเวณอาคาร 2) ติดตั้งเครื่องดับเพลิงอย่างน้อย 1 เครื่องต่อพื้นที่ 150 ตารางเมตรและยังดับเพลิงติดตั้งสูงจากพื้นถึงหัวถึงไม่เกิน 1.50 เซนติเมตร 3) ติดตั้งปลั๊กไฟให้สูงจากพื้นไม่น้อยกว่า 1.50 เมตร ถ้าติดตั้งต่ำกว่าที่กำหนดจะต้องมีฝาปิดครอบเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กเล่นได้และควรหลีกเลี่ยงการใช้สายไฟต่อพ่วง 4) หลีกเลี่ยงเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์ต่างๆ ที่ทำด้วยวัสดุแตกหักง่ายหรือแหลมคมหากเป็นไม้ต้องไม่มีเสี้ยนไม้หรือเหลี่ยมคม 5) จัดให้มีตู้เก็บยาและเครื่องเวชภัณฑ์สำหรับปฐมพยาบาลวางไว้อยู่ในที่สูงสะดวกต่อการหยิบใช้และเก็บไว้ในที่ปลอดภัยให้พ้นมือเด็ก 6) จัดให้มีวัสดุกันลื่นในบริเวณห้องน้ำ-ห้องส้วมที่มีลักษณะลื่นและเก็บสารเคมีหรือน้ำยาทำความสะอาดไว้ในที่ปลอดภัยให้พ้นมือเด็กวัสดุกันลื่นที่ใช้ในห้องน้ำ-ห้องส้วมต้องทำความสะอาดสม่ำเสมอ 7) ไม่มีหลุมหรือบ่อน้ำที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กในบริเวณโดยรอบตัวอาคารรวมทั้งไม่ควรปลูกต้นไม้ที่มีหนามแหลมคม 8) มีระบบการล็อกประตูในการเข้า-ออก นอกบริเวณอาคารสำหรับเจ้าหน้าที่เปิด-ปิดได้ ควรมีการตั้งสัญญาณเรียกไว้ที่หน้าประตูสำหรับห้องครัวและที่ประกอบอาหารควรมีประตูเปิด-ปิด ที่ปลอดภัยเด็กเข้าไปไม่ได้ 9) ติดตั้งอุปกรณ์เพื่อป้องกันพาหะนำโรค เช่น มุงลวด และมีมาตรการป้องกันด้านสุขอนามัย และ 10) มีตู้หรือชั้นเก็บวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้ที่แข็งแรงมั่นคงมีความสูงขนาดที่เหมาะสมกับเด็กเล็ก สำหรับสิ่งของเครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ที่อาจ เป็นอันตรายต่อเด็กนั้นควรจัดแยกให้พ้นมือเด็ก

3.2 มาตรการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ฉุกเฉิน 1) มีการฝึกซ้อมการป้องกันอุบัติภัยไม่น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง 2) บุคลากรได้รับการอบรมด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นการป้องกันอุบัติภัยและความเจ็บป่วยฉุกเฉินของเด็ก 3) มีโทรศัพท์และหมายเลขโทรศัพท์ฉุกเฉินของส่วนราชการต่างๆ เช่น สถานีตำรวจหน่วยป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโรงพยาบาลไว้เพื่อติดต่อได้อย่างทันที่วงที่กรณีเกิดเหตุการณ์ระดับชั้นหรือจำเป็นที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กและควรมีอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้สำหรับการปฐมพยาบาลประจำไว้ 4) มีสมุดบันทึกข้อมูลสุขภาพและพัฒนาการของเด็ก 5) มีมาตรการในการรับ-ส่งเด็กอย่างเป็นระบบ และ 6) มีแผนและแนวทางปฏิบัติกรณีเด็กมีเหตุฉุกเฉินที่จะต้องดำเนินการช่วยเหลือโดยด่วน

มาตรฐานที่ 4 ด้านวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

การอบรมเลี้ยงดูการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการเด็กเล็กอายุ 2-5 ปี เป็นภารกิจสำคัญในการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้เด็กเล็กได้รับการอบรมเลี้ยงดูและได้รับการศึกษาเพื่อการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาตามวัย และความสามารถของเด็ก มีวัตถุประสงค์หลักดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา 2) เพื่อพัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณลักษณะและสมรรถนะตามวัยโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมตามวัย 3) เพื่อส่งเสริมให้เด็กเล็กสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพ 4) เพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดูให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเด็กเล็กตามบริบทและวัฒนธรรมของชุมชน สังคมในท้องถิ่น และ 5) เพื่อส่งเสริมความรักเอื้ออาทรของสถาบันครอบครัว ชุมชน และสังคมท้องถิ่น

1. หลักสูตรการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นสถานศึกษาและพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องใช้หลักสูตรการ ศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 มาเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังต่อไปนี้

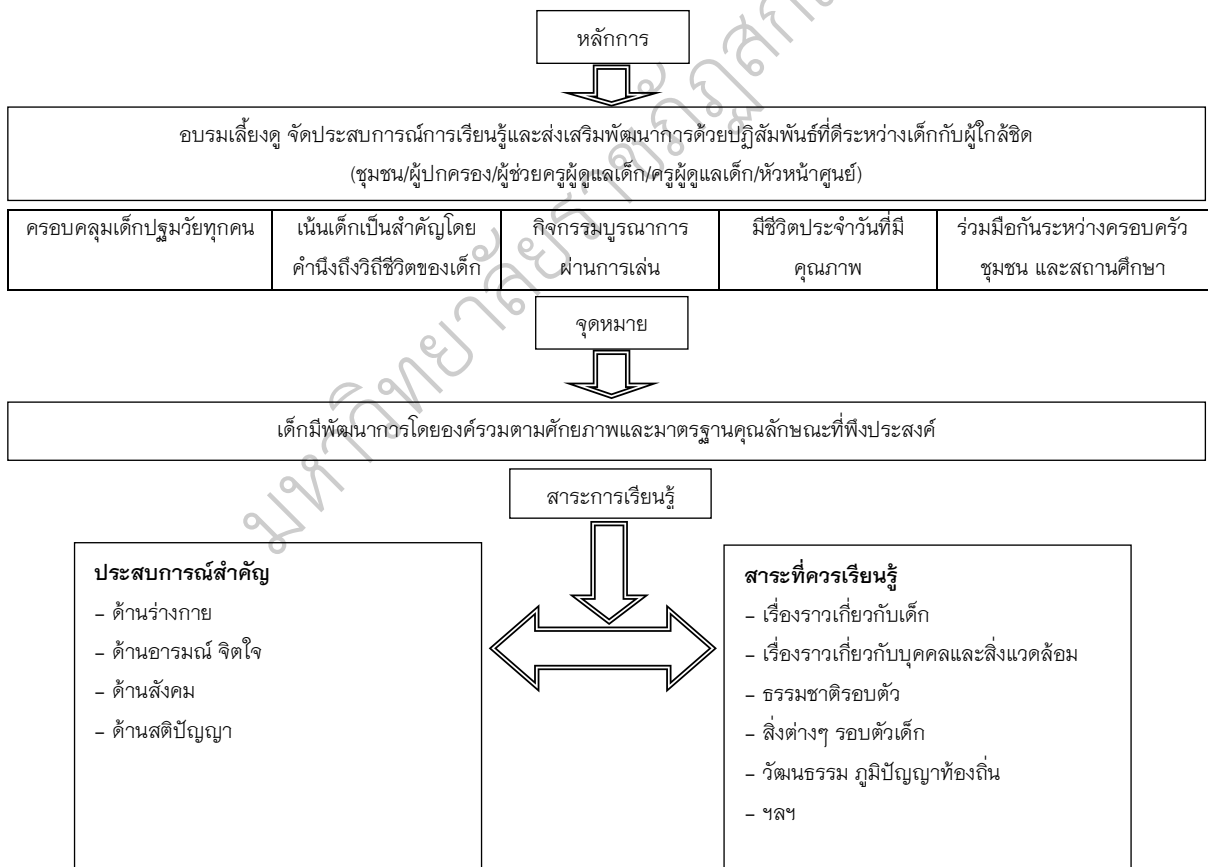
1.1 ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี (5 ปี หมายถึง อายุ 5 ปี 11 เดือน 29 วัน) บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคนเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

1.2 หลักการ เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพโดยกำหนดหลักการ ดังนี้ 1) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท 2) ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้น

เด็กเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชนสังคมและวัฒนธรรมไทย 3) พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย 4) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีมีความสุข และ 5) ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

1.3 การบูรณาการหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ให้สอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.3.1 หลักสูตรสถานศึกษา เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นโดยยึดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสังคม วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น พัฒนาขึ้นมาจากการสำรวจความต้องการของบุคคลที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น

ภาพประกอบ 15 หลักการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ที่มา : กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2553, หน้า 29.

1.3.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัย

1.3.2.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 2 ปี

ประกอบด้วย 1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี 2) ใช้วัยระของร่างกายได้ประสานสัมพันธ์กัน 3) มีจิตใจร่าเริงเบิกบานแสดงออกทางอารมณ์ 4) รับรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว 5) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย 6) ใช้ภาษาได้เหมาะสมกับวัย และ 7) สนใจเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว

1.3.2.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 3-5 ปี

ประกอบด้วย 1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี 2) กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรงใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน 3) มีสุขภาพจิตดี มีความสุข 4) มีคุณธรรม จริยธรรม 5) ชื่นชมและกล้าแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหวและรักการออกกำลังกาย 6) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย 7) รักธรรมชาติสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเป็นไทย 8) อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม 9) ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย 10) มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย 11) มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ และ 12) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

1.3.2.3 คุณลักษณะตามวัย

1) คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 2 ปี

(1) พัฒนาการด้านร่างกาย ประกอบด้วย ก. วิ่งคล่องขึ้นแต่ไม่สามารถหยุดได้ทันที ข. เดินถอยหลังได้ ค. เดินขึ้นลงบันไดได้เองโดยวางเท้าทั้ง 2 ข้างบนบันไดขั้นเดียว ง. สลับเท้าขึ้นบันไดได้เมื่ออายุย่าง 3 ปี จ. หยิบของชิ้นเล็กๆ ได้แต่หลุดมือง่าย และ ฉ. จับดินสอแท่งใหญ่ๆ ได้ด้วยนิ้วชี้และนิ้วหัวแม่มือ

(2) พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ ประกอบด้วย

ก. แสดงอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ ด้วยคำพูด ข. มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเมื่อได้รับการยอมรับหรือชมเชย และ ค. มีความเป็นตัวของตัวเอง

(3) พัฒนาการด้านสังคม ประกอบด้วย ก. เล่นรวม

กับคนอื่นแต่ต่างคนต่างเล่น ข. เริ่มรู้จักเล่นเป็นกลุ่มกับเด็กอื่น ค. พยายามช่วยตัวเองในเรื่องการแต่งตัว ง. รู้จักขอและเริ่มรู้จักให้ และ จ. รู้จักรอคอยมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น

(4) พัฒนาการด้านสติปัญญา ประกอบด้วย ก. มีช่วง

ความสนใจกับของบางอย่างได้นาน 3-5 นาที ข. ชอบดูหนังสือภาพ ค. ชอบฟังบทกลอน

นิทานคำคล้องจอง ง. สนใจค้นคว้าสำรวจสิ่งต่างๆ จ. เริ่มประโยคคำถามอะไร ฉ. สนใจสิ่งรอบตัว และ ช. วางของซ้อนกันได้ 4-6 ชั้น

2) คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 3 ปี

(1) พัฒนาการด้านร่างกาย ประกอบด้วย ก. กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้ ข. รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว ค. เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้ และ ง. เขียนรูปวงกลมตามแบบได้

(2) พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ ประกอบด้วย ก. แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก ข. ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม และ ค. กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดคนน้อยลง

(3) พัฒนาการด้านสังคม ประกอบด้วย ก. รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง ข. ชอบเล่นแบบคู่ขนาน(เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น) ค. เล่นสมมติได้ และ ง. รู้จักรอคอย

(4) พัฒนาการด้านสติปัญญา ประกอบด้วย ก. สำรวจสิ่งต่างๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้ ข. บอกชื่อของตนเองได้ ค. ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา ง. สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆ ได้ จ. สนใจนิทานและเรื่องราวต่างๆ ฉ. ร้องเพลงท่องคำกลอนคำคล้องจองและแสดงท่าทางเลียนแบบได้ ช. รู้จักใช้คำถามอะไร ซ. สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่ายๆ และ ฉ. อยากรู้อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

3) คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 4 ปี

(1) พัฒนาการด้านร่างกาย ประกอบด้วย ก. กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้ ข. รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง ค. เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้ ง. เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้ และ จ. กระฉับกระเฉงไม่ชอบอยู่เฉย

(2) พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ ประกอบด้วย ก. แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์ ข. เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น ค. ชอบท้าทายผู้ใหญ่ และ ง. ต้องการให้มีคนฟังคนสนใจ

(3) พัฒนาการด้านสังคม ประกอบด้วย ก. แต่งตัวได้ด้วยตนเองไปห้องส้วมได้เอง ข. เล่นร่วมกับคนอื่นได้ ค. รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง ง. แบ่งของให้คนอื่น และ จ. เก็บของเล่นเข้าที่ได้

(4) พัฒนาการด้านสติปัญญา ประกอบด้วย

ก. จำแนกสิ่งต่างๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ ข. บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้
 ค. พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ ง. สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็น
 ประโยคอย่างต่อเนื่อง จ. สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างสร้างสรรค์โดยมี
 รายละเอียดเพิ่มขึ้น และ ฉ. รู้จักใช้คำถาม“ทำไม”

4) คุณลักษณะตามวัยเด็กอายุ 5 ปี

(1) พัฒนาการด้านร่างกาย คือ สามารถปฏิบัติ

กิจกรรมทางด้านร่างกายได้อย่างคล่องแคล่วและมั่นคง

(2) พัฒนาการด้านอารมณ์-จิตใจ ประกอบด้วย

ก. แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม ข. ชื่นชมความสามารถและ
 ผลงานของตนเองและผู้อื่น และ ค. ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

(3) พัฒนาการด้านสังคม ประกอบด้วย ก. ปฏิบัติ

กิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง ข. เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้ และ
 ค. มีมารยาทในสังคมที่งดงามมีจิตอาสา

(4) พัฒนาการด้านสติปัญญา คือ สามารถคิด

วิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นและสร้างสรรค์ งานตามศักยภาพ

2. การจัดประสบการณ์

2.1 การจัดประสบการณ์เด็กอายุ 2 ปี

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กอายุ 2 ปี ให้เด็กเรียนรู้จากการเล่น
 และทำกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงเกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม
 ได้พัฒนาตนเองทั้งด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา

2.1.1 หลักการจัดประสบการณ์ ควรคำนึงถึงสิ่งสำคัญต่อไปนี้

1) เลี้ยงดูเด็กให้มีสุขภาพที่ดีและปลอดภัย 2) มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กด้วยวาจาและท่าทีที่
 อ่อนน้อมเป็นมิตร 3) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สอดคล้องกับธรรมชาติความต้องการและ
 พัฒนาการของเด็ก 4) จัดสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เชื้อต่อการเรียนรู้ตามวัย 5) ประเมิน
 การเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็กอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และ 6) ประสานความร่วมมือ
 ระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถาน ศึกษาในการพัฒนาเด็ก

2.1.2 แนวทางการจัดประสบการณ์เด็กอายุ 2 ปี ดังนี้ 1) ดูแล

สุขภาพอนามัยและตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางร่างกายและจิตใจของเด็ก

2) สร้างบรรยากาศของความรัก ความอบอุ่น ความไว้วางใจ และความมั่นคงทางอารมณ์
 3) จัดประสบการณ์ตรงให้เด็กได้เลือกลงมือกระทำและเรียนรู้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 และการเคลื่อนไหวผ่านการเล่น 4) เปิดโอกาสให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลที่แวดล้อมและสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กอย่างหลากหลาย 5) จัดสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้และของเล่นที่สะอาด ปลอดภัย เหมาะสมกับเด็ก 6) ใช้การสังเกตและติดตามการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และ 7) ให้ครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็ก

2.1.3 การจัดประสบการณ์เด็กอายุ 3-5 ปี

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็ก อายุ 3-5 ปี (ไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่นทำกิจกรรมการเรียนรู้ 6 กิจกรรม) เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา

2.1.3.1 หลักการจัดประสบการณ์ ประกอบด้วย 1) จัดประสบการณ์ผ่านการเล่นและทำกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมและอย่างต่อเนื่อง 2) เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลและบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ 3) จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและผลผลิต 4) จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์ และ 5) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

2.3.1.2 แนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้ 1) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะและระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ 2) จัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า 3) จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ 4) จัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง 5) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุข เชื้อต่อการเรียนรู้ 6) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในบริบทของชุมชนนั้นๆ 7) จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 8) จัดประสบการณ์ให้เด็กที่มีการวางแผนล่วงหน้า และแผนที่เกิดจากสภาพจริง

9) นำชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ และ 10) ศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลของเด็กเป็นรายบุคคล ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

3. การบริหารงานวิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

ประกอบด้วย 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดประสบการณ์/การจัด กิจกรรมประจำวัน 3) ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ 4) ด้านสื่อและนวัตกรรม การจัดประสบการณ์เรียนรู้ 5) ด้านการวัดผลและประเมินผล 6) ด้านการนิเทศการศึกษา 7) ด้านการวิจัยในชั้นเรียน 8) ด้านโภชนาการ 9) ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมวัน สำคัญต่าง/โครงการที่ส่งเสริมผู้เรียน) และ 10) ด้านการประเมินคุณภาพภายในศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก

3.1 ด้านหลักสูตร

หลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับอายุ 2 ปี และระดับอายุ 3-5 ปี โดยหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้อง ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับ ธรรมชาติและการจัดประสบการณ์เรียนรู้ของเด็กเล็ก ดังนั้นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรดำเนินการ จัดทำหลักสูตร ดังนี้ 1) ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 และเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ รวมทั้งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว สภาพ ปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น 2) จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็ก เล็ก โดยกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจเป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สาระการเรียนรู้ราย ปี การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการสื่อและ แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ทั้งนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอาจกำหนด หัวข้ออื่นๆ ได้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นของสถานศึกษาแต่ละแห่ง และ 3) การประเมิน เป็นขั้นตอนของการตรวจสอบหลักสูตรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แบ่งออกเป็น การประเมินก่อนนำหลักสูตรไปใช้ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตรหลังจากที่ได้จัดทำแล้ว โดยอาศัยความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านต่างๆ การประเมินระหว่างการจัดดำเนินการใช้หลักสูตรเป็นการประเมิน เพื่อตรวจสอบว่าหลักสูตรสามารถนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ควรมีการปรับปรุงแก้ไขในเรื่องใด และการประเมินหลังการใช้หลักสูตรเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบหลักสูตรทั้งระบบ หลังจากที่ใช้หลักสูตรครบแต่ละช่วงอายุเพื่อสรุปผลว่าหลักสูตรที่จัดทำควรมีการปรับปรุง หรือพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างไร

ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศึกษาทำความเข้าใจ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ รวมทั้งศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กและครอบครัว สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชนและ ท้องถิ่น แต่งตั้งคณะกรรมการจากผู้เกี่ยวข้อง ข้องทุกฝ่ายร่วมกันจัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย หรือจุดมุ่งหมาย (มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์) 2) โครงสร้างหลักสูตร ประกอบด้วย สาระการ เรียนรู้รายปี ระยะเวลาเรียน การจัดประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการเด็ก การบริหารจัดการหลักสูตร และอื่นๆ

3.2 ด้านการจัดประสบการณ์/การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กอายุ 2-5 ปี สามารถนำมาจัดเป็น กิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ครูผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวัน จะต้องทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร โดยมีหลักการจัดและขอบข่ายกิจกรรม ประจำวัน ดังนี้

3.2.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

3.2.1.1 กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้ เหมาะสมกับวัยของเด็กและยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก ดังนี้ วัย 2 ปี มีความสนใจช่วงสั้นประมาณ 5 นาที วัย 3 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 8 นาที วัย 4 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 12 นาที และ วัย 5 ปี มีความสนใจอยู่ได้ประมาณ 15 นาที

3.2.1.2 กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ไม่ ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกิน 20 นาที

3.2.1.3 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

3.2.1.4 กิจกรรมมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอก ห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคลกลุ่มย่อย และ กลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้ กำลังจัดให้ครบทุกประเภท ทั้งนี้กิจกรรมที่ต้องออกกำลังกายควรจัดสลับกับกิจกรรมที่ไม่ ต้องออกกำลังมากนัก เพื่อเด็กจะได้ไม่เหนื่อยเกินไป

3.2.2 ขอบข่ายการจัดกิจกรรมประจำวัน

3.2.2.1 สำหรับเด็กอายุ 2 ปี

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 2 ปี มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางรากฐานการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะพื้นฐานของเด็กทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การจัดกิจกรรมควรจัดให้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ และความสามารถของเด็กตามวัย โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการอบรมเลี้ยงดูตามวิถีชีวิตประจำวัน และการเล่นของเด็กตามธรรมชาติที่เหมาะสมกับวัย ดังนี้

1) การฝึกสุขนิสัยและลักษณะนิสัยที่ดี เป็นกิจกรรมที่สร้างเสริมสุขนิสัยที่ดีในเรื่องการรับประทานอาหาร การนอน การทำความสะอาดร่างกาย การขับถ่าย ตลอดจนปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการดูแลสุขภาพอนามัยและการแสดงมารยาทที่สุภาพนุ่มนวลแบบไทย

2) การใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 เป็นกิจกรรมที่ช่วยกระตุ้นการรับรู้ผู้เรียน ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ในการมองเห็น การได้ยินเสียง การลิ้มรส การได้กลิ่น และการสัมผัสจับต้องสิ่งต่างๆ ที่แตกต่างกันในด้านขนาด รูปร่าง ความยาว สี น้ำหนัก และผิวสัมผัส เช่น การเล่นเกมที่มีพื้นผิวแตกต่างกัน เป็นต้น

3) การฝึกการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือ-ตา เป็นกิจกรรมที่ฝึกความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ นิ้วมือให้พร้อมที่จะหยิบจับ ฝึกการทำงานอย่างสัมพันธ์กันระหว่างมือและตา เช่น ร้อยลูกปัด เล่นพลาสติกก่อสร้างสรรค์ หยอดบล็อกรูปทรงลงกล่อง ตอกหมุด โยนรับลูกบอล ตักน้ำหรือทรายใส่ภาชนะ เป็นต้น

4) การเคลื่อนไหวและการทรงตัว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้กล้ามเนื้อแขนกับขามือกับนิ้วมือ และส่วนต่างๆ ของร่างกายในการเคลื่อนไหวหรือออกกำลังกายทุกส่วน โดยจัดให้เด็กเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่-เล็ก ตามความสามารถของวัย เช่น คืบ คลาน ยืน เดิน เล่น นิ้วมือ เคลื่อนไหวส่วนต่างๆ ของร่างกายตามเสียง ดนตรี ริ่งไล่จับ ปีนป่ายเครื่องเล่นสนาม เล่นชิงช้า ม้าโยก ลากจูงของเล่นมีล้อ ชี่จักรยานสามล้อ เป็นต้น

5) การส่งเสริมด้านอารมณ์ จิตใจ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเลี้ยงดูในการตอบสนองความต้องการของเด็กด้านจิตใจ โดยการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่นและมีความสุข เช่น อุ้ม โอบกอด ตอบสนองต่อความรู้สึกที่เด็กแสดงออก เป็นต้น

6) การส่งเสริมทักษะทางสังคม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัวได้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ เช่น เล่นรวมกลุ่มกับผู้อื่น แบ่งปัน รู้จักรอคอย เป็นต้น

7) การส่งเสริมทักษะทางภาษา เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กได้เปล่งเสียงเลียนเสียงพูดของผู้คน เสียงสัตว์ต่างๆ รู้จักชื่อเรียกของตนเอง ชื่อพ่อแม่หรือผู้คนที่ใกล้ชิดและชื่อสิ่งต่างๆ รอบตัว ตลอดจนรู้จักสื่อความหมายด้วยคำพูดและท่าทาง เช่น ชี้ชวนและสอนให้รู้จักชื่อเรียกสิ่งต่างๆ จากของจริง เล่านิทานหรือร้องเพลงง่ายๆ ให้ฟัง เป็นต้น

8) การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดตามจินตนาการของตนเอง เช่น ชีตเขียนวาดรูป เล่นบทบาทสมมุติ ทำกิจกรรมศิลปะการเล่นของเล่นสร้างสรรค์ เป็นต้น

3.2.2.2 สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี

1) การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่างๆ จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้งเล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี ฯลฯ

2) การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับช้อนส้อม ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

3) การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตากรุณาเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่างๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตามความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

4) การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น

จึงควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อน นอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นปฏิบัติตามกฎกติกา ข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

5) การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบจัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา ควรจัดกิจกรรม ให้เด็กได้สนทนาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้า จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทดลอง ศึกษานอกสถานที่ ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และ ในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

6) การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทางภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และบุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทางภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

7) การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่างๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่างๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กเล่นบทบาทสมมุติในมุมเล่นต่างๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่างๆ

3.2.3 ด้านการเขียนแผนการจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์ในระดับเด็กเล็กนั้นไม่สอนเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น ดังนั้นการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาครบทุกด้าน บรรลุจุดหมายตามหลักสูตรนั้นผู้สอนจำเป็นต้องวางแผนการจัดประสบการณ์และรู้หลักการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1) จุดประสงค์ของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ คือ (1) เพื่อให้ผู้สอนวางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และ (2) เพื่อให้ผู้สอนนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมมาประจำวันให้บรรลุตามจุดหมายที่กำหนด

2) การทำแผนการจัดประสบการณ์ การจัดแผนการจัด

ประสบการณ์ให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร ผู้สอนควรดำเนินตามขั้นตอน ต่อไปนี้

(1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง/ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยอย่างละเอียดจนเกิดความเข้าใจว่าจะพัฒนาเด็กอย่างไร เพื่อให้บรรลุตามจุดหมายที่หลักสูตรกำหนดไว้ นอกจากนี้ควรศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อให้มีความเข้าใจยิ่งขึ้น เช่น คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ข้อมูลพัฒนาการเด็ก พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

(2) วิเคราะห์หลักสูตรปฐมวัย พุทธศักราช 2546

ความสัมพันธ์ของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์(จุดหมาย) ตัวบ่งชี้สภาพที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 2-5 ปี ผู้สอนต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐาน ตัวบ่งชี้สภาพที่พึงประสงค์ของเด็กอายุ 2-5 ปี เพื่อนำไปพิจารณาสาระการเรียนรู้

(3) วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรปฐมวัยส่วนที่เป็นสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นประสบการณ์สำคัญ และส่วนที่เป็นสาระที่ควรเรียนรู้ โดยผู้สอนจะต้องวิเคราะห์และเลือกนำมากำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์

(4) กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ เป็นขั้นตอนที่ผู้สอนจะต้องกำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยซึ่งมีหลากหลาย รวมทั้งศึกษาแนวคิดจากนวัตกรรมที่ผู้สอนต้องใช้สอดแทรกลงในการจัดประสบการณ์ สำหรับรูปแบบที่นิยมใช้จัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัยคือ หน่วยการจัดประสบการณ์ ผู้สอนสามารถกำหนดหน่วยการจัดประสบการณ์เป็นรายสัปดาห์ บางสัปดาห์อาจใช้หน่วยการจัดประสบการณ์ตามความสนใจของเด็ก โดยพิจารณาข้อมูลหลักสูตรสถานศึกษา ตัวเด็ก สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ประกอบ ทั้งนี้สามารถยืดหยุ่นตามความเหมาะสม

(5) จัดทำหลักสูตรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในรูปแบบการบูรณาการร่วมกับสาระการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น สำหรับการจัดประสบการณ์แบบหน่วย ผู้สอนต้องกำหนดหัวเรื่องโดยใช้เป็นแกนกลางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก การกำหนดหัวเรื่องสามารถทำได้ 3 วิธี ได้แก่ ก. เด็กเป็นผู้กำหนด ข. ผู้สอนและเด็กร่วมกันกำหนด และ ค. ผู้สอนเป็นผู้กำหนด

(6) เขียนแผนการจัดประสบการณ์ ผู้สอนควรพิจารณาเขียนแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้สอนนำไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อเด็กปฐมวัยที่ผู้สอนรับผิดชอบ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

ก. นำหน่วยการจัดประสบการณ์มากำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้แล้ว ผู้สอนกำหนดรายละเอียดสาระการเรียนรู้ให้เข้ากับหัวเรื่องหน่วยการจัดประสบการณ์ สาระการเรียนรู้ประกอบด้วยประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ ซึ่งสาระที่ควรเรียนรู้ในหลักสูตรนั้นเป็นสาระที่ไม่ได้กำหนดรายละเอียดในเนื้อหาให้

ข. สังเกตหรือระดมความคิดจากเด็ก ผู้สอนจะสนทนากับเด็ก เพื่อจะได้ทราบว่าเด็กมีประสบการณ์เดิมในหัวเรื่องนั้นมากน้อยเพียงใด เด็กอยากทราบอะไรเพิ่มเติม และผู้สอนควรตรวจสอบหลักสูตรเพื่อเพิ่มเติมสิ่งที่เด็กควรเรียนรู้ในหน่วยหรือหัวเรื่องนั้นๆ

ค. เขียนแผนการจัดประสบการณ์ เมื่อได้ขอบข่ายสาระที่เด็กต้องการรู้แล้วผู้สอนต้องเขียนแผนการจัดประสบการณ์ โดยคำนึงถึงมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้สภาพที่พึงประสงค์ในเด็กแต่ละกลุ่มอายุที่ผู้สอนรับผิดชอบประสบการณ์สำคัญที่คาดว่าจะเกิด สื่อ กิจกรรม และการประเมิน

3.2.4 ด้านสื่อและนวัตกรรมการจัดประสบการณ์เรียนรู้

สื่อเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวเนื้อหาจากผู้ส่งไปยังผู้รับในการเรียนการสอน สื่อเป็นตัวกลางนำความรู้จากผู้สอนสู่เด็ก ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่วางไว้ ช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ทำให้สิ่งที่เป็นนามธรรมเข้าใจยากกลายเป็นรูปธรรมที่เด็กเข้าใจได้ง่าย เรียนรู้ได้ง่าย รวดเร็ว เพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้และการค้นพบด้วยตนเองแนวทางการดำเนินการใช้สื่อ มีดังนี้ คือ 1) ใช้สื่อที่เป็นของจริง สื่อธรรมชาติ และสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น 2) ใช้สื่อจากแหล่งการเรียนรู้อย่างหลากหลายทั้งที่บ้าน ศูนย์ฯ ชุมชน 3) ใช้สื่อที่คำนึงถึงความปลอดภัยต่อตัวเด็ก 4) ใช้สื่อเพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่างๆ ให้ครบทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ 5) จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยบูรณาการผ่านการเล่น และเน้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยการกระทำโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า 6) ใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ให้สอดคล้องกับหน่วยการเรียนรู้ที่ระบุไว้ในแผนการจัดประสบการณ์ 7) บูรณาการกิจกรรมการเรียนรู้สู่แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น 8) เปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้จากสื่อเทคโนโลยีต่างๆ เช่น ซีดีรอม วีดีทัศน์ และ 9) เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กโดยรวมจัดหาสื่อ

3.2.5 ด้านการวัดผลและประเมินผล

ให้ครอบคลุมถึงการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการประเมินผล ส่งเสริมความสามารถให้ประเมินผลอย่างถูกต้อง จัดให้มีการวัดและประเมินผลที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ปรับปรุงการสร้างเครื่องมือวัดผลให้การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 2-5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณา ปรับปรุง วางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตรการประเมินพัฒนาการควรยึดหลัก ดังนี้ 1) ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก 2) ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี 3) สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน 4) ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจัดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน และ 5) ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะสมกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรใช้วิธีการทดสอบสำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 2-5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

3.2.6 ด้านการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา เป็นงานที่ครอบคลุมถึงการให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษาทางวิชาการเพื่อให้การดำเนินงานต่างๆ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความสอดคล้องกับหลักสูตร การใช้วิธีการนิเทศสามารถทำได้หลากหลาย ทั้งนี้ต้องปฏิเสธสม่ำเสมอและเป็นระบบ

3.2.7 ด้านการวิจัยในชั้นเรียน

การวิจัยในชั้นเรียน เป็นงานวิจัยที่มุ่งพัฒนากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่กำหนดในหลักสูตรหรือสังคมคาดหวัง ซึ่งดำเนินการโดยครูผู้ดูแลเด็กหรือดำเนินการร่วมกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้เรียน โดยส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 เรื่อง

3.2.8 ด้านโภชนาการ

การดำเนินงานโภชนาการใช้แนวทางการดำเนินงานโภชนาการใน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของกรมอนามัยซึ่งงานโภชนาการที่สำคัญมี 2 ส่วนคือ การจัดอาหาร สำหรับเด็กเล็ก และการเฝ้าระวังการเจริญเติบโตของเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับอาหารตามวัยที่เหมาะสมและเพียงพอ ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กเป็นพื้นฐานของการมีสุขภาพที่ดี มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย ส่งเสริมให้เด็กได้รับอาหารครบ 5 หมู่ รวมทั้งน้ำดื่มสะอาด และสารอาหารที่จำเป็น ดังนี้

1) อาหารหลัก 5 หมู่ ประเทศไทย แบ่งอาหารชนิดต่างๆ ที่รับประทานเป็น 5 หมู่ เพื่อเป็นแนวทางง่ายๆ ที่ใช้แนะนำการรับประทานอาหารว่าควรกินให้ครบ 5 หมู่ โดยอาหารในหมู่เดียวกัน สามารถกินทดแทนกันได้เพื่อให้ร่างกายได้รับสารอาหารต่างๆ ครบถ้วนและเพียงพอเพื่อการมีภาวะโภชนาการที่ดีอาหาร 5 หมู่ ได้แก่

หมู่ที่ 1 เนื้อสัตว์ ไข่ นม และถั่วเมล็ดแห้ง อาหารหมู่นี้ให้สารอาหารโปรตีนเป็นส่วนใหญ่รวมทั้ง วิตามิน และแร่ธาตุ ซึ่งมีหน้าที่หลักในการสร้างเซลล์กล้ามเนื้อ เนื้อเยื่อ กระดูก ภูมิคุ้มกันโรค ฮอร์โมน เอนไซม์ และใช้เป็นแหล่งพลังงานของร่างกาย เมื่อร่างกายได้รับสารอาหารคาร์โบไฮเดรตและไขมันไม่เพียงพอ

หมู่ที่ 2 ข้าว แป้ง เผือก มัน และน้ำตาล อาหารหมู่นี้ให้สารอาหารคาร์โบไฮเดรตเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีหน้าที่หลักในการให้พลังงานแก่ร่างกาย เช่น ทำให้เดินไปไหนมาไหนได้ ทำงานได้ ถ้ารับประทานอาหารพวกนี้ในปริมาณมากเกินไปเกินความต้องการของร่างกาย สารอาหารคาร์โบไฮเดรตก็จะถูกเปลี่ยนไปอยู่ในรูปไขมันและสะสมในร่างกาย

หมู่ที่ 3 ผักต่างๆ เช่น ผักบุ้ง ตำลึง คะน้า ฟักทอง ถั่วฝักยาว ฯลฯ

หมู่ที่ 4 ผลไม้ต่างๆ เช่น กัลยาล์ ส้ม มะละกอ มะม่วง สับปะรด ขนุน ฝรั่ง ลางสาด ฯลฯ ผักและผลไม้ เป็นแหล่งของสารอาหารจำพวกวิตามิน และแร่ธาตุต่างๆ มีหน้าที่หลักในการช่วยให้อวัยวะต่างๆ ในร่างกายทำงานได้ตามปกติและชะลอความเสื่อมของร่างกาย นอกจากนี้ผักและผลไม้ยังอุดมไปด้วยเส้นใยอาหารและสารพฤกษเคมี ซึ่งอาจช่วยป้องกันโรคมะเร็งบางชนิดได้

หมู่ที่ 5 ไขมันต่างๆ เช่น ไขมันจากสัตว์และไขมันจากพืช อาหารหมู่นี้ให้สารอาหารไขมัน ซึ่งมีหน้าที่หลักในการให้พลังงานที่ใช้ประจำวันและยังเป็นพลังงานสะสมที่ร่างกายสามารถนำมาใช้เมื่อจำเป็น

2) เด็กปฐมวัยควรได้ดื่มน้ำสะอาดให้เพียงพอทุก 45 นาที เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ

3) การปรุงอาหารต้องใช้เครื่องปรุงที่มีส่วนประกอบของไอโอดีนด้วยทุกครั้ง เช่น เกลือไอโอดีน น้ำปลาไอโอดีน

4) ใน 1 สัปดาห์ควรจัดอาหารให้มีธาตุเหล็กประมาณ 1-2 มื้อ

5) สารอาหารที่จำเป็นสำหรับเด็ก สารอาหารหลักที่เด็กต้องการคือ คาร์โบไฮเดรตและไขมันซึ่งเป็นสารอาหารที่ให้พลังงานและโปรตีนเป็นสารอาหารที่ช่วยในการเจริญเติบโตและเสริมสร้างเนื้อเยื่อ เราจะได้โปรตีนจากเนื้อสัตว์ต่างๆ ไข่ นม และถั่ว เมล็ดแห้ง เด็กเล็กมีความต้องการพลังงานและสารอาหารต่อน้ำหนักตัวมากกว่าผู้ใหญ่ หากได้รับพลังงานไม่เพียงพอร่างกายจะนำโปรตีนไปใช้เป็นพลังงานทำให้โปรตีนไม่ถูกนำไปใช้ในเรื่องการเจริญเติบโตทำให้เด็กเตี้ย แคระแกร็น และอาหารสำหรับเด็กควรมีไขมันเป็นส่วนประกอบในปริมาณที่พอเหมาะเพื่อให้ได้รับกรดไขมันที่จำเป็น นอกจากนี้ยังมีสารอาหารอื่นๆ ที่มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตของเด็ก ได้แก่

(1) แคลเซียม แร่ธาตุสำคัญที่ช่วยในการสร้างกระดูกและฟันให้แข็งแรงและยังมีหน้าที่สำคัญเกี่ยวกับการทำงานของระบบประสาท กล้ามเนื้อรวมทั้งกล้ามเนื้อหัวใจ การแข็งตัวของเลือดเมื่อมีบาดแผล วัยเด็กเป็นวัยที่ร่างกายต้องการแคลเซียมมาก เนื่องจากมีภาวะสร้างกระดูกมาก ช่วยให้มีการสะสมแคลเซียมในกระดูกมากขึ้น แหล่งอาหารที่มีแคลเซียมมาก ได้แก่ นม เนยแข็ง ปลาเล็กปลาน้อย ปลากระป๋อง กุ้งฝอย เต้าหู้ ผักใบเขียว

(2) ไอโอดีน เป็นแร่ธาตุที่สำคัญ เพราะถ้ามีการขาดในหญิงตั้งครรภ์จะทำให้เด็กที่เกิดมามีสติปัญญาด้อย โดยอาหารที่เป็นแหล่งของไอโอดีน ได้แก่ อาหารทะเล คือ ปลา ปู กุ้ง หอย ปลาหมึก และเกลือเสริมไอโอดีน ใช้ในการปรุงอาหาร

(3) วิตามินเอ มีหน้าที่ในการเสริมสร้างเนื้อเยื่อและระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายแหล่งอาหารของวิตามินเอ ได้แก่ ตับ ผักใบเขียว และผักที่มีสีเหลือง เช่น ฟักบัว ตำลึง ฟักทอง แครอท ส่วนในผลไม้ ได้แก่ มะละกอสุก มะม่วงสุก นอกจากสารอาหารต่างๆ ที่จำเป็นตามข้างต้นแล้ว ยังได้รับสารอาหารอื่นๆ เช่น วิตามิน 1 วิตามิน 2 วิตามิน บี 6 วิตามิน บี 12 รวมทั้งแร่ธาตุ ฟอสฟอรัส โซเดียม โปแตสเซียม สังกะสี

6) การติดตามผลการดำเนินงานโภชนาการ หลังจากที่ได้ให้คำแนะนำกับพ่อแม่/ผู้ปกครองเด็ก และดำเนินการส่งเสริมภาวะโภชนาการหรือแก้ไข ปัญหาแล้ว จะต้องมีการติดตามผลการดำเนินงานนั้น เพื่อดูว่าวิธีการส่งเสริมภาวะ โภชนาการหรือแก้ไขปัญหานั้นได้ผลเป็นอย่างไร

(1) ในกรณีที่เด็กมีการเจริญเติบโตดี ติดตามโดยชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูงตามปกติ

(2) ในกรณีที่เด็กอยู่ในระดับเสี่ยงต่อการขาดอาหาร (น้ำหนัก ค่อนข้างน้อย ค่อนข้างตี้ย ค่อนข้างพอมหรือเสี่ยงต่อภาวะอ้วน(เริ่มอ้วนหรืออ้วน) ให้ ติดตามโดยการชั่งน้ำหนักทุกเดือนและวัดส่วนสูงทุก 3 เดือน เมื่อชั่งน้ำหนัก-วัดส่วนสูง แล้วนำน้ำหนักส่วนสูงมาจุดลงในกราฟทั้ง 3 ตัวชี้วัด เพื่อดูว่า ก. เด็กมีแนวโน้มการ เจริญเติบโตเป็นอย่างไร และ ข. ภาวะโภชนาการเปลี่ยนแปลงหรือไม่

เด็กอาจมีภาวะโภชนาการเหมือนเดิม แต่เส้นการเจริญเติบโต ของเด็กเปลี่ยนแปลงให้ดูด้วยว่าเปลี่ยนไปในทิศทางดีขึ้นเท่าเดิมหรือแยลง (รายละเอียดดู ในหัวข้อแปลผลและแจ้งผล) ในกรณีที่เส้นทางการเจริญเติบโตของเด็กเปลี่ยนแปลงดีขึ้น แสดงว่า การกินอาหารดีแล้วหรือวิธีการแก้ไขปัญหานั้นดีแล้วให้ทำต่อไปในกรณีที่เส้นการ เจริญเติบโตของเด็กไม่เปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางแยลงแสดงว่าการกิน อาหารของเด็กยังไม่เพียงพอหรือวิธีการแก้ไขนั้นยังไม่ดีต้องปรับเปลี่ยนวิธีการแก้ไขใหม่

3.2.9 ด้านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ/โครงการ ส่งเสริมผู้เรียน) ได้แก่ 1) กิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ วันเด็ก วันปีใหม่ วัน สำคัญทางศาสนา ฯลฯ และ 2) โครงการต่างๆ ที่บรรจุไว้ในแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.2.10 ด้านการประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถประเมินคุณภาพภายในศูนย์พัฒนา เด็กเล็กได้โดยใช้มาตรฐานการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนด เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีมาตรฐานและมี คุณภาพเป็นที่ยอมรับของชุมชน

มาตรฐานที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วมและสนับสนุนทุกภาคส่วน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2545 มาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบัน ศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัด กระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหา ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนาระหว่างชุมชน ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นจึงต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมกันทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อให้เป็นไป ตามกฎหมาย อีกทั้งยังเป็นการใช้ต้นทุนทางสังคมที่มีอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนา เด็กเล็กเป็นการสร้างพื้นฐานการศึกษาให้แก่เด็กเล็กที่จะทำให้มีการสานเสริมการศึกษา ระดับขั้นพื้นฐานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของสังคม จนเป็นที่ยอมรับในศักยภาพของการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระบวนการบริหารแบบการมีส่วนร่วมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก เพราะจะทำให้สามารถขับเคลื่อนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไปสู่มาตรฐานการบริหาร แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนของสังคมภายใต้ทักษะการ บริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หัวหน้าศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก และผู้เกี่ยวข้องที่จะทำให้เกิดความพร้อมใจที่จะร่วมมือใน การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ก้าวหน้าต่อไป

บุคคล ครอบครัวยุ องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กร เอกชน องค์กรรัฐ สถาบันการศึกษา และศาสนาศาสนา สามารถมีส่วนร่วมในการดำเนิน งานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้ดังนี้

1. ด้านวิชาการ ได้แก่ 1) ให้คำแนะนำปรึกษาการจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา โครงการพัฒนาต่างๆ ตามแผนพัฒนาศูนย์ พัฒนาเด็กเล็ก 2) ให้คำแนะนำ ปรึกษา สนับสนุนทรัพยากรในการทำกิจกรรม เช่น ศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กให้กับ ผู้ปกครองและครู 3) ให้คำแนะนำหรือมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพการจัด

ประสบการณ์การเรียนรู้ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 4) ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในชุมชน ท้องถิ่น ทราบอย่างทั่วถึง

2. ด้านอาคารสถานที่ ได้แก่ 1) ร่วมพัฒนาปรับปรุงอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกอาคาร และ 2) ร่วมให้การเฝ้าระวังดูแลความปลอดภัยและทรัพย์สินภายในอาคารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. ด้านงบประมาณ ได้แก่ ระดมทรัพยากรสนับสนุนการพัฒนาอาคารสถานที่ บุคลากร สื่อ วัสดุ ครุภัณฑ์ กิจกรรมศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ อาหารเสริม อาหารว่าง อุปกรณ์กีฬา และอื่นๆ ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4. ด้านบุคลากร ได้แก่ 1) ให้คำปรึกษาแนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน ในการดำเนินงานและการพัฒนาบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 2) ร่วมในการอบรมเลี้ยงดูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ดูแลความปลอดภัยเด็กเล็กภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5. ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน มีการจัดกิจกรรมสัมพันธ์กับชุมชนได้ ดังนี้

5.1 จัดกิจกรรมเยี่ยมบ้าน

5.2 จัดทำสมุดสื่อสารระหว่างศูนย์กับผู้ปกครอง

5.3 จัดทำป้ายนิเทศให้ความรู้กับผู้ปกครอง

5.4 จัดให้มีมุมเรียนรู้ผู้ปกครอง

5.5 จัดกิจกรรมการแสดงของเด็กเข้าร่วมในโอกาสต่างๆ

5.6 จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ นวัตกรรม สื่อการเรียนและผลงานเด็ก

เรียนและผลงานเด็ก

5.7 ร่วมกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีต่างๆ ของท้องถิ่น

5.8 เข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ที่สาธารณะ เช่น ตลาด วัด

สวนสาธารณะ ฯลฯ

5.9 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้บริการชุมชน เกี่ยวกับอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร และอื่นๆ การให้บริการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่นอกเหนือจากการให้การอบรมเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ และให้บริการด้านอื่นๆ แก่ชุมชนได้ ดังนี้

1) ด้านอาคารสถานที่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถให้บริการด้านอาคารสถานที่แก่ชุมชนหรือประชาชนภายในท้องถิ่นในวันสำคัญต่างๆ หรือการจัดกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

2) ด้านวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถให้บริการด้านวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ

เพื่อประโยชน์ของชุมชนหรือประชาชน 3) ด้านวิชาการ สารสนเทศและแหล่งเรียนรู้
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถให้บริการด้านวิชาการ สารสนเทศหรือเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับ
พ่อแม่ ผู้ปกครอง เยาวชน และชุมชนในการค้นคว้า ศึกษา ต่างๆ 4) ด้านการเผยแพร่
ความรู้ให้กับชุมชน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถให้บริการแก่ประชาชนหรือชุมชนในท้องถิ่น
โดยให้หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือครูผู้ดูแลเด็ก เป็นวิทยากรในการเผยแพร่ความรู้ใน
การอบรมเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย และ 5) ด้านการ
ให้บริการสาธารณะ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสามารถมีส่วนร่วมช่วยในการสนับสนุนการให้บริการ
สาธารณะแก่ชุมชนหรือประชาชนได้ตามบริบทหรือวัฒนธรรมของท้องถิ่น

5.10 การส่งเสริมสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากชุมชน ได้แก่ 1) การ
สนับสนุนวัสดุ สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ต่างๆ ชุมชน สามารถให้การสนับสนุนศูนย์
พัฒนาเด็กเล็กในด้านวัสดุ สื่อการเรียนการสอน และอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการ
พัฒนาเด็กปฐมวัยในท้องถิ่น 2) บริจาคเงินสนับสนุนกิจกรรมต่างๆ ชุมชนสามารถบริจาค
เงินเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รวมทั้งการจัดซื้อสื่อการเรียน
การสอน วัสดุอุปกรณ์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย 3) ให้ความรู้โดยปราชญ์ชาวบ้าน
ชุมชน หรือจากเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ชุมชนสามารถให้การสนับสนุนศูนย์พัฒนา
เด็กเล็ก โดยปราชญ์ชาวบ้านถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็ก
เล็ก หรือผู้มีความรู้จากหน่วย งานต่างๆ มาถ่ายทอดความรู้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเด็ก
ปฐมวัย 4) ให้การสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ชุมชนสามารถให้การสนับสนุนการจัด
ประสบการณ์การเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัย ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้โดยให้การสนับสนุน
แหล่งเรียนรู้ในชุมชนต่างๆ โดยให้เด็กปฐมวัยเข้าไปเรียนรู้จากสถานที่จริง และ 5) ให้ข้อมูล
ข่าวสาร ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.11 กระบวนการมีส่วนร่วมกันทุกภาคส่วนในสังคม

ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็น
ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภาครัฐภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และศาสนสถาน สามารถมี
ส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ 1) ร่วมระดมสรรพกำลังและทรัพยากร
เพื่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ เพื่อการพัฒนาศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก และ 3) ร่วมตรวจสอบ ร่วมประเมินศูนย์ ร่วมแก้ไข เพื่อการพัฒนาศูนย์
พัฒนาเด็กเล็ก

มาตรฐานที่ 6 ด้านส่งเสริมเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัย

เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานในการอบรมเลี้ยงดู จัดประสบการณ์ และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้แก่เด็กปฐมวัยอย่างครอบคลุม กว้างขวาง เป็นพื้นฐานของการศึกษาเพื่อพัฒนาคนอย่างมีคุณภาพ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องส่งเสริมการสร้างเครือข่ายการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด ระดับภาค ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย 1) เพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย 2) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีศักยภาพในการพัฒนาเด็กเล็ก 3) เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการปฏิบัติงานด้านพัฒนาเด็กปฐมวัยระหว่างหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 4) เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

2. แนวทางปฏิบัติงาน มีดังนี้ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมสนับสนุนการจัดประชุมหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครูผู้ดูแลเด็ก ผู้ช่วยครูผู้ดูแลเด็ก ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดแผนความร่วมมือในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) จัดทำแผนงาน ปฏิทินงาน แนวทางการปฏิบัติงานตามกำหนดการ 3) ส่งแผนงานและปฏิทินงานให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัดพิจารณาเห็นชอบ 4) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเครือข่ายศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5) ดำเนินการตามแผนงานและปฏิทินงานที่กำหนดไว้ และ 6) สรุปและรายงานผลการดำเนินงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้นสังกัด (หมายเหตุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถปรับรูปแบบและกิจกรรมภายใต้ความร่วมมือได้ตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น)

3. การส่งเสริมสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานผู้จัดการศึกษาปฐมวัยมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยตามศักยภาพทั้งด้านวิชาการงบประมาณและการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 2) ดำเนินการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์งานพัฒนาเครือข่าย 3) ประเมินผลการพัฒนา และ 4) สนับสนุนให้บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความก้าวหน้าในวิชาชีพและมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่

4. การจัดตั้งเครือข่ายระดับต่างๆ

4.1 ชั้นที่ 1 การวางแผน ได้แก่ 1) วางแผนงานในการสร้างเครือข่าย
2) ประสานความร่วมมือกับหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอ สำนักงานส่งเสริมการปกครอง
ท้องถิ่นจังหวัด สถานีอนามัย โรงพยาบาล ศาสนสถาน สถาบันการศึกษาต่างๆ และ
ชมรม/สมาคมต่างๆ ฯลฯ 3) ประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ในการสร้างเครือข่าย 4) จัดตั้ง
ชมรม คณะกรรมการชมรม คณะทำงาน หรือคณะกรรมการที่จะเป็นที่ทีมงานพร้อมกำหนด
ภารกิจหน้าที่และกลไกในการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการดำเนินงาน
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และกิจกรรมต่างๆ โดยทีมงานควรประกอบด้วย ผู้นำเครือข่าย
หัวหน้าศูนย์ฯ ผู้ดูแลเด็กดีเด่น ครูผู้ดูแลเด็ก อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.)
เจ้าหน้าที่จากสถานีอนามัยในพื้นที่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในพื้นที่ ภูมิปัญญาในพื้นที่
ผู้ปกครอง และ ผู้นำทางศาสนา และ 5) วางแผนการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น จัดอบรม
สัมมนาเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้ดูแลเด็ก ศึกษาดูงาน จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนิเทศ
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4.2 ชั้นที่ 2 ปฏิบัติงานตามแผน

4.3 ชั้นที่ 3 ประเมินผลการดำเนินงาน ได้แก่ 1) ประเมินผลการดำเนิน
งานในรอบปีของแต่ละฝ่ายแต่ละทีมงานที่แบ่งภาระงานไว้ และ 2) รวบรวมผลการประเมิน
ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข เพื่อเสนอทีมงาน คณะทำงาน และผู้บริหารองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่น

4.4 ชั้นที่ 4 ปรับปรุงและพัฒนา คือ นำผลการประเมินมาปรับปรุงและ
พัฒนาการสร้างเครือข่าย

ตอนที่ 4 การจัดการศึกษาปฐมวัยในต่างประเทศ

การจัดการศึกษาปฐมวัยที่ได้รับการยอมรับและเป็นผู้นำด้านการจัดการศึกษา
ปฐมวัยในต่างประเทศนั้นมีหลายประเทศ ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างการจัดการศึกษาปฐมวัย
ในประเทศต่างๆ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศสวีเดน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศ
ญี่ปุ่น ประเทศอิสราเอล และประเทศมาเลเซีย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศอังกฤษ

รูปแบบการจัดการศึกษาภาคบังคับของประเทศอังกฤษกำหนดให้เด็กเริ่มเรียนหนังสือเมื่ออายุ 5 ขวบ ส่วนการศึกษาของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ขวบ เป็นการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งจัดตามดุลพินิจขององค์การบริหารการศึกษาส่วนท้องถิ่น (Local Education Authority) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1991 รัฐบาลได้ให้พันธะสัญญาที่จะจัดหาที่เรียนให้แก่เด็กอายุ 4 ขวบ ตามที่ผู้ปกครองประสงค์โดยจะค่อยๆ เพิ่มที่เรียนอยู่ตลอดเวลา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540, หน้า 3) และจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

- 1) โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery School) เปิดรับเด็กตั้งแต่อายุ 2 ขวบขึ้นไป รับทั้งเด็กชายและเด็กหญิง โดยไม่มีกฎหมายบังคับให้ผู้ปกครองต้องส่งเด็กเข้าโรงเรียนเด็กเล็ก นอกจากการจัดโรงเรียนเด็กเล็กโดยเฉพาะแล้วยังสามารถจัดชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนระดับอื่นได้ด้วย เพราะการจัดโรงเรียนชั้นเด็กเล็กมีค่าใช้จ่ายสูงมาก
- 2) โรงเรียนสำหรับวัยแรก (Infant School) หรือชั้นเรียนของเด็กๆ ระดับ 1 (Key Stage 1 หรือ KS 1) ในโรงเรียนประถมศึกษา โดยจะรับเด็กในช่วงอายุตั้งแต่ 5 ขวบ ถึง 7 ขวบ โดยมีการจัด 2 ลักษณะ คือ จัดชั้นเรียนแต่ละอายุ และแบ่งกลุ่มตามอายุเด็ก
- 3) ศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน (Children's Centers) เป็นสถานบริบาลเด็กตอนกลางวันสำหรับเด็กแรกเกิดถึง 5 ขวบ ในลักษณะการให้การอบรมเลี้ยงดูเป็นส่วนใหญ่เพื่อสนองความต้องการและความจำเป็นของมารดาที่ต้องทำงานนอกบ้านและมารดาที่ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองได้ โดยจะอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ปกครองเช่นเดียวกับที่ให้ความสะดวกแก่เด็กๆ และบางแห่งก็มีการบริการสำหรับแม่และเด็กวัยเตาะแตะในกลุ่มเด็กเล็กด้วยกันและชั้นเรียนอื่นๆ ที่จัดขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ รวมทั้งการดูแลเด็กแบบโรงเรียนเด็กเล็กด้วย คณะครูประกอบด้วยครูที่มีวุฒิปริญญาตรีที่ได้รับการฝึกมาแล้ว หรือบางครั้งมีผู้อาสาสมัครทำงานเพื่อสังคมอื่นๆ ซึ่งในแต่ละแห่งจะมีการติดต่อกับแพทย์และนักสังคมสงเคราะห์อยู่ตลอดเวลา

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของประเทศไทยจะไม่มีการกำหนดแน่นอนตายตัว เพราะระบบการศึกษาของอังกฤษเป็นระบบแบบกระจายอำนาจ ดังนั้นผู้จัดหลักสูตรในโรงเรียนก็คือครูใหญ่และคณะครูในโรงเรียนโดยเน้นการจัดกิจกรรมการเล่นสำหรับเด็ก (การศึกษาปฐมวัยในยุโรปและอเมริกา, หน้า 56-57, ออนไลน์)

4.2 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศสวีเดน

Alva Myrdal เป็นผู้บุกเบิกทางการศึกษาปฐมวัยของสวีเดน โดยได้ก่อตั้งวิทยาลัยครูอนุบาลแห่งแรกขึ้นในกรุงสต็อกโฮล์ม เพื่อให้การอบรมแก่บุคลากรที่ทำงานในโรงเรียนอนุบาล ต่อมา มีการจัดวางโปรแกรมการปฏิบัติงานในโรงเรียนอนุบาล เพื่อปฏิรูปและส่งเสริมการศึกษาสำหรับเด็กวัยก่อน 7 ขวบ โดยรัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการขึ้นเพื่อดำเนินการในเรื่องนี้ สำหรับรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศสวีเดน จัดขึ้นเพื่อบริการแก่ครอบครัวที่สมาชิกต้องออกไปทำงานนอกบ้าน โดยให้การดูแลเอาใจใส่เด็กเป็นอย่างดี มีสภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกับบ้านมากกว่าที่จะเป็นโรงเรียน ซึ่งมีรูปแบบ ดังนี้

1) โรงเรียนอนุบาล (The Kindergarten) โรงเรียนอนุบาลประเภทนี้จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานดูแลและให้การศึกษาแก่เด็กวัยอนุบาล โดยเน้นการช่วยเหลือให้เด็กปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ โรงเรียนจะรับเด็กสองผลัด ผลัดแรกในช่วงเวลาเช้า คือช่วง 09.00–12.00 น. และผลัดสองในเวลาบ่าย คือช่วง 14.00–17.00 น. รับเด็กอายุตั้งแต่ 4–6 ขวบ แต่อาจจะยืดหยุ่นได้ในแต่ละท้องถิ่น

2) สถานเลี้ยงเด็ก (Nursery) จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือมารดาที่ออกไปทำงานนอกบ้านมีรูปแบบการให้บริการ ดังต่อไปนี้

2.1) สถานเลี้ยงเด็กกลางวัน (Day Nursery) รับเลี้ยงเด็กตั้งแต่อายุ 6 เดือน ถึง อายุ 7 ปี ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทำงานนอกบ้านหรือกำลังเรียนอยู่หรือต้องการที่เลี้ยงชั่วคราวในระยะเวลาสั้นๆ ซึ่งเปิดทำการเวลา 06.30–19.00 น. ในวันธรรมดา และเวลา 06.30–14.30 น. ในวันเสาร์ ส่วนวันอาทิตย์ปิดทำการ

2.2) สถานเลี้ยงเด็กแบบครอบครัวในเขตเทศบาล (Municipal Family Day Nursery) เป็นสถานเลี้ยงเด็กที่จัดตั้งขึ้นในบ้านซึ่งได้รับการอนุมัติจากผู้บริหารท้องถิ่นงานส่วนใหญ่ คือ การเลี้ยงเด็ก นอกจากนี้ยังรับดูแลเด็กที่มีปัญหาทางด้านสุขภาพด้วย

2.3) สถานเลี้ยงเด็กในเขตเกษตรกรรม (Farming Day Nursery) รับดูแลเด็กอายุ 1–7 ขวบ ที่ผู้ปกครองต้องออกไปทำงานในนาระหว่างฤดูเก็บเกี่ยวเป็นการให้บริการดูแลเด็กเต็มวัน สถานเลี้ยงเด็กแบบนี้ดำเนินการโดยการบริหารส่วนจังหวัดซึ่งประสบปัญหาหนัก คือ การจัดหาครูที่มีคุณสมบัติมาสอนในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวสั้นๆ แต่เนื่องจากช่วงเวลานี้เป็นเวลาที่โรงเรียนธรรมดาทางตอนเหนือของสวีเดนอยู่ในระหว่างปิดภาคเรียนจึงทำให้มีครูผู้เชี่ยวชาญมาสอนไม่เพียงพอ

2.4) สถานเลี้ยงเด็กเวลาบ่ายหรือศูนย์นันทนาการ (Afternoon nursery Recreation Center) จะให้บริการเด็กตั้งแต่เวลา 16.00 น. ทุกๆ วัน เว้นวันสุดสัปดาห์หรือวันหยุดเทศกาลต่างๆ โดยรับดูแลเด็กที่ทางบ้านไม่มีใครดูแลหลังจากที่โรงเรียนอนุบาลเลิก

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาปฐมวัยในสวีเดน คือ ผู้นำท้องถิ่นที่อาสาสมัครเข้ามาดำเนินการ ซึ่งหน่วยงานที่มีอำนาจสูงสุดทางการศึกษาปฐมวัย ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข และสวัสดิการแห่งชาติ เป็นผู้ดูแลคอยให้คำแนะนำในการดำเนินงานของโรงเรียนอนุบาล โดยการบริหารจะแบ่งออกเป็นมณฑลและท้องถิ่น ผู้รับผิดชอบ คือ คณะกรรมการบริหารสังคมซึ่งเป็นสาขาของเทศบาลท้องถิ่นเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบสถานรับเลี้ยงเด็กและศูนย์เด็กทั้งหมด โดยรัฐจะสนับสนุนเงินร้อยละ 35 เทศบาลท้องถิ่นอุดหนุนอีกร้อยละ 50 ส่วนที่เหลือผู้ปกครองจะเป็นผู้ออกเงินเอง

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยของประเทศสวีเดนมีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการศึกษาของ อาร์โนลด์เชล จอง เพียเจท์ และอิริค อีริคสัน คือ ครูจะต้องเรียนรู้เกี่ยวกับอัตราและขั้นตอนของพัฒนาการเด็กทุกๆ ไป และจะใช้วิธีการสอนที่มีส่วนคล้ายคลึงกับโรงเรียนเด็กเล็กของประเทศอังกฤษ ที่เรียกว่า วิธีการสอนแบบค้นพบตัวเองเพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและทางกายภาพให้มากขึ้นและในสภาพแวดล้อมที่ปราศจากความกดดันเพื่อที่เด็กจะได้ค้นพบและเรียนรู้เกี่ยวกับโลกของตนเอง จุดมุ่งหมายที่สำคัญของหลักสูตร คือ ให้เด็กได้มีพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพ มีทัศนคติต่อตนเอง และมีอิสระที่จะเรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ซึ่งเป็นวิธีการช่วยพัฒนาเด็กทั้งทางสังคม อารมณ์ ร่างกาย และสติปัญญา วิชาที่จัดสอนให้แก่เด็ก ได้แก่ ทักษะการช่วยเหลือตนเอง การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก การเคารพกฎและระเบียบข้อห้ามต่างๆ ของสังคมและความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ (การศึกษาปฐมวัยในยุโรปและอเมริกา, หน้า 62-65, ออนไลน์)

4.3 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศสหรัฐอเมริกา

รูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศสหรัฐอเมริกา มี 3 รูปแบบ คือ

1) โรงเรียนอนุบาล ในช่วงแรกๆ จะรับเด็กในช่วงอายุ 3-7 ปี ต่อมาในศตวรรษที่ 20 ได้รับเด็กช่วงอายุ 4-5 ขวบ ส่วนใหญ่จะรับเด็กเพียงครึ่งวัน โดยมีเวลาเรียนประมาณ 2 ชั่วโมง หรือ 2 ชั่วโมงครึ่ง และบางแห่งอาจมีการเรียนเต็มวันคือตั้งแต่เวลา 08.00-15.30 น.

2) โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีพื้นฐานที่จะเลี้ยงดูเด็กทั้งหลายให้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคมที่ดีและสมบูรณ์

3) ศูนย์เลี้ยงเด็ก หรือสถานรับเลี้ยงเด็ก จัดตั้งขึ้นเพื่อให้การดูแลเด็กที่แม่จะต้องออกไปทำงานมากกว่าที่จะมุ่งให้การศึกษาแก่เด็ก ศูนย์เลี้ยงเด็กหรือสถานรักเลี้ยงเด็กจะแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ สถานรับเลี้ยงเด็กตามบ้าน สถานรับเลี้ยงเด็กแบบครอบครัว และศูนย์ดูแลเด็ก นอกจากนี้ยังมีสถานรับเลี้ยงเด็กย่อยๆ อีกหลายแบบแต่หลักการและวิธีปฏิบัติก็จะคล้ายคลึงกับแบบใดแบบหนึ่งใน 3 แบบ ที่กล่าวมา

หลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัยของประเทศสหรัฐอเมริกาหลายแบบด้วยกันนับตั้งแต่การจัดโปรแกรมเพื่อดูแลเด็กไปจนถึงโปรแกรมการเลี้ยงดูเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กมีทั้งหลักสูตรที่มีโครงสร้างที่แน่นอนและหลักสูตรที่ไม่มีโครงสร้างเลย ปัจจุบันสหรัฐอเมริกาได้ตั้งคณะที่ปรึกษาเป้าหมายการศึกษาแห่งชาติขึ้น เพื่อให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรี และรัฐสภา เรียกโดยย่อว่า Goal Panel มีหน้าที่สนับสนุนคณะทำงานด้านความพร้อมในการเข้าเรียนของเด็ก เพื่อปรับปรุงวิธีการประเมินความพร้อมในการเข้าเรียน โดยกลุ่มคณะทำงานจะมีการพัฒนารูปแบบการพัฒนาความพร้อมที่นำไปสู่ความต้องการด้านการพัฒนาเด็ก เสนอข้อชี้แนะ ติดตามประเมิน และรายงานเพื่อปรับปรุงนโยบายและการปฏิบัติงาน (การศึกษาปฐมวัยในยุโรปและอเมริกา, หน้า 65-74, ออนไลน์)

4.4 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศญี่ปุ่น

รูปแบบการจัดการศึกษาในประเทศญี่ปุ่นมีการจัดบริการให้กับเด็กอายุ 3-5 ปี โดยมีหลักสูตรที่ใช้จัดการศึกษาแบบหลักสูตร 1 ปี หลักสูตร 2 ปี และหลักสูตร 3 ปี ผู้มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาในแต่ละท้องถิ่นสามารถเลือกจัดตามความพร้อม โดยมีรูปแบบการจัด 2 ประเภท คือ

1) โรงเรียนอนุบาล รับเด็กอายุระหว่าง 3-5 ปี แบ่งกลุ่มตามอายุ คือ กลุ่มอายุ 3 ขวบ กลุ่มอายุ 4 ขวบ และกลุ่มอายุ 5 ขวบ จำนวนกลุ่มละ 40 คน ซึ่งจะเรียนที่โรงเรียนวันละ 4 ชั่วโมง โดยกำหนดเวลาเรียนว่าต้องเรียนมากกว่า 220 วัน ต่อ 1 ปี และมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจของเด็กให้เจริญควบคู่กันไปพร้อมกัน พร้อมทั้งช่วยสร้างแบบแผนขั้นต้นแห่งความประพฤติในชีวิตประจำวันของเด็ก ด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมแก่เด็ก

2) สถานรับเลี้ยงเด็กหรือศูนย์เลี้ยงเด็ก จัดขึ้นเพื่อรับเลี้ยงเด็กที่พ่อแม่ต้องออกไปทำงาน โดยเฉพาะเด็กที่มาจากครอบครัวที่ฐานะค่อนข้างยากจน ซึ่งโดยปกติจะใช้

เวลาในการเลี้ยงดูวันละ 8 ชั่วโมง เด็กจะมาที่สถานรับเลี้ยงเด็กประมาณ 08.30 น. และกลับบ้านเวลา 16.30 น. เวลาและกลับของเด็กแต่ละคนนั้นจะไม่แน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับเวลาทำงานของพ่อแม่ซึ่งเด็กบางคนอาจมาก่อนเวลา ดังนั้นจึงมีการเปิดบริการสถานเลี้ยงเด็กภาคเช้า (Early Morning Nursing) ซึ่งเริ่มเวลา 07.30 น. และเปิดบริการสำหรับเด็กกลับหลังเวลาสถานรับเลี้ยงเด็กกลับช้า (Staying late Nursing) ครูต้องให้การดูแลจนกว่าพ่อแม่เด็กจะมารับในเวลา 18.00 น. ซึ่งจะรับเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 5 ขวบ

หลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศญี่ปุ่น มี 2 ประเภท ได้แก่

- 1) หลักสูตรสำหรับโรงเรียนอนุบาล เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพแก่เด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 3-5 ปี จุดประสงค์ คือ ให้มีแผนการสอนที่เหมาะสม โดยมีกิจกรรมที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างวัยของเด็ก
- 2) หลักสูตรสำหรับสถานรับเลี้ยงเด็ก คือ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานของหลักสูตรอนุบาลหรือเป็นมาตรฐานที่ปรับมาจากมาตรฐานขั้นต่ำของสถาบันสวัสดิการหน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ จังหวัด ซึ่งเป็นหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค โดยมีคณะกรรมการการศึกษาของจังหวัดมีหน้าที่ในการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐานคือบริการให้คำปรึกษาข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรมสำรวจความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชนและพัฒนาโปรแกรมการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้จังหวัดแล้วยังมีหน่วยงานต่างๆ ที่สนับสนุนและกำกับดูแลการจัดการศึกษาในแต่ละรูปแบบ เช่น การจัดการศึกษาธิการ วิทยาศาสตร์ การกีฬา และวัฒนธรรมรับผิดชอบดูแลโรงเรียนอนุบาลทั้งรัฐและท้องถิ่น ส่วนกระทรวงสาธารณสุขและการสงเคราะห์ จะดูแลรับผิดชอบสถานรับเลี้ยงเด็ก (การศึกษาปฐมวัยในเอเชีย, หน้า 85-88, ออนไลน์)

4.5 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศอิสราเอล

การศึกษาปฐมวัยในประเทศอิสราเอล จัดขึ้นเพื่อมุ่งส่งเสริมให้เด็กพัฒนาตามความสามารถของแต่ละบุคคล โดยรัฐบาลได้อาศัยอาสาสมัคร พ่อแม่ เด็กวัยรุ่น หญิงมีอายุ ตลอดจนครูให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลเด็กโดยคำนึงถึงความสามารถส่วนบุคคล การศึกษาปฐมวัยในประเทศอิสราเอล แบ่งออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่

- 1) โรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) การจัดการศึกษาขั้นอนุบาลศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับและจัดโดยเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดู รับเลี้ยงเด็กอายุ 5-6 ขวบ มีทั้งโรงเรียนของรัฐบาลกลางและโรงเรียนขององค์กรต่างๆ ทั้งรัฐและเอกชน

2) โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery School) ซึ่งรับเลี้ยงดูแลเด็กอายุ 3-5 ขวบ หลักสูตร 2 ปี อยู่ภายใต้การดูแลของสภาเทศบาล ซึ่งให้การอุดหนุนเรื่องสถานที่ อุปกรณ์ เงินเดือนครู ผู้ช่วยครู และค่าใช้จ่ายอีกเล็กน้อย ส่วนกระทรวงการศึกษาและวัฒนธรรมจะเป็นผู้จ่ายเงินเดือนครูและให้การนิเทศ ตลอดจนให้เงินอุดหนุนแก่ครอบครัวที่ขึ้นอยู่กับการรายได้ของแต่ละครอบครัว

3) สถานรับเลี้ยงเด็ก (Day Care) หรือศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน รับดูแลเด็ก ตั้งแต่อายุ 3 เดือน ถึง 4 ขวบ โปรแกรมการจัดศูนย์เลี้ยงเด็กนี้เป็นสวัสดิการสำหรับมารดาที่ต้องทำงานนอกบ้าน โดยรับดูแลเด็กตั้งแต่ทารก อายุ 3 เดือน ไปจนกว่าเด็กจะเข้าโรงเรียนได้ วิธีการดูแลในแต่ละศูนย์จะแตกต่างกันไป

4) การศึกษาปฐมวัยในคิบบุทซ์ คิบบุทซ์ คือ “ประชาคมที่รวมอยู่ด้วยกันอย่างสมัครใจส่วนมากเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ไม่มีผลประโยชน์ส่วนบุคคล แต่รับผิดชอบต่อความต้องการของสมาชิกและครอบครัว” ลักษณะเด่นของคิบบุทซ์ก็คือความเอาใจใส่ดูแลต่อเด็ก ๆ ของสมาชิกในประชาคมของคิบบุทซ์เด็ก ๆ จะอยู่รวมกันในบ้านเด็กและจะอยู่กับพ่อแม่เฉพาะเวลาที่ว่างเท่านั้น

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในประเทศอิสราเอลเดิมเป็นหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาตามประเพณีดั้งเดิม โดยเป็นการจัดกรอบสำหรับเด็กที่บิดามารดาเป็นผู้เลี้ยงดูมีโอกาสเข้าถึงวัฒนธรรมฮีบรูพื้นฐานๆ ให้มีโอกาสฟื้นฟูขึ้นใหม่อย่างช้าๆ พร้อมทั้งเน้นเนื้อหาความรู้และทักษะทางร่างกาย แบบแผนการศึกษาคำนิ่งถึงเด็กเป็นกลุ่มมากกว่าคำนิ่งถึงแต่ละบุคคล แต่ขณะเดียวกันก็ไม่ได้ละเลยความเป็นส่วนตัวของเด็ก มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของเด็กในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม

หน่วยงานรับผิดชอบที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในอิสราเอล ได้แก่ กระทรวงศึกษาและวัฒนธรรม รับผิดชอบด้านหลักสูตรการนิเทศการศึกษา การฝึกอบรมบุคลากรให้แก่โรงเรียนอนุบาลสำหรับเด็กในวัย 3-5 ปี เทศบาลหรือท้องถิ่น รับผิดชอบด้านการบริหารโรงเรียนอนุบาลสำหรับเด็กวัย 3-5 ปี ดูแลซ่อมแซมบำรุงรวมถึงการก่อสร้างต่างๆ ในโรงเรียนอนุบาลในท้องถิ่นที่ตนรับผิดชอบ ศูนย์ชุมชนจัดโปรแกรมสำหรับแม่และเด็กในวัยทารกและวัยสองเดือน กระทรวงอนามัยและสวัสดิการสังคม กระทรวงแรงงาน และองค์การอาสาสมัครต่างๆ ดูแลรับผิดชอบสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันอายุต่ำกว่า 4 ปี ของแต่ละหน่วยงานที่ตนรับผิดชอบ โดยสนับสนุนด้านการจัดบริการ การนิเทศ และพัฒนาครู (การศึกษาปฐมวัยในเอเชีย, หน้า 91-96, ออนไลน์)

4.6 การจัดการศึกษาปฐมวัยในประเทศมาเลเซีย

ประเทศมาเลเซียมีรูปแบบการจัดการศึกษาปฐมวัยคล้ายคลึงกับประเทศอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้ว คือ จัดอยู่ในรูปแบบโรงเรียนอนุบาลทั้งของรัฐและเอกชน และรูปแบบศูนย์เลี้ยงเด็กหรือสถานรับเลี้ยงเด็กหรือในบางกรณีอาจมีการผสมผสาน ทั้ง 2 รูปแบบอยู่ในหน่วยงานเดียวกัน กล่าวคือ มีโรงเรียนอนุบาลหลายแห่งที่จัดศูนย์เลี้ยงเด็กไปในตัวด้วย โดยรับเด็กอายุ 2-6 ปี จึงมีการอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็กอายุ 2-4 ปี และการให้การศึกษาแก่เด็กอายุ 4-6 ปี ซึ่งจะให้ความสำคัญกับพัฒนาการของเด็กและส่งเสริมให้ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทกับการศึกษาของบุตรหลานมากขึ้น

หลักสูตรการศึกษาในประเทศมาเลเซีย ไม่ได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไว้อย่างเป็นทางการแต่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจขององค์กรหรือหน่วยงานที่จัดหรือครูใหญ่ในโรงเรียนอนุบาลเป็นหลัก โดยมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

- 1) เพื่อช่วยส่งเสริมให้เด็กวัยก่อนเข้าเรียนได้พัฒนาในทุกๆ ด้านและพร้อมที่จะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมมาเลเซีย
- 2) เป็นการจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ มีเครื่องมือที่เหมาะสมในการเสริมสร้างและก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางร่างกาย อีกทั้งพัฒนาทางด้านสังคมและอารมณ์ของเด็กทั้งในเมืองและชนบท
- 3) เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักรักษาความสะอาดและสอนให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดี อีกทั้งรู้จักรักษาสุขภาพ และความปลอดภัยทั้งในด้านการเล่น การเคลื่อนไหว และการพักผ่อน
- 4) เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้เกิดการเรียนรู้ที่จะรับประสบการณ์ต่างๆ ไม่ว่าจะในศูนย์เลี้ยงเด็กหรือโรงเรียนอนุบาลก็ตาม ควรจะได้มีการจัดบรรยากาศให้เกิดความอยากเรียนอีกทั้งจัดสภาพแวดล้อมให้เขารู้สึกมั่นใจและปลอดภัย
- 5) เพื่อพัฒนาทางสติปัญญาเด็กโดยมีการตั้งคำถามที่เกี่ยวกับแนวคิดทางภาษา วิทยาศาสตร์ คำนวณ ดนตรี และศิลปะ อีกทั้งจิตใจของเด็กจะต้องได้รับการสนองตอบในด้านแนวคิดใหม่ๆ สนับสนุนให้เด็กเรียนรู้จากเด็กอื่นๆ และการอยู่ร่วมกัน
- 6) เพื่อฝึกโอกาสให้เด็กได้พัฒนาทั้งกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก อีกทั้งเด็กทำวัสดุต่างๆ เพื่อที่ว่าเด็กจะได้มีโอกาสพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้เต็มที่
- 7) เพื่อรวบรวมเด็กในชุมชนมุ่งความสัมพันธ์ของสังคมด้วยการยอมรับ มีความอดทนและความเข้าใจต่อสุนทรียภาพของผู้อื่น
- 8) สร้างพื้นฐานความร่วมมือระหว่างบุคคลในชุมชนของโรงเรียนนั้นๆ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ คือ ส่วนกลางภายใต้การควบคุมของรัฐบาลกลาง มีกระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบดำเนินการต่างๆ มีคณะกรรมการวางแผนการศึกษา แห่งชาติเป็นผู้กำหนดนโยบายทางการศึกษาในระดับรัฐ โดยมีสำนักงานการศึกษาแห่งรัฐ และสำนักงานการศึกษาเป็นหน่วยประสานงบประมาณการศึกษา (การศึกษาปฐมวัยใน เอเชีย, หน้า 98-101, ออนไลน์)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยของแต่ละประเทศมีจุดเด่น และมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการ ปกครอง ตลอดจนลักษณะของภูมิประเทศ ที่ส่งผลให้มีแนวนโยบายและรูปแบบการจัด การศึกษาปฐมวัยที่ต่างกัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นทุกประเทศก็ได้ให้ความสำคัญในการจัดการ ศึกษาปฐมวัยและมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการ เติบโตตามศักยภาพทุกด้าน เพราะต่างต้องการพัฒนาประชากรของประเทศให้มีคุณภาพ

ตอนที่ 5 การวิจัยรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น

5.1 ความหมายของโมเดลสมการโครงสร้าง

สุภมาส อังคุโชติ, สมภวิมล วิจิตรวรรณ และ รัชนีกุล ภิญโญภาณุวัฒน์ (2551, หน้า 10) ได้กล่าวว่า โมเดลสมการโครงสร้างเป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้ทดสอบและ ประเมินค่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยมีการรวบรวมข้อมูลทางสถิติกับข้อตกลงเบื้องต้น ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ สอดคล้องกับ สุวิมล ติรกันันท์ (2553, หน้า 205-206) ที่กล่าวว่า โมเดลสมการโครงสร้างเป็นเทคนิคทางสถิติที่ใช้ในการยืนยันโมเดลที่สร้างขึ้น จากทฤษฎีและการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในลักษณะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุว่ามีความ ถูกต้องมากน้อยเพียงใดเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลจริง นอกจากนี้ Barbara (2012 อ้างถึงใน พูลพงษ์ สุขสว่าง, 2557, หน้า 137) ยังกล่าวว่า โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling หรือ SEM) เป็นเทคนิคทางสถิติที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย เนื่องจากเป็นวิธีการทางสถิติที่สามารถใช้ในการยืนยันโครงสร้างของทฤษฎีว่าสามารถ นำไปใช้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้จริง และที่สำคัญการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเป็น วิธีการที่ผ่อนคลายข้อตกลงเบื้องต้นโดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนของข้อมูลที่ได้จากการ วัดตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัวแปรมีความสัมพันธ์กันได้ ทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างมีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า โมเดลสมการโครงสร้างเป็นโมเดลที่สามารถแสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นักวิจัยสร้างขึ้นจากทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่นำมาสนับสนุน จากนั้นจึงนำโมเดลการวิจัยที่ได้ไปตรวจสอบ เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างโมเดลที่ได้จากการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5.2 องค์ประกอบของโมเดลสมการโครงสร้าง

วิโรจน์ สารรัตน์ (2556, หน้า 237) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของโมเดลสมการโครงสร้าง คือ โมเดลโครงสร้างหรือโมเดลสมการโครงสร้าง (structural model/ structural equation model) แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (causal relationship) ระหว่างตัวแปรภายนอกและตัวแปรภายใน (หรือระหว่างตัวแปรแฝง) ซึ่งอาจเป็นแบบทางเดียวหรือแบบเส้นเชิงบวก (recursive and linear additive) หรือแบบสองทางและแบบเส้นเชิงบวก (non-recursive and linear additive) และโมเดลการวัด (measurement model) ซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งลักษณะขององค์ประกอบของโมเดลสมการโครงสร้างที่มีทั้งโมเดลโครงสร้างและโมเดลการวัดดังกล่าว ทำให้แตกต่างจากโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบ (factor analysis model) ที่ประกอบด้วยเฉพาะโมเดลการวัด (measurement model) เท่านั้น และแตกต่างจากโมเดลเส้นทาง (path diagram) ที่มีเฉพาะโมเดลโครงสร้าง (structural model) เท่านั้น

5.3 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง

วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2557, หน้า 89-94) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง ว่าประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความสำคัญของการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษา ช่วยให้นักวิจัยสามารถพัฒนารอบความคิดของการวิจัยได้อย่างเหมาะสมและช่วยให้ทราบว่าควรเลือกตัวแปรใดเข้ามาอยู่ในโมเดล และทำให้ทราบว่าตัวแปรที่เลือกมาควรสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรนั้นอย่างไร

ขั้นที่ 2 การพัฒนาโมเดลการวิจัย หลังจากที่ได้ศึกษาทฤษฎีอย่างดีแล้วจะสามารถนำตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยมาพัฒนาเป็นกรอบความคิดของการวิจัย และกำหนดให้เป็นโมเดลการวิจัยของนักวิจัย

ขั้นที่ 3 การระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล (model identification) เป็นการศึกษากำหนดค่าพารามิเตอร์ที่ยังไม่ทราบค่าในโมเดลการวิจัย ว่าเป็นไปตาม

เงื่อนไขของารวิเคราะห์หรือไม่ โดยการเปรียบเทียบค่า $n(n+1)/2$ กับจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า (เมื่อ n แทน จำนวนตัวแปรสังเกตได้ในโมเดล ทั้งตัวแปรสังเกตได้ X และ Y) โดยมีเงื่อนไขการพิจารณา ดังนี้

ถ้า $n(n+1)/2$ น้อยกว่าจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า เป็นภาวะ under identification โปรแกรมจะรายงานว่า df เป็นลบ ไม่มีการประมาณค่าพารามิเตอร์

ถ้า $n(n+1)/2$ เท่ากับจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า เป็นภาวะ just identification โปรแกรมจะรายงานว่า df เป็น 0 (fit perfect) ไม่มีการรายงาน ค่า SE และ t-value

ถ้า $n(n+1)/2$ มากกว่าจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า over identification โปรแกรมจะรายงานว่า df เป็นบวก โปรแกรมจะทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ต่างๆ ในโมเดล และการรายงานค่า SE และ t-value

ขั้นที่ 4 การประมาณค่าพารามิเตอร์ เมื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ค่าเดียว แล้วปรากฏว่าอยู่ในภาวะ over identification โปรแกรมจะทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ทุกค่าในโมเดล แล้วนำค่าพารามิเตอร์เหล่านั้นคำนวณกลับเป็นค่าความแปรปรวน ความแปรปรวนรวมของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดล แล้วแสดงในรูปของเมทริกซ์ เรียกเมทริกซ์นี้ว่า เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนรวมจากการประมาณค่าตามโมเดล (computed covariance matrix : $\Sigma(\theta)$)

ขั้นที่ 5 การตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (model fit) โดยโปรแกรมจะนำเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนรวมจากการประมาณค่าตามโมเดล (computed covariance matrix : $\Sigma(\theta)$) ไปลบจากเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนรวมของข้อมูลดิบ (sample covariance matrix: Σ) เรียกเมทริกซ์ผลต่างนี้ว่าเมทริกซ์ส่วนเหลือ (residual covariance matrix) โปรแกรมจะใช้สถิติทดสอบไค-สแควร์ (chi-square test) ตรวจสอบว่า computed covariance matrix : $\Sigma(\theta)$ ต่างจาก sample covariance matrix (Σ) หรือไม่ โดยตั้งสมมติฐานว่าง $H_0: \Sigma = \Sigma(\theta)$ และสมมติฐานทางเลือก $H_1: \Sigma \neq \Sigma(\theta)$ ค่าไค-สแควร์ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจะแสดงว่าโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์สอดคล้องกัน นอกจากค่าไค-สแควร์แล้ว ยังมีดัชนีแสดงความสอดคล้องของโมเดลอีกหลายค่า ดังนี้

1) ค่าไค-สแควร์ (chi-square test) เป็นค่าทางสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานทางสถิติว่าฟังก์ชันความสอดคล้องมีค่าเป็นศูนย์ ถ้าค่าไค-สแควร์มีค่าต่ำมากหรือยิ่งเข้าใกล้ศูนย์มากแสดงว่าข้อมูลโมเดลลิสเรลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (goodness-of-fit index: GFI) เป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชันความสอดคล้องจากโมเดลก่อนและหลังปรับโมเดลกับฟังก์ชันความสอดคล้องก่อนปรับโมเดล ถ้าค่า GFI มีค่ามากกว่า 0.90 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3) ดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (adjusted goodness-of-fit index: AGFI) เป็นค่าที่นำ GFI มาปรับแก้ แล้วคำนึงถึงขนาดของตัวแปรและกลุ่มตัวอย่างค่านี้ใช้เช่นเดียวกับ GFI ซึ่งถ้าหากค่า AGFI มีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4) ค่า RMSEA (root mean square error of approximation) เป็นค่าที่บ่งบอกถึงความไม่สอดคล้องกันของโมเดลที่สร้างขึ้นกับเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากร ค่า RMSEA ที่น้อยกว่า .05 แสดงว่ามีความสอดคล้องสนิท (close fit) แต่อย่างไรก็ตามค่าที่ใช้ได้และถือว่าโมเดลที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ไม่ควรเกิน 0.08

5) ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤต (critical N: CN) เป็นค่าที่แสดงขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่จะยอมรับค่าความสอดคล้อง CN ควรค่าสูงกว่า 200

ซึ่งสามารถสรุปเกณฑ์ที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนระหว่างโมเดลเชิงสมมติฐานที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังแสดงในตาราง 19

ตาราง 19 เกณฑ์ที่ใช้ในการพิจารณาความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถิติที่ใช้วัดความสอดคล้อง	ระดับการยอมรับ
1. ค่าไคสแควร์ χ^2	χ^2 ที่ไม่มีนัยสำคัญหรือค่า P-value สูงกว่า 0.05
2. ค่าสัดส่วน χ^2/df	มีค่าไม่ควรเกิน 2.00
3. ค่า GFI, AGFI, CFI	มีค่าตั้งแต่ 0.90-1.00 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้อง
4. ค่า Standardized RMR, RMSEA	มีค่าต่ำกว่า 0.05
5. ค่า CN	สูงกว่าหรือเท่ากับ 200 ของกลุ่มตัวอย่าง
6. ค่า Largest Standardized Residual	มีค่า -2 ถึง 2

5.4 กระบวนการวิจัยพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้าง

จากการศึกษาผลการวิจัยในระดับปริญญาเอกที่ได้ดำเนินการวิจัยพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้าง พบว่ามีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ศุภกานต์ ประเสริฐรัตน์ (2555, หน้า 94) ได้พัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างโมเดลสมการโครงสร้างที่เป็นโมเดลการวิจัยหรือโมเดลสมมติฐาน โดยผลลัพธ์จะได้โมเดลสมมติฐาน คือ โมเดลการวัดและโมเดลสมการโครงสร้าง 2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (structural equation model : SEM) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ใช้โปรแกรม LISREL เพื่อตอบคำถามการวิจัยว่า โมเดลสมการโครงสร้างที่สร้างขึ้นโดยมีทฤษฎีและงานวิจัยสนับสนุนนั้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่

อนสุทธิ นามโยธา (2555, บทคัดย่อ) ได้พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน โดยมีระยะการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการศึกษาโรงเรียนดีเด่น ระยะที่ 2 การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.27-0.86 และค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.92-0.98 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ปีการศึกษา 2554 จำนวน 600 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และใช้โปรแกรม LISREL version 8.72 ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ปาริชาติ ไนต์สุภา (2555, บทคัดย่อ) ได้พัฒนาตัวแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีระยะการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์

ผู้ทรงคุณวุฒิ และการศึกษาโรงเรียนดีเด่น ระยะที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.38–0.94 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 630 แห่ง ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และตรวจสอบความตรงของตัวแบบ

วารภรณ์ ชาเรืองเดช (2558, บทคัดย่อ) ได้พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของทีมคุณภาพที่ส่ง ผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีระยะการดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ระยะที่ 2 การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย ได้ใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.93–0.99 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูผู้สอน จำนวน 990 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม LISREL for windows ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สจรรย์ณ์ แจ้งสุข (2558, บทคัดย่อ) ได้พัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นครูมืออาชีพในสถาบันอาชีวศึกษาเอกชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยกำหนดระยะของการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ระยะที่ 2 การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูของวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 540 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบด้วยโปรแกรม Lisrel

จึงสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการวิจัยพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ประกอบด้วย ระยะที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และระยะที่ 2 การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย

- 1) การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระยะนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของตัวแปรที่ศึกษา เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดการวิจัย
- 2) การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ประเด็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ทำการศึกษา
- 3) การศึกษารายกรณีหน่วยงานดีเด่น ผู้วิจัยดำเนินการศึกษารายกรณีหรือพหุกรณีหน่วยงานที่มีการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าวที่เป็นเลิศหรือมีผลงานเชิงประจักษ์ เพื่อให้ได้ประเด็นตัวแปรเกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา แล้วนำไปปรับโมเดลสมการโครงสร้างเชิงสมมติฐานต่อไป

ระยะที่ 2 การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัย

ระยะนี้ผู้วิจัยทำการตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างเชิงสมมติฐานที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่ โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างในจำนวนที่เหมาะสมและเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร จากนั้นนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจ สอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

5.5 การประเมินและการปรับโมเดล

วาโร เฟ็งสวัสต์ (2557, หน้า 97-100) ได้กล่าวถึงรายละเอียดการประเมินและการปรับโมเดล ไว้ดังนี้

4.5.1 การประเมินโมเดล

4.5.1.1 การประเมินโมเดลการวัด

โมเดลการวัด (measurement model) เป็นโมเดลที่ใช้ตัวแปรสังเกตได้วัดตัวแปรแฝง ดังนั้นในการแปลผลการวิเคราะห์ควรพิจารณาด้วยว่าตัวแปรสังเกตได้วัดตัวแปรแฝงได้มากน้อยเพียงใด การพิจารณาประสิทธิภาพของโมเดลต้องพิจารณาทั้งความเที่ยงตรง (validity) และความเชื่อมั่น (reliability)

ความเที่ยงตรง หมายถึง ความสามารถของตัวแปรหรือตัวบ่งชี้ที่ใช้วัดตัวแปรแฝงในโมเดล พิจารณาจากความมีนัยสำคัญของน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) ในเมทริกซ์ LX หรือ LY ค่าน้ำหนักองค์ประกอบควรมีค่าสูงและมีนัยสำคัญทาง

สถิติ (t-value มากกว่า 11.961) สามารถเปรียบเทียบความสำคัญของตัวแปรว่าตัวแปรใดใช้วัดตัวแปรแฝงได้ดีที่สุด โดยการเปรียบเทียบค่าน้ำหนักมาตรฐาน (standardized loading) ตัวแปรสังเกตได้ที่มีความสำคัญมากๆ จะมีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูง

ความเชื่อมั่น หมายถึง ความคงเส้นคงวาของการวัดหรือระดับที่ตัวแปรปราศจากความคลาดเคลื่อน การพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรพิจารณาที่ผลการวิเคราะห์ในส่วนของ square multiple correlation เป็นสัดส่วนของความแปรปรวนของตัวแปรที่อธิบายได้โดยตัวแปรแฝงมีค่าเท่ากับค่าการร่วมกัน (communality) ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ นอกจากนี้สามารถพิจารณาความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (construct reliability, ρ_c) และค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้ (average variance extracted, ρ_v) โดยใช้สูตร ดังนี้ (Diamantopoulos and Sigaw, 2000)

ความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง

$$\rho_c = \frac{(\sum \lambda)^2}{(\sum \lambda)^2 + \sum (\theta)}$$

ρ_c แทน ความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง

λ แทน น้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน

θ แทน ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน

\sum แทน ผลรวม

ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝงควรมีค่ามากกว่า 0.60

ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่ถูกสกัดได้

$$\rho_v = \frac{(\sum \lambda^2)}{(\sum \lambda^2) + \sum (\theta)}$$

ค่า ρ_v เป็นค่าเฉลี่ยความแปรปรวนของตัวแปรแฝงที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกต ซึ่งมีค่าเทียบเท่ากับค่าไอเกน (eigenvalue) ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ ควรมีค่ามากกว่า 0.5

4.5.1.2 การประเมินโมเดลโครงสร้าง

โมเดลโครงสร้างในโมเดลสมการโครงสร้างจะแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงในรูปสมการถดถอยระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามสิ่งที่ต้องประเมินประกอบด้วย ดังนี้ 1) ทิศทางของสัมประสิทธิ์การถดถอย ควรมีทิศทางสอดคล้องกับ

ทฤษฎี 2) สัมประสิทธิ์การถดถอยควรมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 3) ควรมีค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R^2) มากกว่า 0.05 หากทิศทางของสัมประสิทธิ์การถดถอยมี นัยสำคัญทางสถิติ แต่ทิศทางตรงข้ามกับทฤษฎีที่เป็นฐานของการพัฒนาโมเดล ผู้วิจัยจะต้องอธิบายหรือนำไปอภิปรายผลที่เกิดขึ้นนี้ว่าเหตุใดผลการวิจัยจึงขัดแย้งกับทฤษฎี

4.5.2 การปรับโมเดล

การปรับโมเดล (model modification) จะใช้เมื่อโมเดลการวิจัยยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการประมาณค่าพารามิเตอร์ขึ้นใหม่โดยคาดหวังว่าจะทำให้ Σ กับ $\Sigma(\theta)$ มีค่าใกล้เคียงกันมากขึ้นจนกว่าโมเดลที่วิเคราะห์ใหม่จะสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการปรับโมเดลจะพิจารณาค่า Modification Index หรือ MI ในการวิเคราะห์ เพราะค่าของ MI จะแสดงให้ทราบอย่างคร่าวๆ ว่าหากมีการเพิ่มพารามิเตอร์ในโมเดลจะทำการวิเคราะห์ใหม่ ค่า χ^2 จะลดลงเท่ากับค่าของ MI ทั้งนี้ควรเลือกปรับโมเดลที่มีค่า MI มากที่สุด แต่ผู้วิจัยต้องมีเหตุผลในการปรับและสามารถอธิบายว่าทำไมจึงต้องปรับพารามิเตอร์นั้น โดยค่า MI ที่มากกว่า 3.84 ถือว่ามาก (Diamantopoulos and Sigauw, 2000) อย่างไรก็ตามในการปรับโมเดลหากพิจารณาค่า MI เพียงอย่างเดียวอาจทำให้เกิดความผิดพลาดได้ เพราะจากการศึกษาพบว่าค่า MI มักจะไม่ค้นหาโมเดลที่ถูกต้องได้ หลักการปรับโมเดล มีดังนี้ 1) ต้องมีเหตุผลเชิงทฤษฎีและสามารถอธิบายได้ว่าทำไมจึงปรับโมเดลได้ 2) ปรับทีละ 1 พารามิเตอร์แล้ววิเคราะห์ใหม่ และ 3) พิจารณาร่วมกับ EPC (expected parameter change) ซึ่งเป็นค่าที่บอกขนาดและทิศทางของพารามิเตอร์ที่กำลังจะปรับ พารามิเตอร์ที่ควรปรับควรมีค่า EPC สูงๆ และมีค่า MI สูงด้วย

นอกจากนี้ยังมีดัชนีที่สามารถใช้พิจารณาในการปรับโมเดล โดยพิจารณาจากเมทริกซ์ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (standardized residual) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานที่มากกว่า 2.58 เป็นพารามิเตอร์ที่ควรพิจารณาเพิ่มพารามิเตอร์นั้นแล้ววิเคราะห์ใหม่ แต่ถ้ามีค่าน้อยกว่า -2.58 ควรพิจารณาตัดเส้นนั้นออกจากโมเดลแล้ววิเคราะห์ใหม่ (Diamantopoulos and Sigauw, 2000)